

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

v o j e n s k á m y s l

DVACÁTÝ ROČNÍK

6

Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy

Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany

Úsilí velení armády o nové pojetí obrany ČSR po 2. světové válce

Skončila válka. Před našimi národy se otevřely nové cesty a možnosti rozvoje. Optimismus, nadšení a iluze našeho lidu pramenily nejen z porážky fašismu a z osvobození, ale i z Košického vládního programu, který dával konkrétní odpověď na otázku, jak a jakou novou republiku budovat. Budování nového státu poznamenávají od samého počátku značné těžkosti, hlavně v ekonomické oblasti. Český a slovenský národ je však pevně odhodlán zdolat všechny překážky a vybudovat novou demokracii, která mu zajistí šťastný život na dlouhou dobu.

Jinak tomu nebylo ani v armádě. Velení armády, komunisté a pokrokoví velitelé ihned po válce věnovali hlavní pozornost úkolům výstavby nové armády. Šlo v prvé řadě o to dát armádě co nejrychleji mírovou organizační podobu a vybavit ji alespoň tím nejnětějším po stránce materiálně technické. Oba úkoly jsou v úzké souvislosti a nebylo snadné je splnit vzhledem k těžké poválečné hospodářské situaci.

Současně se v armádě začalo rozvíjet vojenskoteoretické myšlení. Bylo nutné promýšlet obranu ČSR v nově vzniklých podmínkách v zemi a v Evropě. Demokratické armády vyžadovala i demokratizaci všech zásad vojenského myšlení. Bylo nut-

né podrobit kritice všechno chybné a špatné, co se neosvědčilo, a budovat nové zásady vojenského života a armády. Bylo nezbytné propracovat nové pojetí obrany a všechny otázky s tím související. Byly to takové otázky např. postavení ČSR v Evropě, otázka hlavního nepřítele, spojenců, budoucího charakteru války atd. Přistoupení k těmto otázkám znamenalo nejdříve rozebrat minulé pojetí obrany ČSR v souvislosti s historickými zkušenostmi československé státnosti. Jen tak bylo možné přistoupit k důkladnému promyšlení obrany naší země v nové situaci a podmínkách. Pro nedostatek místa a složitosti problému se omezil jen na základní charakteristický rys starého pojetí obrany ČSR.

Zahraniční politika předmnichovské republiky byla zaměřena na Francii, neboť v ní viděla vládnoucí buržoazie hlavního garanta naší samostatnosti. Jestliže tam hledala pomoc a vzor, nebylo tomu jinak ani ve vojenství. Vláda proto požádala o vyslání vojenské mise, která pomáhala při budování naší armády. Vojenská mise se stala nedílnou součástí generálního štábu čs. armády. Její příslušníci nemohli do výstavby naší armády vnášet samozřejmě nic jiného, než své názory na budoucí válku a na budoucí armádu.

Jaké však byly názory a praxe vojenské doktríny ve Francii? Francie byla jednou z mála zemí, která analyzovala zkušenosti z první světové války naprosto nedostatečně. Pohyb, manévr a tomu odpovídající prostředky, zejména hromadné použití tanků ke konci války, dávaly dostatečně jasno o příštím charakteru války. Vojenští teoretikové však zobecnili jako hlavní zkušenost — pozici obranu. To se odrazilo i ve strategii, která měla převážně defenzivní charakter. Konkrétním projevem tohoto pojetí obrany bylo na jedné straně budování silných opevnění, na druhé straně opomíjení výstavby moderních druhů zbraní.

Na počátku třicátých let, zejména od jejich poloviny, dochází ke kritice dosavadního pojetí obrany ČSR. Impulsem k tomu byl nejen růst fašismu v Evropě, ale též rozvíjející se vojenství v evropských státech, jako např. v Anglii, Německu a SSSR. Bvl zdůrazňován pohyb a manévr v nastávajících válečných akcích a význam tankových a mechanizovaných vojsk. To bylo něco nového ve srovnání s francouzskou vojenskou doktrínou.

Jak se tyto nové jevy ve vojenství prosazovaly v československém vojenství? Záviselo to především na velitelském sboru. Nutno říci, že jeho většina byla orientována na francouzskou vojenskou doktrínu. Tato orientace, zejména starších, je však natolik nesvazovala, by nepřihlíděli k novým jevům ve vojenství. Na druhé straně zde byla menší část velitelského sboru, věkově mladší, která cílevědomě prosazovala nové věci ve výcviku naší armády a při obraně ČSR. Prosazovala manévr, ofenzivnost bojových akcí a budování tankových a rychlých jednotek.

Výsledkem střetávání obou orientací je zajímavý vývoj v našem vojenství od roku 1935. Jednak se začala prosazovat oficiální linie, která se přiklání ke strategické obraně založené na pásmech pevností. Bylo zřízeno ředitelství opevňovacích prací (ŘOP) a začaly se opevňovat úseky s pásmo různého druhu opevnění. Zároveň se prosazovaly názory i té menší části velitelského sboru, jako: ofenzivní pojetí boje, motorizace a budování větších tankových jednotek apod. Tak vznikly pluky útočné vozby a v roce 1937 rychlé divize. Svědčí to o tom, že existovaly síly, schopné řešit obranu ČSR na základě nových poznatků ve vojenství.

Zdůrazněním strnulosti strategie naší obrany nevylučují a nestaví ji do protikladu manévrovému pojetí boje v armádě. Ve třicátých letech se tato forma boje prosazuje a zaujímá významné místo ve vý-

cviku velitelského sboru a vojsk. Rozbor cvičení a manévrů naší armády ve třicátých letech je toho důkazem.

Druhá světová válka ukázala, že malé státy se svým rozmístěním obyvatelstva a průmyslu byly velmi zranitelné. Týkalo se to všech států střední Evropy. Aby si mohly uchovat vlastní samostatnost, musily po válce založit obranu na principu zabránit agresii nepříteli, nepřipustit válku na svém území, která přináší velké lidské a materiálové oběti. Vyvstala požadavek pevné obrany státních hranic. Nebylo to nic nového, potvrdila se jen stará zásada, že žádná válka se nevyhraje jenom zaujetím obrany. Nemělo-li se v budoucnu doplatit znovu na obranu, organizovanou systémem pevností s obranným pásem, pak bylo nutné rozebrat příčiny rychlých průlomů obranných pásem a vyvodit z toho závěry.

Nové pojetí obrany a závěry pro budování armády musely vyplývat z kritiky starého pojetí obrany ČSR a z rozborů zkušeností druhé světové války, ale i z nové situace v Evropě a postavení ČSR v ní a ze všech otázek s tím souvisejících. Je nasnadě, že na všechny tyto otázky nebylo možné dát odpovědi najednou. Vše vyžaduje určitý čas. Podobně tomu bylo i s vyřešením nového pojetí obrany. První dvě poválečná léta jsou velkým úsilím vojenskoteoretického myšlení k nalezení nejoptimálnější varianty obrany republiky.

Naše národy nikdy nezapomenou, že osvození a obnovení státní a národní suverenity přišlo z Východu. Sovětský svaz a jeho Rudá armáda se hluboko ve psaly do myslí a srdcí našeho lidu. Klement Gottwald snad nejlépe vyjádřil to, co každý z nás cítil a chápal, kdž prohlásil na táboru lidu 7. listopadu 1945 v Brně: „Udržíme na věčné časy naše věrné přátelství se Sovětským svazem a tím také udržíme na věčné časy naši svobodu, nezávislou československou republiku“.¹⁾

I představitelé jiných politických stran uznávali význam SSSR: „Nikdy bez něho, nikdy proti němu, vždy pevně s ním bok po boku.“²⁾

Na vojenské poradě u prezidenta republiky dne 6. 6. 1945 prezident Beneš řekl: „...nutno od počátku vytvořit nezkalený poměr mezi námi a Rusy.“³⁾

Všeobecné nadšení a ocenění zásluh SSSR se nutně odrazilo i ve velitelském sboru armády. Ti, kdo se věnovali vojen-

¹⁾ Gottwald Klement: Deset let. Sborník statí a projevů. Praha, Svoboda 1948.

²⁾ Svobodné Československo, 16. 11. 1945.

³⁾ VHA, fond VKPR, čj. 1007, taj., 1945.

skutečným otázkám nového pojetí obrany, věnovali velkou pozornost významu tzv. „českého čtverce“. Shoda se projevila nejen v uznání jeho důležitosti, ale hlavně v tom, že „český čtverec“ musí být udržen až do příchodu spojeneckých vojsk.

Hned po osvobození se rozvíjejí názory na postavení ČSR a spojení. Náčelník Vojenského historického ústavu plukovník Smetánka napsal v červenci 1945 ve Svobodném Československu:

„...aby pracovali [vojenští organizátoři — pozn. E. Z.] již v míru v harmonickém souladu s naším nejbližším a největším spojencem se Sovětským svazem, který je svým ohromným vojenským potenciálem automaticky předurčen k vedoucí roli na frontě východní.“⁴⁾

Mnohem šířeji vysvětlil tuto otázku ministr národní obrany L. Svoboda v Prozatímním národním shromáždění (PNS) v prosinci 1945. Hovořil o tom, že z nového politického uclnění je nejdůležitější pro naši republiku sousedství se Sovětským svazem. Poukázal na to, že ČSR je výspou Slovanstva a v důsledku toho bude i prvním cílem nepřítelů. Z toho učinil závěr, že bude nutné po určitou dobu bránit se vlastními silami.⁵⁾ Význam tohoto projevu spočíval v tom, že poprvé byla na oficiální půdě parlamentu projednávána otázka obrany Československé republiky a výstavby armády.

Tyto závěry byly velkým podnětem pro rozvoj vojenskoteoretického myšlení zaměřeného k obraně státu. Projevilo se to v první polovině roku 1946 v souvislosti s přípravou na zasedání Armádního poradního sboru (APS), který měl posoudit obranu ČSR a navrhnout mírovou a válečnou organizaci armády.

Generál Fišera promýšlel nové pojetí obrany již během války. V r. 1942 napsal v Anglii článek o obraně ČSR. Na počátku r. 1946 se k této otázce znovu vrátil:

„... ČSR v budoucím válečném konfliktu bude součástí východního bloku a jako jeho na západ vysunutá část bude prvním cílem útoku ... budou to především Čechy — český čtverec ... které budou podrobeny všemožnému tlaku, aby přestaly být nebezpečným výběžkem.“⁶⁾

Stýčný důstojník hlavního štábu MNO ve Vojenském technickém ústavu (VTÚ) počátkem r. 1946 napsal ve své zprávě pro MNO:

„Ze spojenecké smlouvy SSSR možno předvídat strategický úkol naší armády

vyplývající ze zeměpisné polohy našeho státu, který je (v užším slova smyslu Čechy) ofenzivním výběžkem. Abyho mohlo být v případě války využito, musí je čs. armáda udržeti až do příchodu ofenzivních armád spojeneckých.“⁷⁾

Velitel 2. vojenské oblasti generál Satorie ve své písemné přípravě na zasedání APS uvedl:

„Naše mezinárodní postavení je dnes nepoměrně příznivější, než před válkou. Spojenectví se SSSR již za války osvědčené společným bojem je nejcenějším přínosem pro zajištění naší budoucnosti. Zajišťuje nám hluboký týl. Pomoc spojenců je na dosah a usnadňuje nám splnit náš úkol před příchodem prvních posil spojeneckých.“⁸⁾

Z citátů vyplývá, že existence Sovětského svazu a naše spojenectví s ním značně ovlivňovalo řešení problémů obrany ČSR. Významně ovlivňovalo celé vojenskoteoretické myšlení. Jinak tomu ani být nemohlo. Spojenectví vytvořilo zcela nové podmínky pro naši obranu. Od samotného počátku a naprosto jasně si to uvědomuje ministr národní obrany generál L. Svoboda.

Spojenectví se Sovětským svazem chápalo většina velitelů sboru jako nezbytné. Nejen to, vznikají i úvahy o nutnosti jednoty všeho Slovanstva. To se odráží v pochopení nového postavení ČSR a hlavně úkolu vyplývajícího z našeho spojenectví se Sovětským svazem.

Další ujašňování a upevňování naší obrany a spojenectví probíhá na jaře 1947. Takovým podnětem bylo jednání počátkem května mezi polskou a československou vládou o uzavření smlouvy. Byla již uzavřena smlouva s Jugoslávií. Polsko ovšem zajímalo naše vojenské představitelstvo mnohem víc. Proto také naše velení armády generálové Svoboda, Boček, Klapálek a Kasalický sledovali jednání po stránce vojenské a průmyslové a z toho vyvozovali závěry.

Dosavadní vývoj v ČSR i Polsku měl své zvláštnosti, zejména v politickém životě. Přesto však z vojenského hlediska bylo dost otázek, které se týkaly obou států. V Polské vládní delegaci však nebyla ani jediná vojenská osoba; tzn., že i v Polsku otázka armády nestojí v popřeh-

⁴⁾ Stanovisko představitelů MNO bylo toto: „Naše úsilí musí mít určité jasné hranice, dané již spojeneckými svazky: ty třeba určit, ohodnotit, realizovat — jinak pracujeme s řadou neznámých veličin a naše spojení zůstává na úrovni rámcovém a ideovém.“ (VHA, fond NNS, č. 11732, dův., 1947).

⁵⁾ Archiv čs. armády, Olomouc, fond 01508, č. 1250, taj., vel. 1946.

⁶⁾ Svobodné Československo, 22. 7. 1945.

⁷⁾ VHA, fond MNO — Pkm, č. 2332, 1945.

⁸⁾ VHA, fond VKPR, č. 68, taj., 1946.

dí, ale především problémy hospodářské. Ovšem musíme přihlídnout k tomu, že polským územím prošla dvakrát válka a tudíž zanechala mnoho škod.

Z jednání o smlouvě bylo jasné, že Polsko počítalo s vybudováním silného průmyslu v západní části Polska, kde již Němci vybudovali za války průmysl. Poláci neuvažovali o přesunu ani části průmyslu na východ, což prakticky znamenalo, že tuto západní část Polska budou hájit obranou na místě na čáře Odra-Nysa. Otázka hlavního nepřítele byla tudíž pro Polsko jasná. Z jednání dále vyplývalo, že Polsko usiluje o co neúžší hospodářsko-průmyslovou spolupráci a ČSR.

Vojenští představitelé na základě závěru, že Poláci budou bránit čáru Odra-Nysa, vyvodili, že Polsku bude velmi záležet na zajištění jižního boku, to znamenalo udržení českých zemí.

Bylo nutné vyjasnit, vzájemné potřeby a požadavky z hlediska společné obrany. Vojenskou spolupráci bylo třeba doplnit dohodami po stránce materiální přípravy, bez které nebylo možné vést válku. Bylo navrženo navázat styk s polským hlavním štábem a projednat nejdůležitější otázky vyplývající z vojenského spojení.⁹⁾

V souvislosti s promyšlením naší obrany a spojení se diskutuje, odkud hrozí nebezpečí agrese proti nám. Je promyšlena otázka hlavního nepřítele. Lze říci, že od počátku bylo za nejnebezpečnějšího potenciálního nepřítele považováno Německo.

Vedly k tomu především historické zkušenosti z období mezi dvěma světovými válkami, kdy fašisté, podporováni z Německa, vytvořili pátou kolonu a významným dílem se podíleli a přispěli k rozbití naší republiky a k fašistické okupaci. Silně působila v podvědomí lidu historie bojů proti germanizaci. Nejvíce však působil na vědomí našich národů fašistický teror, který byl u nás uplatňován. Všechny tyto momenty vedly k zformulování závěrů, že Německo, přestože bylo poraženo, zůstane nadále naším hlavním nepřítelem.

Postupem času, na základě zkušeností získaných z vývoje Německa a hlavně politiky okupačních mocností, se za nebezpečnou považovala ta část Německa, kterou okupovaly západní mocnosti. Naš lid pečlivě sledoval plnění Postupimské dohody, hlavně proces denacifikace a demokratizace Německa. Přesvědčoval se, že tento proces probíhá značně odlišně v zónách okupovaných západními velmocemi od zóny okupované Sovětským svazem.

⁹⁾ VHA, fond NHŠ, čj. 11732, dův., 1947.

Velení armády si tuto skutečnost uvědomuje, ale nezůstává jen u toho. Spojuje ji s dalším faktem, a to s odsunutými a odsunovanými Němci. Revanšismus se začal ihned projevoval a měl podporu západních okupačních armád. Představitelé revanšismu získávali významné pozice v politickém životě Německa. Reálné nebezpečí se zvyšovalo předáváním moci do do rukou bývalých nacistů.

Jak se vyvíjely názory na určení hlavního nepřítele? Druhé oddělení generálního štábu koncem roku 1945 zpracovalo podklady pro plán zabezpečení hranic. V něm je řečeno:

„Ohrožení 1. řádu jihozápadní hranice Čech od Aše k pramenům Vltavy. V souvislosti s tímto prostorem nelze vyloučit, že by ohrožení jihozápadní části Krušnohoří, jakož i jižních Čech na směru Linec — České Budějovice bylo podřadnějšího rázu.“¹⁰⁾

V létě 1946 se k této otázce vyjádřil generál Satorie, ale daleko obsáhleji. I on zastával stanovisko, že naším hlavním nepřítelem zůstává stále Německo. Ukázal, že na základě zkušeností je možné předpokládat tyto útočné směry: první na směru Berlín—Varšava a druhý ve směru na Balkán, podél Dunaje doprovázené akcemi proti ČSR. Akce proti naší republice předpokládal na těchto směrech:

- a) Regensburg—Všerubský průsmyk — Praha,
- b) Chemnitz — Chomutov — Louny — Praha,
- c) Vídeň — Brno — Ostrava,
- d) Linec — Kaplice — České Budějovice — Tábor.¹¹⁾

Otázka Německa jako hlavního nepřítele byla s konečnou platností uzavřena na zasedání Nejvyšší rady obrany státu (NROS) v červnu 1947, kde byla projednána otázka vybudování naší armády. Generál Svoboda ve zprávě, v níž hovořil o zabezpečení našich západních hranic, nehovořil o Německu, ale o našem západním sousedu.¹²⁾ Zenkl s tímto pojmem nesoúhlasil a žádal, aby byl nahrazen pojmem nepřítele. Za nepřítele pova-

¹⁰⁾ VHA, ond Hlavní štáb 2. odd., čj. 9900, taj., 1946.

¹¹⁾ Archiv čs. armády, Olomouc, fond 01508, čj. 1250, taj. vel. 1946. Ze nebezpečí z Německa hrozilo, o tom svědčí zpráva plk. Podhory. Měl počátkem r. 1947 rozhovor s jedním americkým plukovníkem, který mu řekl, že měl diskusi s německou generalitou a prohlásil: „Jsem přesvědčen, že v příští válce porazí Rusy velmi rozhodně. Budou mít lepší spojení, kterých neměli v této válce a lepší zbraně.“ VHA, fond Hlavní štáb 2. odd. čj. 6138, taj., 1947.

¹²⁾ VHA, fond NROS, čj. 967, dův., 1947.

žoval i ty státy, které sousedily s ČSR na severu a jihu. Řekl, že obrana ČSR musí být zabezpečena „...proti všem nepřátelským útokům... ze severu i jihu...“¹³⁾ Klement Gottwald takovou formulaci odmítl a řekl:

„Německo zůstává i nadále naším hlavním nepřítelem a je věcí vlády vésti takovou zahraniční politiku, abychom pomocí našich slovanských spojenců na východě, si co nejvíce kryli svoje boky, a což se již stalo.“¹⁴⁾

Hlavní nepřítel byl jasně stanoven. Z toho vyplývalo, že Čechy ponese hlavní tíhu při obraně. V případě anšlusu Rakouska by byl nutný i obranný boj na jižní Moravě na směru Vídeň—Ostrava. Pro zahraniční politiku ČSR to znamenalo snazit se zajistit neutralitu Rakouska.

Současně s diskusí o postavení ČSR, spojenců a o hlavním nepříteli, byla uvažována i otázka charakteru příští války. Přestože bylo po válce, bylo nezbytné o ní přemýšlet a dělat závěry. Výchozí základem musely být zkušenosti poslední války. Především bylo nutné hledat pokrokové prvky v poslední válce a ty spojit s technickým rozvojem v zemi a ve světě.

Významným novým prvkem na konci druhé světové války bylo použití jaderné zbraně. Na konci roku 1945 začala i u nás o této zbraně a o její podstatě diskutovat. Ovšem, tak jako ve světě docházelo k přeceňování nebo podceňování této zbraně, tak tomu bylo i u nás. Např. ve zprávě zpracované druhým oddělením pro potřeby hlavního štábu se píše: „...vynález jaderné pumy nepředstavuje nijaký revoluční objev ve vědě...“¹⁵⁾ Vliv jaderných zbraní na válku mohl rozpracovat pouze velmocí. To se také dělo. Naším úkolem bylo pečlivě sledovat a vyhodnocovat dosažené výsledky.

Hluběji bylo zapotřebí promyslet charakter budoucí války na hlavním štábu v souvislosti s vytyčením úkolů pro činnost druhého oddělení, jehož práce musela vycházet z nejobecnějších rysů vojenské doktríny. Jen tak mohla být jeho práce úspěšná.

V situačním náčrtu o postavení 2. oddělení je budoucí válka charakterizována jako totální a dlouhodobá.¹⁶⁾ Zřejmě se přitom vycházelo ze zkušeností poslední války. Rozhodující konflikt se může odehrát jen mezi prostorově velkými partnery. Otázka času bude úměrná prostorové

rozloze. Vycházelo se z toho, že rozhodující boje se budou odehrávat v blízkosti hranic ČSR a že naše armáda bude součástí armád východního světa. To znamenalo, že naše armáda nebude určena „...k samostatným strategickým a taktickým akcím...“¹⁷⁾

Předvídání příštího konfliktu, místa bojů, posuzování činnosti naší armády a otázka času — mají platnost dodnes. Chybné však bylo pojetí, že naše armáda není určena k samostatným taktickým akcím. Toto bylo nutno ohraničit časově. Do příchodu spojenců musela nezbytně samostatně bránit hranice. To konečně vyvrátil poslední požadavek na naši armádu, a to: „...bude mít v každém případě taktiku účinnou...“¹⁸⁾

To znamenalo, že od počátku konfliktu se počítalo s útočnými akcemi. Svědčí o tom i skutečnost, že 1. 1. 1946 byla dočasně zřízena tzv. „Instrukční skupina hlavního štábu“. Byla složena z velitelů, kteří měli odejet studovat do SSSR.¹⁹⁾

Úkolem skupiny bylo předat štábům divizí, sborů a oblastí bojové zkušenosti našich jednotek a Rudé armády, zásady soudobého taktického použití jednotlivých druhů zbraní, podat obraz soudobého boje, spolupráci zbraní a vedení písemností. Na závěr pak měla připravit a řídit se štáby velitelské cvičení na mapě na téma: „Sbor při průlomu, boj v hloubce, obklíčení a zničení nepřítele“. Koncem ledna 1946 bylo organizováno týdenní zaměstnání; z něj polovina byla věnována teoretickým otázkám a polovina cvičení na mapě na úrovni sboru.

Nebýlo to v rozporu s představou o obraně českého čtverce? Nebo to byl jen zdánlivý rozpor? Náš prvořadý úkol byl obranný, časově a prostorově omezený. Časově byl omezený do příchodu hlavních spojeneckých sil, prostorově malou hloubkou a důležitostí našich center Plzně a Prahy. Samostatné útočné akce naší armády bez spojenců na počátku válečných operací proti Německu nemohly mít na ději na úspěch. To proto, že naše síly nebyly úměrně vzdáleným důležitým cílům vzhledem k omezeným možnostem.

Zpočátku byl řešen úkol obrany Čech a Moravy jen defenzivně. Po příchodu spojenců mělo dojít k přechodu do ofenzivy. Z tohoto hlediska pak uvedené cvičení bylo jen ve zdánlivém rozporu. Konečně úkolem bylo také předat bojové zkušenosti z války — a ty byly útočného cha-

¹³⁾ Tamtéž.

¹⁴⁾ Tamtéž.

¹⁵⁾ VHA, fond NHŠ, čj. 261, tj., 1945.

¹⁶⁾ VHA, fond NHŠ, čj. 659, taj., 1945.

¹⁷⁾ Tamtéž.

¹⁸⁾ Tamtéž.

¹⁹⁾ VHA, fond VKPR, čj. 2, taj., 1946.

akteru. Zdá se, že cílem bylo vnést útočného ducha do velitelského sboru. Vždyť se počítalo s přenesením obrany Čech na území mimo naše hranice a to vyžadovalo hned zpočátku útočné akce.

Přesto hlavním úkolem byla obrana a té bylo nutné věnovat pozornost především. Na to upozornil generál Fišera na jaře 1946:

„Je třeba si uvědomit, že velký úkol, který nás čeká, úkol „držet Čechy“ — je sám o sobě tak významný, že podaří-li se nám jej splnit, přineseme společnému válečnému úsilí tak velký vojenský (strategický) přínos...“²⁰⁾

V létě 1947 generál Drgač vypracoval pokyny pro práci oddělení strategie Vědeckého ústavu vojenského (VÚV). Pokyny vyšly pod názvem „Všeobecná instrukce pro oddělení strategie VÚV“. V této instrukci jsou v hlavních rysech načrtnuty všechny nejdůležitější problémy související s naší obranou. O které problémy šlo?

Při charakteristice budoucí války generál Drgač zdůrazňuje, že nepřítel bude usilovat o přenesení fronty do týlu, hlavně použitím výsadku, a to do hloubky taktické a operační. To znamená, že v příští válce nebude rozdíl mezi frontou a zázemím. Z toho byl učiněn závěr: budovat armádu polní a teritoriální. Úkolem armády polní mělo být uzavřít všechny vstupy do ČSR, tedy obrana hranic. Úkolem armády teritoriální bylo ničit nepřitele v týlu, a to vojenskými jednotkami, Svazem brannosti atd. Zde vidíme první náznak požadavku celého národa ve zbraní.

Generál Drgač uvažuje o charakteru příští války a úzce jej spojuje, tak jako všichni, s naší obranou:

„Z geografické naší situace a v rámci spojení slovanského bloku vyplývá pro nás časově první úkol: obrana. Skutečnost dnešní sovětské okupace Německa, horní části Rakouska a Maďarska nám tuto obranu usnadňuje v té míře, že je možno počítati s obranou na místě. Obrana na místě je však nutností i po skončení okupace západních prostorů naším spojencem a to tím více, že vyklizení Německa je otázkou nedohledné doby. Druhým důvodem proč nutno počítati s obranou je fakt, že ústup při stoupajícím významu tanků, mechanizovaných jednotek a letectva, by vedl k úplnému roztržení a zničení armády, nebo aspoň zničení její části.“²¹⁾

²⁰⁾ VHA, fond 1. podnáčelník NHS, čj. 75, dův. 1946.

²¹⁾ VHA, fond VÚV, čj. 8480, 1947.

Současně s tímto ujasňováním se velení armády zamýšlí i nad charakterem armády. Splnit všechny úkoly vyplývající z nového postavení a obrany ČSR vyžadovalo značné početnou armádu. Ale nejen to. Zkušenosti z poslední války také jasně ukázaly, čím se musí soudobé armády vyznačovat. Bojové operace, zejména ke konci 2. světové války, se vyznačovaly především svým rozsahem, hloubkou a tempem. Velení armády nemohlo nepřihlížet k těmto skutečnostem. Takovou armádu bylo nutné vybudovat. Šlo tedy o armádu moderní, vyznačující se vysokou mobilitou a pohyblivostí.

Dosažení tohoto cíle předpokládalo rozsáhlou motorizaci a mechanizaci armády. Bylo nutné, aby se v armádě odrazil dosažený stupeň světové techniky. To je ideální požadavek a byl splnitelný za předpokladu vysokého stupně rozvoje výrobních sil, ekonomického a surovinového bohatství země. Stupeň motorizace a mechanizace armády je dán silou každého státu, jeho ekonomickými možnostmi, popřípadě možnostmi koalice. Velení armády přihlíží k této rozhodující podmínce výstavby silné a moderní armády. Ale odpovědnost za obranu státu a za splnění požadavků spojení je silnější.

Od počátku budování pozemních sil zaměřila se pozornost na promyšlení otázky motorizace a mechanizace armády. Nešlo jen o všeobecnou motorizaci. Je pravda, že tím byl splněn požadavek pohyblivosti armády. Šlo především o to, aby bojové akce měly velký důraz a průbojnost; a to se týká hlavně bojových vozidel, neboť tankové a mechanizované jednotky jsou onou údernou silou, jež tvoří základ útočných operací.

Tak vznikla v naší armádě myšlenka mít silné tankové vojsko. Vyplývala nejen z ideje silné a moderní armády, ze zkušeností poslední války, ale i z nového pojetí obrany. Opuštění staré pozici obrany a přístup k novému pojetí, poskytoval široký prostor pro použití jednotlivých druhů zbraní, hlavně pak tankového vojska.

Generál Svoboda ve svém projevu 12. 12. 1945 v PNS rozebral postavení ČSR a učinil závěr, že určitou dobu se budeme muset bránit vlastními silami. Na základě toho vytyčil zásady pro budování armády. Kromě jiného řekl, že je nutné

„... organizovat silné tankové, motorizované a dělostřelecké jednotky, jež by byly schopné na počátku rychle zlikvidovat průlomové akce nepřitele, jednak v dalším průběhu boje by tvořily jádro pro vlastní rozhodující akce.“²²⁾

²²⁾ VHA, fond Pkm, čj. 2332, 1945.

Myšlenka silného tankového vojska byla dále rozvíjena tak, aby již v míru byly postaveny všechny mobilizační tankové jednotky. Zkušenosti z poslední války a malý prostor naší republiky vedl k tomu, že závěru docela oprávněně. Idea mít silné motorizované a tankové vojsko se nezměnila ani do února, ani po něm. Svědčí o tom závěry přednesené generálem Drgačem na zasedání NROS v květnu 1945 v souvislosti s připravovanou reorganizací armády. Rekl:

„Geografická situace ČSR a s tím související délka hranic s Německem a Rakouskem (1348 km) vedla v této organizaci k závěru mít již v míru silné motorizované a tanky vybavené zálohy, které by byly s to po rychlém doplnění na válečný počet zasáhnout na rozsáhlé obranné frontě po příchodu spojeneckých sil tam, kde by se tato potřeba ukázala.“²³⁾

Realizace myšlenky silného mechanizovaného a tankového vojska probíhala za konkrétních podmínek v armádě, ale hlavně ve statě. Její splnění bylo stále těžší, a to po všech stránkách. Ukazovalo se, že naše možnosti jsou nedostačující. Potřeba obrany ČSR, a to i z hlediska spojeneckého, si tuto ideu vynucuje splnit. Nastává zde rozpor, který není možné vyřešit vlastními silami, i když zde snaha je. Velení armády prokázalo velké úsilí dosáhnout co nejrychleji vysoké úrovně motorizace a mechanizace armády.

Vojenskoteoretické myšlení v r. 1947 dosáhlo dobré úrovně. Nové pojetí obrany, o které usilovalo velení armády, dostávalo víc a více konkrétní podobu. Byly promyšlené a ujasněné takové otázky jako postavení ČSR, spojenci, hlavní nepřítel, charakter příští války a budování soudobé armády. To vše se muselo odrazit v konkrétních výsledcích v armádě.

Prvním výsledkem bylo vydání polního řádu G-I-1 koncem r. 1947. Nešlo o řád definitivní, ale o návrh, který měl být po připomínkovém řízení zpracován do konečné podoby. V té době nebyl dosud nikde vydán nový polní řád. Návrh byl dán k dispozici vojskům, aby jej prakticky přezkoušeli. Definitivní úpravu měl dostat po zkušenostech a po srovnání s polními řády jiných armád.²⁴⁾

Polní řád je tedy správný, zobecňuje-li válečné zkušenosti a současně dává v nejobecnějších rysech nahlédnout do budoucna. My jsme vlastní bojové zkušenosti v širším měřítku neměli. Bylo nutné čer-

pat z válečných zkušeností našich spojenců. V této době nevyšly řády v SSSR, ani v USA či Anglii. Proč se spěchalo s jeho vydáním? Na tuto otázku nelze jednoznačně odpovědět.

Určitým podnětem byl dvouletý plán. V rámci dvouletého plánu byl v armádě zpracován plán vydání služebních knih.²⁵⁾ Staré služební předpisy nebyly zrušeny a tedy platily. Nová situace a budování nové armády si vyžadovala nové předpisy, což bylo do značné míry závislé na vypracování základního předpisu, kterým měl být polní řád. Z něj bylo možné a nutné vycházet při zpracování ostatních předpisů. Na druhé straně bylo třeba prosazovat nové metody a způsoby výchovy a výcviku. Tomu mělo rovněž napomoci vydání návrhu nového polního řádu.

K vydání návrhu polního řádu přednesl v září 1947 podplukovník Lomský k osvětovým důstojníkům přednášku na téma „Nové předpisy ve světle válečných zkušeností.“²⁶⁾

V první části hovořil o naší vojenské doktríně, která musí navázat na naše tradice a vzít v úvahu mentalitu národa. Musí odpovídat přirozeným zeměpisným podmínkám, v nichž budou vedeny operace. Dále poukázal na význam válečného potenciálu státu, z něhož je nutné vycházet při materiálně technickém vybavení armády a při volbě způsobu boje. Pokračoval o úloze a významu válečné techniky v jaderném věku, z čehož vyvozoval nutnost rozvoje vlastního výzkumu. Konečně hovořil o spojeneckých smlouvách proti Německu a jeho případným spojencům. Zdůraznil, že musíme být připraveni na to, že Němci budou chtít odvetu za porážku ve 2. světové válce. Rekl:

„Jsme první na ráně, neboť jsme bezprostředními sousedy Německa. Musíme počítat s tím, že Německo ve válečném konfliktu se pokusí silným jediným úderem zlikvidovat naši armádu, než přijdou na pomoc vojska sovětská.“²⁷⁾

Zde je vidět silný vliv zkušeností z poslední války, zejména jejího počátečního období. O budoucím charakteru války řekl:

„V budoucnu další rozvoj válečné techniky bude skýtat ještě lákavější předpoklady pro uskutečnění mohutnéhobleského přepadu. Válka opět nebude humaní a vedena totálními metodami, půjde o bytí a nebytí celého národa.“²⁸⁾

²³⁾ VHA, fond HŠVO, čj. 10949, dův., 1947.

²⁴⁾ VHA, fond NŠS, čj. 11818, 1947.

²⁵⁾ Tamtéž.

²⁶⁾ Tamtéž.

²³⁾ VHA, fond VKPR, čj. 113, taj., 1947.

²⁴⁾ VHA, fond NŠS, čj. 11818, 1947.

V druhé části přednášky hovořil o nových směrech v předpisech. Ke klasickým formám boje, jako byl útok a obrana, přibyla nová forma — střetný boj jako zvláštní druh boje. Útok měl stejné fáze válečné útočné operace RA. Obrana však byla ve srovnání se starou zcela jinak pojata. O obraně prohlásil:

„...budeme rozeznávat obranu na místě a pohyblivou obranu. Musí vydržet mohutný útok vedený soustředěnými silami a prostředky. Obrana nesmí být překvapena...“²⁹⁾

Aby tento úkol obrana splnila, zdůraznil podplukovník Lomský, musí být protiletecká, protichemická a protitanková. Musí být připravena vést boj i s jinými prostředky, např. jadernými. Zvláštní pozornost měla být věnována obranné proti tankům. Dále hovořil o významu součinnosti všech zbraní v boji, o úloze člověka, o morálně politické výchově, které v návrhu nového řádu byla věnována celá jedna část, o partyzánském boji, který byl součástí naší vojenské doktriny.

Všechno to progresivní, k čemu vojenské teoretické myšlení dospělo, zahrnoval návrh polního řádu. Vydáním tohoto návrhu byla ukončena první etapa nového pojetí obrany ČSR.

Druhým reálným výsledkem vojensko-teoretických diskusí byla reorganizace na podzim 1947. Nebyla řešena jen na základě ujasnění si nového postavení ČSR v Evropě a její obrany. Do značné míry byla vyvolána těžkostmi, které vznikly v našem národním hospodářství.

Reorganizací armády se zabýval APS v březnu 1947 a s konečnou platností ji řehla a uzavřela NROS v červnu 1947. Prozatímní organizace armády z října 1945 se koncem r. 1947 změnila v první mírovou organizaci armády. Stalo se tak na základě nového pojetí obrany ČSR a zvážení hospodářské situace v zemi. Stav armády byl snížen ze 187 000 mužů na 155 000. Byla postavena polovina plánovaných vyšších svazků, a to o polovičních stavech. Byla přijata zásada stavět takové rámce, které umožní co nejrychlejší přechod na válečný stav.

Nejvyšší rada obrany státu se usnesla, že mírová organizace armády bude pozůstat z sedmi pěších, tří rychlých divizí, čtyř samostatných brigád a jednoho tankového sboru. Tyto svazky měly rámcové jednotky, takže v případě mobilizace mohl se počet svazků zdvojnásobit. K mírové organizaci armády ještě patřily: osm leteckých divizí, jedna dělostřelecká divize a jiné pomocné zbraně.³⁰⁾

Není rozpor mezi tím, k čemu dospělo vojenské teoretické myšlení o novém pojetí obrany ČSR a mezi mírovou organizací armády? Odpovídala tato organizace plně obraně republiky a závazkům vyplývajícím ze spojeneckých smluv?

Pokud na nové organizaci vidíme jen snížení počtu armády a v důsledku toho i snížení počtu vyšších svazků, pak můžeme odpovědět ano, rozpor zde je. Jen tento fakt k odpovědi nestačí. Musíme vzít v úvahu další okolnosti, a to: obrana hranic se značně zkrátila tím, že byla uzavřena spojenecká smlouva s Polskem a právě probíhala jednání o podobnou smlouvu s Maďarskem. V důsledku toho se těžiště obrany soustředilo na hranice s Německem a Rakouskem. Vybavení armády bojovou technikou se vcelku zlepšovalo. Snížení počtu vyšších svazků se uskutečňovalo od českého čtvrtce na východ. Nová dislokace odpovídala obraně ČSR.³¹⁾

Z toho všeho vyplývá, že jde o zdánlivý rozpor. Armáda v nové organizaci odrážela požadavky obrany republiky a tím i požadavky spojenců.

Koncem srpna 1947 podepsal prezident Beneš rozkaz o mírovém složení armády. Tento proces se mohl realizovat až po nástupu nováček a vyžadoval určité doby. Po dobu reorganizace se s armádou nemohlo počítat. NROS při přípravě návrhu pro usnesení vlády na to pamatovala:

Vláda uznává, že přechod na novou organizaci branné moci bude se zřetelem k nutným změnám osobním, materiálním a administrativním možný nejdříve 1. 10. 1947 a že do února 1948 v důsledku toho nebude možné s brannou mocí počítat pro jakékoli akce.³²⁾

Na závěr mohu říci, že značný stupeň demokratismu umožňoval, aby se rozvinulo vojenské teoretické myšlení. Od osvobození až do podzimu 1947 se vedly diskuse k základním problémům, souvisejícím s naší obranou. Podstatné problémy byly z velké části vyřešeny. Pojetí obrany bylo zcela odlišné oproti pojetí starému.

Nyní šlo o to nakolik se tyto rysy nového pojetí obrany realizovaly v armádě v jednotlivých druzích vojsk.

²⁹⁾ Tamtéž.

³⁰⁾ VHA, fond NROS, č. 987, dův., 1947.

³¹⁾ Tamtéž.

³²⁾ VHA, fond VKPR, č. 113, taj., 1947.

Pro další rozvoj vojenského teoretického myšlení byla významná hypotéza, kterou vytyčil Státní úřad plánovací pro novou X-letku. Na poradě generálního sekretariátu obrany státu bylo v úvodu řečeno:

„Hospodářská X-letka, která bude programově navazovat na nynější dvouletý plán, má se podle názorů SÚP vytyčit jako obecný předpoklad naprostého vyloučení jakéhokoli branného konfliktu v plánovaném období 12 let.“³³⁾

Článek je součástí mé kandidátské práce. Vybral jsem některé otázky, které souvisely s novým pojetím obrany Československa a na nich ukazují rozvoj a stupeň vojenského teoretického myšlení. Jsem si vědom, že by bylo potřebné hlouběji rozebrat tyto a další otázky, které by ukázaly vývoj vojenského teoretického myšlení v celé jeho šíři. Vzhledem k nedostatku místa jsem se těmito otázkami hlouběji a šířeji nezabýval. Domnívám se, že i v tomto stručném podání svůj účel splní.

Válku je třeba vést doopravdy, nebo ji vůbec nevést. Střední cesty tu být nemůže. Když nám ji němečtí imperialisté vnucují, je naší svatou povinností střízlivě zhodnotit naši situaci, zvážit síly a přezkoumat hospodářský mechanismus. Všechno to se musí udělat s rychlostí, kterou vyžaduje válečná doba, neboť jakékoli prodlení se v naší nynější situaci „rovná smrti“.

³³⁾ VHA, fond VTČ, čj. 15499, taj., 1947.

Leninské požadavky na vojenské kádry

Rozhodující úlohu při řízení veškerého života a bojové přípravy, popřípadě i bojové činnosti Sovětských ozbrojených sil mají velitelé a náčelníci všech stupňů. Důstojnický sbor tvoří kostru armády a je jejím základem. Na vojenskoodborné a politické přípravě velitelského sboru, na jeho organizátorských schopnostech závisí výsledky výcviku a výchovy vojsk i bojové připravenosti svazků, útvarů a jednotek.

Základem teoretické i praktické činnosti sovětských důstojníků jsou úkoly, které vyplývají z politiky strany. Ve své každodenní práci se řídí usneseními sjezdů, popřípadě jednotlivých plén Ústředního výboru.

Odpovědné úkoly, které stojí před Sovětskými ozbrojenými silami, mohou úspěšně splnit jen dobře připravené, vysoce kvalifikované vojenské kádry, které mají důvěru širokých mas vojenských kolektivů i všeho lidu.

Ve vojenství došlo k zásadním změnám v důsledku zavedení moderních prostředků ozbrojeného zápasu do výzbroje armád. V souvislosti s tím kladem mnohem vyšší požadavky na vojenské kádry všech stupňů. Program KSSS stanoví: „Strana bude neustále pečovat o přípravu velitelů, politických pracovníků a technických kadrů armády a vojenského námořnictva hluboce oddaných dílu komunismu, kteří se rekrutují z nejlepších představitelů sovětského lidu. Pokládá za nutné, aby velitelský sbor důkladně zvládl teorii marxismu-leninismu, získal vysoké vojenskotechnické znalosti, jeho úroveň odpovídala všem požadavkům soudobé vojenské teorie a praxe a v neposlední řadě upevňoval vojenskou kázeň.“

Dnešní velení musí být založeno na vědeckých poznatcích. To předpokládá, aby velitelské kádry měly hluboké znalosti vojenské techniky a výzbroje, taktiky a operačního umění. Poučka V. I. Lenina, že bez vědy nelze vybudovat soudobou armádu, zní v dnešní době zvlášť přesvědčivě a aktuálně. K tomu dodává L. I. Brežněv, že v nových podmínkách se nezměrně zvyšují požadavky na vojenskotechnickou a možno říci bez obav na vědeckou přípravu velitelského sboru.

Úspěch v soudobé válce závisí na vzdělaných lidech vyzbrojených soudobou technikou, na lidech, kteří ji dokonale ovládají, jsou ideově pevní a přesvědčení o správnosti té věci, kterou brání. Proto sovětská důstojníci vidí svou povinnost

— být vždycky na úrovni soudobých požadavků,

— vzorně připravovat obránce vlasti, bezmezně oddané svému lidu,

— udržovat ve vysoké připravenosti svěřenou výzbroj a techniku, zvládnout ji a plně využívat jejích možností,

— neustále zvyšovat bojovou pohotovost podřízených vojenských kolektivů.

V. I. Lenin věnoval velký význam všestranné přípravě velitelských, politických a technických kadrů Rudé armády. Za jeho bezprostředního řízení byly vypracovány základní směry řešení tohoto složitěho problému. V. I. Lenin zdůrazňoval, že „... při výstavbě nové armády musíme vybírat velitele jen z lidu. Jenom rudí důstojníci budou mít mezi vojáky autoritu a dokáží zabezpečit socialismus v naší zemi. Taková armáda bude neporazitelná.“ Zvláštní pozornost věnoval bojovému a politickému zakalení velitelů a politických pracovníků a nabádal je při každé

příležitosti, aby důkladně zvládli vojensství a se cíti splnili úkoly při obraně sovětské země.

Ústřední výbor strany zaslal dne 8. února 1918 na pokyn V. I. Lenina všem místním stranickým organizacím dopis, v němž zdůrazňoval, že příprava uvědomělých komunistů — velitelů je úkolem prvořadě důležitosti. Na V. všeruském sjezdu sovětů věnoval Lidový komisiariát vojenství pozornost především nutnosti zesílit úsilí, které by směřovalo k přípravě a výchově vojenských kádřů. V rezoluci sjezdu jeho účastníci zdůrazňovali, že nejdůležitějším úkolem při výstavbě armády je výchova velitelského sboru, který je zcela proniknut myšlenkami dělnicko-rolnické revoluce.

Při náboru velitelů a politických pracovníků řídila se komunistická strana od samého začátku komunistickými poučkami o tom, že velitelské kádry musí odpovídat těmto požadavkům:

- svědomitostí,
- politické uvědomělosti,
- celkových vojenských znalostí,
- administrativních schopností.

Na pokyn V. I. Lenina vytváří se v zemi rozsáhlá síť kursů a škol pro velitele. Otevírá se celá řada vojenských akademií pro přípravu velitelů různých specializací a politických pracovníků. Později se zvyšuje počet vojenských akademií, zřizují se vojenské fakulty, zdokonalovací kurzy a vysoké školy.

Ve všech etapách výstavby Sovětských ozbrojených sil strana věnovala zvlášť velkou pozornost všestranné přípravě rudých velitelů. Tak např. usnesení Ústředního výboru z 5. června 1931 „O velitelském a politickém sboru dělnicko-rolnické Rudé armády“ zdůrazňovalo, že velitelský sbor musí zvýšit své technické znalosti. Strana vyžadovala zdokonalit vojenskou a politickou přípravu všech vojenských kádřů a zvýšit úlohu stranických organizací ve všech druzích vojsk.

Od roku 1932 bylo zavedeno do systému velitelské přípravy i marxisticko-leninské učení. Kromě vojenskoodborných předmětů byly do učebních programů vojenských škol zahrnuty i dějiny socialismu, základy politické ekonomie a marxistické filosofie, dějiny komunistické strany a mezinárodního dělnického hnutí a revoluce v Rusku. Tato náplň politické přípravy sehnala svou velkou úlohu při vzniku i při výstavbě velitelského sboru.

Sovětské velitelské a politické pracovníci v letech Velké vlastenecké války prokázali vysoké bojové mistrovství a morálně politickou vyspělost, vytvořili příklady a vzory oddanosti komunistickým ideálům

a socialistické vlasti. To bylo důsledkem té ohromné práce, kterou strana vykonala pro upevnění Sovětských ozbrojených sil, pro přípravu důstojnických kádřů všech stupňů.

Sovětské důstojníky, stejně jako dříve tak i nyní, řídí se ve své práci odkazem V. I. Lenina, tvůrčím způsobem rozvíjejí vojenskou vědu a houževnatě pracují s cílem zdokonalovat způsoby a formy ozbrojeného zápasu. To jim pomáhá k tomu, aby dosahovali vysokého bojového mistrovství podřízených a udržovali bojovou připravenost a bojeschopnost svazků, útvarů a jednotek na úrovni soudobých požadavků, v duchu politické linie strany a vlády.

Úspěšně cvičit a vychovávat podřízené vojenské kolektivy mohou jen ti velitelé, kteří dokonale ovládají leninský styl práce. Ten je charakteristický

— vysokou ideovostí a stranickou principialností,

- jednotou slova a činu,
- konkrétností a cílevědomostí,
- hlubokou analýzou činnosti,
- tvůrčím a vědeckým přístupem k plnění úkolů,

— oporou o masu a stálou péčí o ně.

Ovládnutí leninského stylu práce vyžaduje hluboce si osvojit marxisticko-leninskou teorii. Jen tím, že se vyzbrojíme komunistickým světovým názorem, můžeme stát na vyhraněných třídních pozicích a při řešení jednotlivých úkolů důsledně vycházet ze zájmů strany a lidu.

Zkušenosti svědčí o tom, že dobrých výsledků při zvyšování bojové připravenosti útvarů a jednotek dosahují tam, kde velitelé stranickým přístupem směle upozorňují na nedostatky v práci, kde přijímají potřebná opatření k zabezpečení přesného splnění rozkazů a nařízení, směrnic, pokynů a instrukcí, kde přesně dodržují tezi V. I. Lenina o tom, že principialní linie je jediná správná linie. Jen ti velitelé a političtí pracovníci správně postupují, kteří se snaží, aby všichni podřízení důstojníci byli vychováni v duchu přísné odpovědnosti za uložené úkoly.

Bezprincipialnost, zveličování vlastních úspěchů a smířlivý vztah k nedostatkům mají nepříznivý vliv na bojovou připravenost vojsk. Jsou příčinou zjednodušování a oslabování intenzity výcviku i narušování komunistické morálky. Již V. I. Lenin zdůrazňoval, že bezprincipialnost a smířlivost jsou neškodlivější věci pro stranu. Tím, že se obelstíme nepravdou, tím škodíme sami sobě; to je také hlavním pramenem byrokratismu. Poznáme-li vlastní chyby a uvědomíme-li si je, uděláme více jak polovinu k jejich nápravě.

Co je to principiálnost? Znamená ne-
bát se vzít na sebe plnou odpovědnost
na všechny stránky života a veškeré čin-
nosti útvaru a jednotek. Každý velitel, po-
litický pracovník a důstojník štábu, kte-
rý hodnotí jakýkoli nedostatek v bojové
a politické přípravě nebo ve vojenské
kázni i jako svou vlastní chybu, popřípadě
zanedbání svých povinností, dosahuje
zpravidla vždy významných výsledků
v práci. Rychle se mu podaří odstraňovat
nedostatky a má zaslouženou autoritu a
podporu svých podřízených. Hlavním uka-
zatelem skutečné stranické principiálnosti
je umění velitelů a náčelníků na základě
analýzy kritických připomínek a návrhů
vyvodit praktické závěry ke zlepšení sty-
lu své práce.

Ústřední výbor komunistické strany
orientuje vojenské velitelské kádry k to-
mu, aby byly vždy náročné k sobě i k pod-
řízeným, aby důsledně vyžadovaly přesné
a úplné splnění linie politiky strany a
vlády, všech rozkazů a směrnic velení ar-
mády. V této souvislosti je na místě při-
pomenout slova V. I. Lenina, aby každý
nejméně dobře plnil úkol, ale aby současně
hledal a odstraňoval všechny překážky,
které brání správnému splnění potřebné
práce.

Soudobá mezinárodní situace vyžaduje
nutnost neustále zvyšovat bojové mistrov-
ství a politické zakalení vojenských kádrů.
L. I. Brežněv ve svém vystoupení na
mezinárodní poradě komunistických a
dělnických stran dne 7. června 1969 zdů-
raznil, „...že by bylo neopustitelnou
chybou, abychom připustili jakékoli ne-
dodržení vojenského nebezpečí, které vy-
tváří imperialismus a především hlavní
síla světové reakce — americký impe-
rialismus.“ V souvislosti s tím klademe na
naše vojska zvláště důležité požadavky —
na bdělost a kázeň nejvyššího stupně a
na nepřetržitou bojovou pohotovost s cí-
lem porazit jakéhokoli agresora, který by
se pokusil zaútočit na naši vlast a na
ostatní socialistické země. Abychom do-
sáhli a udržovali vysokou bojovou poho-
tovost svazků, útvarů a jednotek, vyža-
dujeme na důstojníky

- cílevědomé velení,
- umění soustředit hlavní pozornost
na plnění politických úkolů,
- včasnou a účinnou pomoc podříze-
ným,
- rychlé odstraňování nedostatků.

To je správný a účinný styl práce,
o němž nejednou hovořil V. I. Lenin.
I když sám měl práci vysoce organizo-
vanou, byl přesný a pečlivý, přesto věno-
val mnoho úsilí důkladné organizaci prá-

ce ve všech článcích stranického a stát-
ního aparátu.

K objasnění leninského stylu práce
uvádíme ustanovení řádu zasedání Sov-
narkoma, který napsal V. I. Lenin v dub-
nu 1919 a při zasedáních prosazoval:

- referentům poskytnout 10 minut,
- řečníkům poprvé 5 minut, podruhé
3 minuty,
- nehovořit více jak dvakrát,
- při diskusích o programu jeden při-
spěvek k němu, jeden proti němu po
1 minutě.

Byla-li některá otázka pořadu zasedá-
ní nedostatečně připravena, což mohlo
narušit průběh práce, V. I. Lenin podle
vzpomínek spolupracovníků často říkal:
„Odložme řešení na příště. Je třeba se
poradit s Marxem.“

S tím souvisí i Leninova výzva: „Učí-
me-li kázni, pořádku a organizovanosti
dělníky a rolníky, jsme povinni začít sa-
mi u sebe!“

Tyto požadavky na leninský styl práce
mají svůj význam i dnes. Vztahují se
v plné míře i na naše vojenské kádry.

Styl práce vojenských kádrů tkví
v umění přijímat správná vědecky zdů-
vodněná a konkrétním podmínkám odpoví-
dající rozhodnutí. Předpokládá výteč-
nou znalost ustanovení a požadavků vo-
jenských řádů a předpisů, přesnou zna-
lost svých služebních povinností a jejich
přesné plnění. Styl práce není myslitelný
bez tvrdosti, rozhodnosti a principiálnosti
a vyžaduje vysoké organizátorské schop-
nosti každého důstojníka na určeném mís-
tě, kromě toho i jednotu slova i činu.
Vypracovat rozhodnutí, určit cesty jeho
dovedení do života a vydat nezbytná na-
řízení vykonavatelům — to je jen počátek
práce. Hlavní podmínka k dosažení za-
myšleného cíle spočívá v umění mobili-
zovat podřízené ke splnění určeného úko-
lu a nepřetržitě jim velet.

Bylo by možné uvést celou řadu při-
kladů o tom, jak velitelé a političtí pra-
covníci správně organizují práci a doved-
ně mobilizují vojska k úspěšnému spl-
něním zadaných úkolů. Setkáme se ovšem
i s takovými pracovníky, kteří plní své
povinnosti formálně a ve své práci uplat-
ňují kancelářsko-byrokratické metody ve-
lení. Ještě ne všichni velitelé se např. za-
mysleli nad tím, jak produktivně a s ja-
kými výsledky pro bojový výcvik využí-
vají předepsané výcvikové doby. Vždyť
starost o důkladné využití výcvikové do-
by je jedním z příznaků stylu práce ří-
zení bojové a politické přípravy.

Nejdůležitějším rysem stylu je sou-
družská společná práce velitelů, politic-

kých pracovníků a příslušníků štábu. Mají tyto společné povinnosti:

- hodnotit splnění úkolů,
- důkladně a se znalostí věci řešit přemísťování a rozmísťování kádru,
- učit velitele, inženýry a techniky praktické práci s podřízenými,
- vzájemně se informovat o situaci v útvech a jednotkách, atd.

V praxi velení sovětského důstojníka není místa pro pusté administrativní, malicherné opatrnické a nekompetentní vměšování se do činnosti podřízených velitelů či organizací. Stylu jeho práce je vlastní tvůrčí přístup k činnosti. To znamená, že důstojník musí umět dělat závěry z analýzy každodenního vojenského života, zbavovat se přežitých forem a metod práce a přejímat všechno nové a pokrokové. Strana rozhodně odmítá takové vedoucí pracovníky, kteří se pokoušejí brzdit důmyslnou iniciativu zdola. To snižuje pocit odpovědnosti určených pracovníků za svěřené úkoly a učí je v každé situaci očekávat příkazy shora.

Nejdůležitějším principem výstavby Sovětských ozbrojených sil je nedílná velitelská pravomoc. V. I. Lenin učil, že ve vojenství více než kdekoli jinde je nezbytná nejpřísnější jednotnost činnosti velkých mas lidí a podřízení vůle sta a tisíců vůli jednoho. Vůdce revoluce pokládal nedílnou velitelskou pravomoc za jedinou správnou formu velení, neboť „nejlépe ze všeho zabezpečuje využívání lidských schopností a reálnou prověrku práce.“

Význam nedílné velitelské pravomoci v soudobých podmínkách ještě více vzrostl. Velitelé všech stupňů musí prokázat na bojišti železnou kázeň, rozhodnost, samostatnost a statečnost. Vítězství v soudobém boji v mnohém zabezpečuje tvrdé velení ze strany velitele, který je pověřen plnou mocí.

V. I. Lenin učil, že je důležité jak lidem důvěřovat, tak i prověřovat skutečné plnění zadaných úkolů. V tom také viděl těžiště veškeré práce. Uvědomoval si, že nic tak nezkazí lidi jako nedostatek kontroly.

Značný význam určení správného místa kontroly a prověrky zdůraznilo i zasedání XIII. sjezdu KSS, zejména z hlediska plnění usnesení strany a vlády. Závěry tohoto sjezdu jsou podkladem a návodem k práci všech sovětských důstojníků. Společně se stranickými organizacemi zodpovídají za systematickou kontrolu plnění usnesení strany a vlády, rozkazů a směrnic ministra obrany a náčelníka HPS i nadřízených velitelů a náčelníků. Správně prověřovat plnění úko-

lů, to znamená nejen kontrolovat práci, ale současně pomáhat odstraňovat nedostatky, učit podřízené osobním příkladem, předávat jim své znalosti a zkušenosti.

Osvědčeným principem leninského stylu práce je rozvoj kritiky a sebekritiky. I když v armádě není dovolena kritika rozkazů a nařízení velitelů a náčelníků, přesto však není zakázáno upozorňovat na nedostatky v práci velitelů-komunistů. Kritika přináší užitek jen tehdy, je-li obsahová, soudružská a vedena ze stranických a státních pozic. V. I. Lenin hovořil o tom, že „slyšíte-li kritiku bez obalu, kritiku pro kritiku, dávejte pozor a možná najdete, že kritizující soudruh má něčím podrážděnou samolibost nebo je něčím osobně dotčen či nespokojen.“

Dobrý velitel nezatrpkne kvůli dobře míněné kritice. Naopak je pozorný k připomínkám, vyzvojuje z nich správné závěry pro svou práci a přijímá opatření k odstranění nedostatků.

Nejdůležitějšími rysy leninského stylu velení jsou

- nerozborné spojení se širokými vojenskými masami,
- opora o zkušenosti vojenských kolektivů,
- znalost nálad a potřeb lidí.

Ty pomáhají sovětským důstojníkům správně hodnotit vznikající situaci, usměrňovat úsilí podřízených k plnění hlavních úkolů, znát lidi a učit je v praktické práci.

Při rozboru práce velitele z hlediska jeho spojení s masami se bohužel stává, že kontrolující a hodnotící orgány začínají počítat, kolikrát za určitý časový úsek byl nebo pracoval u podřízených útvarů nebo jednotek. Přitom však tyto orgány neberou v úvahu podstatu skutečnosti: čím se velitel ve vojenských zabýval. Proto nepřináší mnoho užítku, jestliže kontrolující a hodnotící orgány přijíždějí k vojskům, ale do jejich výcviku a života hluboce neproniknou.

Strana učí důstojníky, aby si vážili důstojenství svých podřízených, projevovali k nim pozornost a péči o uspokojování jejich duchovních a materiálních potřeb.

Hluboké a tvůrčí studium marxisticko-leninské teorie, přísné dodržování leninských norem stranického života a principů stranického řízení, neustálé zdokonalování vojenskotechnických a operačně taktických znalostí a návyků, snaha clevědomě řešit vzniklé problémy společně se stranickou organizací, opírat se o zkušenosti a znalosti mas — to jsou požadavky, kterými se musí řídit sovětská důstojníci ve své práci.

Upraveno ze sovětského tisku.

SPOLEČENSKÉ VĚDY

A OBRANA STÁTU

Naše armáda se nachází uprostřed úsilí dále rozvíjet a zdokonalovat vlastní výstavbu v duchu potřeb obrany socialistické společnosti. Tato potřeba a úsilí mají své mezinárodní aspekty, vyplývající z internacionální příslušnosti ČSLA ve svazku ozbrojených sil socialistických zemí. Současně obsahuje i takové aspekty, které jsou platné pro vývoj moderního vojenství. Charakter vojenství je v tomto smyslu podmíněn stupněm procesu vědeckotechnické revoluce.

Optimální vývoj branného systému státu a výstavby armády však nezávisí jen na vnějších podmínkách. Do tohoto procesu výrazně vstupují vnitřní podmínky státu a také vnitřní podmínky armádního organismu. Výstavba armády se totiž uskutečňuje v konkrétních politických, ekonomických a sociálních podmínkách, při určité úrovni kádru. Svou úlohu plní takové faktory, jako např. navyklé způsoby velení, přežívající organizace a další. V činnosti vojsk narůstá počet operací a specifikují se jednotlivé činnosti.

Na lidské jednání působí ve vojenské činnosti velké množství proměnných. K ovládnutí složitě moderního vojenského organismu už pouhý empirismus nestačí. Prosazující se racionalizace lidského rozhodování v oblasti vojenství vytváří celou řadu aktuálních problémů k řešení. Vzniká celá škála složitých vědeckých úkolů: od pojetí dynamické výstavby branného systému a armády až k uspořádání vnitřních funkcí. Vědecký úkol takto pojatý je záležitostí veškerého vědního úsilí v armádě. Jeho precizace a soustředění se na uzlové problémy vyžadují účast všech vědních oblastí.

Společenskovědní výzkum má v celém systému armádní vědeckovýzkumné činnosti své místo dané povahou výzkumných problémů, neboť politické, ekonomické a sociální aspekty branného systému jsou jeho důležité determinanty. Společenskovědní výzkum v armádě prodělavá v současné době nemalé těžkosti, o nichž chceme hovořit.

Poučení z analýzy dosavadního vývoje společenskovědního výzkumu v ČSLA

Společenskovědní základna v ČSLA prošla v minulých letech politickým a ideologickým vývojem z části adekvátním všeobecnému vývoji společenských věd

v ČSSR. Větším dílem to však byl vývoj specifický, podmíněný zvláštnostmi armády socialistického typu. Tím spíše bylo nutné analyzovat tendence, které se vy-

mykaly rámci socialistického charakteru armády.

K postižení všech základních aspektů vývoje společenských oblastí v armádě použil centrální stranickopolitický orgán metody politické, ideové a odborné analýzy. Těžiště analýzy položil do posledních let a zvláštní pozornost věnoval funkci společenských věd.

Analýzu pojal jako otevřený systém a předpokládal její postupné doplňování v závislosti na dalších poznatcích. V první fázi přinesla analýza HPS ČSLA cenné poznatky pro stanovení politiky vůči společenským oblastem. Současně však tato použitá metoda vytvořila příznivé podmínky pro další uplatňování vědy ve všech oborech vojenské činnosti.

Analýza sledovala dva základní cíle:

1. Vyhodnotit dosavadní vývoj a stav společenských věd v armádě z hlediska jejich místa, úlohy a poslání. Zvláštní pozornost věnovat funkci společenských věd v polednovém vývoji armády a společnosti. Na základě získaných poznatků pak vyvodit příslušné závěry a doporučení pro další rozvoj společenských věd k výzkumu a pro budování společenských věd v ČSLA a pro jejich politickooborné řízení.

2. Vytvořit podmínky pro důsledné očištění společenských oblastí v armádě od revizionistických a pravicově oportunistických teorií a názorů a od jednotlivých jejich představitelů. Tím zabezpečit rozvoj společenských věd k výzkumné činnosti na marxisticko-leninských základech a její důslednou orientaci k plnění úkolů spojených s vojenskou obranou státu a výstavbou ČSLA.

Základní poznatky, které přinesla analýza, se týkají zejména plnění funkce společenských věd.

Společenské vědy v ČSLA v posledních letech důsledně neplnily svoji gnoseologickou, ideologickou a politickou funkci. Docházelo k podceňování marxistických metodologických principů zkoumání společenských jevů. Charakteristický je odklon od třídní a internacionální interpretace společenské skutečnosti. To se projevilo zejména v polednovém vývoji v podobě revizionistických a pravicově oportunistických názorů, teorií a postojů k základním principům a obsahovým otázkám vojenské politiky strany.

K nejzávažnější deformací vojenské politiky XIII. sjezdu KSČ — v oblasti teorie — došlo v některých kolektivech bývalé VPA KG. Obsahově jsou tyto názory vyloženy v těchto dokumentech: v Přípovědkách k akčnímu programu KSČ, v Me-

morandu, v Návrhu hlavních směrů rozvoje stranické a politické práce v ČSLA a v Návrhu systémového uspořádání sociálně politických orgánů a organizací KSČ v ČSLA.

VPA KG však nebyla jedinou institucí, kde se takové extrémní projevy. Byly to také VÚH Praha a VAAZ, kde se za revizionistickými a pravicovými názory některých vědeckých pracovníků postupně zformovala protistranická a protisovětská platforma.

Hodnocení produkce hlavních společenských institucí a škol nepovažujeme za ukončené. Především však můžeme říci, že mnohé pozitivní výsledky dlouhodobé práce byly silně překryty a v posledních letech poznamenány ústupem z pozic marxistické metodologie, netřídním výkladem společenských jevů a konkrétními pravicově oportunistickými postoji značné části vědeckých a pedagogických pracovníků.

V předcházejících letech, kdy byly společenských věd disciplíny v armádě s důsledností a vyhraněností orientovány k využívání klasických marxistických děl, vyhlašovali někteří tzv. „progresivisté“, že takovou orientací je uměle zužován prostor a že jsou redukovány možnosti všestranného poznávání a rozvíjení společenských věd. Pod vlivem těchto i jiných názorů se ze společenských věd v ČSLA postupně začala vytrácet dlouholetá praxe aktivního využívání a tvůrčího uplatňování teoretického dědictví klasiků marxismu-leninismu. Soudobé zkušenosti socialistických zemí, zejména Sovětského svazu, zevšeobecňované v jejich marxistické literatuře, byly často označovány za plody období dogmatismu a jako takové byly zavrhovány. Význam těchto zkušeností pro teorii a praxi naší výstavby byl stále více zatlačován do pozadí.

Současně s tím, u některých pracovníků ve společenských vědách v armádě, sílila inklinace ke zdrojům západních společenských věd a k publicistice. Jejich místo a význam pro „tvůrčí“ rozvoj tzv. „nedogmatických“ a „moderních“ společenských věd byly zveličovány a absolutizovány.

Dodáváme, že teoretičtí pracovníci v armádě nebyli dostatečně připraveni na střetnutí marxistické metodologie s rostoucím empirismem ve společenských vědách. A tak tento, vcelku přirozený jev, nebyl dosud uspokojivě vysvětlen.

V polednovém období, zejména pak v průběhu celého roku 1968, byl pro vývoj společenských věd fronty armády charakteristický mimořádně komplikovaný

ideologický a politický stav. Usnesení XIII. sjezdu KSČ o společenských vědách, které zdůrazňovalo, že „... nejvyšší zárukou opravdové tvůrčí práce v oblasti společenských věd je třídní a stranický přístup při teoretickém řešení všech společenských problémů, posilování stranického charakteru společenskovedních pracovišť“ upadlo v zapomenutí.

Ani další požadavek usnesení XIII. sjezdu KSČ „... všestranně posilovat vědeckou a občanskou odpovědnost společenskovedních pracovníků, vést je, aby mnohem intenzivněji pomáhali v analýze a teoretickém zobecňování zkušeností socialistické výstavby, ve vědeckém objasňování perspektivy vývoje...“ nebyl v potřebné míře respektován.

Z části oprávněná kritika chyb a deformací socialistického vývoje v ČSSR, uskutečňovaná společenskými vědami, přerostla ve zvláštních podmínkách polednového vývoje ve všeobecný kriticismus. Na zkráceném a hlavně netřídním výkladu a hodnocení minulého vývoje socialistického státu, společnosti a strany, se část pracovníků společenských věd v armádě sama podílela. Část jich v onom ideologickém a politickém tažení proti straně zůstávala neutrální. Společenskovední teorie jako celek ani jednotlivé vědní disciplíny se v krizové vnitropolitické situaci, která se postupně vytvořila v průběhu roku 1968, neangažovaly z vyhraněné třídní a internacionálních politických pozic.

Při posuzování místa a funkce společenských věd v ČSLA, zejména v polednovém období, nemůžeme opomenout tu skutečnost, že k revizionistickým deformacím vojenskopolitické linie XIII. sjezdu KSČ v oblasti společenských věd v armádě došlo také proto, že společenskovední pracoviště a pracovníci bývalé VPA KG, zvláště ti, kteří se zabývali so-

ciálně politickými aspekty vojenské reality evropských a světových vztahů, nedocenili význam vojenskoodborných analýz a hodnocení ani nezbytnou účast vojenskovedních pracovníků při řešení těchto víceoborových problémů teorie. V praxi došlo k izolaci vojenských společenských věd od vojenskoodborné základny rozvoje vědy a výzkumu v ČSLA.

Celková bilance není tedy pro společenskovední výzkum armády nejpříznivější. Zkušenosti ukazují, že především jednotlivé společenskovední obory, které v ČSLA reprezentují jak katedry na vojenských vysokých školách, tak i společenskovední vědeckovýzkumná pracoviště a instituce, musí samy — jeden společenskovední obor po druhém — očistit se od názorů a koncepcí marxismu-leninismu cizích a nepřátelských a od jejich nositelů či zastánců. Tento proces již několik měsíců probíhá za přímého řízení stranickopolitických orgánů a za aktivní účasti samotných společenskovedních kolektivů.

Zachování důsledně třídních pozic je základním politickým požadavkem strany na každou společenskou disciplínu. To je také zároveň hlavní kritérium pro uplatnění společenských věd v socialistické společnosti. Proto ve společenských vědách v armádě platí dnes, více než kdykoli v minulosti, že třídní pozice vědeckého a pedagogického pracovníka jsou základem předpokladem jeho plné společenské realizace.

V celém procesu uvažování o teoretických problémech jednotlivých vědních disciplín i o jejich uplatňování v praxi — v každý jednotlivý moment tohoto uvažování — musí teoretický a pedagogický pracovník ve společenských vědách v armádě zaujímat ne nějaké mlhavé, bezzásadové a fiktivní názory a postoje, ale zásadní a vyhraněné třídní a internacionální postoje.

Poslání a funkce společenských věd v branném systému státu a při výstavbě ČSLA

Třídní a revoluční charakter KSČ je vyjadřován jejím filosofickým světovým názorem, její ideologií a politikou, její vědeckou teorií.

Základnou, ve které se v průběhu soustavného procesu zobecňování zkušeností revoluční praxe strany tvoří a rozvíjí vědecká teorie marxisticko-leninské strany jako vědecký základ politické strany, jsou především společenské vědy.

Společenské vědy v armádě jsou nástrojem komunistické strany v jejím nekompromisním ideologickém a politickém

boji při realizaci socialistických idejí. Předpokladem jejich rozvoje je uržování souladu marxisticko-leninské teorie a praxe. „Vojenská profilovanost“ společenských věd v armádě je pak předurčuje k tomu, aby byly teoretickou základnou stranického vedení, ve kterém je studován, promyšlen a formulován obsah stranické a státní vojenskopolitické koncepce. Společenské vědy v armádě však pomáhají nejen formovat, ale také sféřit marxisticko-leninský obsah vojenské politiky.

Na rozdíl od ostatních oblastí vědy a výzkumu v ČSLA, plní společenské vědy tři základní funkce: gnoseologickou, politickou a ideologickou.

Společenské vědy v armádě mají nezaměnitelné místo při teoretickém rozpracování sociálně politických stránek a problémů soudobého světového i koaličního vojenství, vojenské politiky a branné výstavby socialistického státu i jeho ozbrojených sil. Společenské vědy přispívají k teoretickému rozpracování těchto problémů, které stojí na cestě rozvoje vojenské výstavby a které překážejí racionálními metodami činnosti. Společenské vědy musí pomáhat vypracovat takové metody a takové projekty, které povedou k překonávání zastaralých prvků v pracovním systému a v činnosti kolektivů i jednotlivců. To je aktuální úkol pro všechny společenskovědní obory.

Zároveň se společenské vědy v ČSLA nemohou zříkat ani své ideologické funkce. Ta spočívá v tom, že společenské vědy nejen vysvětlují skutečnost, ale snaží se ji přetvářet. Tím plní funkci ideového sjednocování členů společnosti ve prospěch budování socialismu. Rehabilitovat postavení společenských věd v ČSLA vyžaduje především vrátit jim jejich původní ideologické a politické poslání v pedagogickém a výchovném procesu v armádě.

V socialistické armádě jsou společenské vědy obsahovým základem ideologické, propagandistické a agitační práce strany ve vojácích a štábech i v řídících článcích armády.

Na společenských vědách v armádě spočívá úkol formulovat uvnitř ozbrojených sil i ve všech základních vrstvách socialistické společnosti třídně vyhraněný marxisticko-leninský světový názor na otázky vojenství, války a míru, armády a obrany socialistické vlasti i celého internacionálního společenství socialistických zemí.

Funkce společenských věd mají širší dosah. Ostatním vědám (aniž dochází k vulgarizaci) poskytují širší metodologický základ ke zkoumání skutečnosti a na druhé straně zmnožují svou teoretickou výstavbu o mnohé exaktní metody, používané v jiných vědách.

Plnění těchto funkcí závisí na teoretickém rozvoji jednotlivých společenskovědních disciplín. Závisí také na odpovídajícím systému politického řízení a stranického ovlivňování společenských věd KSČ.

Společenské vědy v armádě musí svojí aktivní a tvůrčí činností vytvářet hráz

proti prosakování jakýchkoli buržoazních ideologií a názorů uvnitř armády. V tom spočívá jejich význam při formování ideové politické jednoty armády.

Za nezbytný článek konsolidačního úsilí v ČSLA pokládáme probuzení společenskovědního myšlení v armádě z polednového traumatu a ze stavu letargie a zapojení společenských věd plně do služeb vojenské politiky strany.

Společenské uplatnění každého ze společenskovědních oborů v armádě se realizuje ve dvou sférách:

— v pedagogickém procesu, kde jsou společenské vědy významným činitelem světónázorové i odborné politické přípravy kádru armády,

— v řídicím procesu, kde společenské vědy vystupují jako aktivní faktor ovlivňující koncepční řešení sociálně politických otázek vojenské výstavby státu a rozvoje armády.

Z obou těchto hledisek bude nezbytné zabezpečovat trvalou propojenost oborového výzkumu vysokoškolských společenskovědních kateder — zaměřeného na teoretický rozvoj vědní disciplíny a na obohacování pedagogického procesu o největší poznatky vědy — s koncepčně projektovanou a centrálně řízenou vědeckovýzkumnou činností v armádě.

Celkové postavení společenských věd v ČSLA, jejich politická, ideologická a pedagogická funkce budou také v dalším období ovlivňovány několika rozhodujícími činiteli. Především závěry programových dokumentů strany k rozvoji vědy, vývojem celkové situace ve státě i v armádě, vojenskopolitickými i jinými odbornými opatřeními v oblasti obrany země a výstavby armády.

Dnešními opatřeními ve společenských vědách v ČSLA musíme vytvářet předpoklady k tomu, abychom se postupně i ve společenskovědním výzkumu dostali do odpovídajících relací se společenskovědním výzkumem v ostatních socialistických armádách. To předpokládá především s rozhodností a důsledností odstraňovat ideologické a politické deformace ve společenskovědních disciplínách a překonat tendence zjevného zaostávání a podceňování rozvoje klasických společenskovědních oborů — marxistické filosofie, vědeckého komunismu a politické ekonomie. To však také vyžaduje, abychom organizační strukturu i kádrovou kvalitu společenskovědní základny armády co nejdříve opět upřesnili současným i perspektivním nárokům obrany státu i výstavby armády.

Rok 1970 pokládáme za rok konsolidace i pokud jde o další rozvíjení společenskovední základny armády. Přitom jsme přesvědčeni o tom, že konsolidace společenskovední základny je neoddelitelnou součástí celkové konsolidace celooarmádní nadstavby.

Společenskovední základna armády, reprezentovaná v minulosti hlavně vědeckovýzkumnými ústavy a pracovišti bývalé VPA KG, byla v roce 1969 značně zredukována. Na toto řešení měly zásadní a rozhodující vliv dvě skutečnosti:

1. Nepříznivý politický a ideologický stav ve společenskovedních teoretických a pedagogických kolektivech bývalé VPA KG a potřeba jeho radikálního vyřešení v souladu s politikou nového vedení strany.

2. Všeobecné snížení tabulkových počtů armády a praktické snížení těchto počtů v institucích podléhajících HPS na úkor společenskovední základny.

Současný stav společenskovední základny armády je dnes takový, že centrální řídicí orgány armády nemají k dispozici odpovídající kapacity pro společenskovední výzkum. V důsledku toho došlo ke značnému snížení výzkumných možností.

Zatímco ve všech ostatních partnerských socialistických armádách je jejich společenskovední základna trvale posilována, uvnitř ČSLA došlo k neúměrné restríkcí kádrové základny společenských věd a tím ke snížení možností společenskovedního výzkumu a jeho konkrétního podílu na rozvíjení teoretické stránky branného systému státu i výstavby ČSLA v návaznosti na celokoaliční úsilí.

Urychlené obnovení pracovní aktivity schopnosti společenskovední základny ČSLA není pouze věcí HPS ČSLA. Je to v zájmu celé armády a také v zájmu celkové obrany země.

Současný stav společenskovední základny se všemi svými obsahovými, organizačními a kádrovými aspekty je základem determinantou jakéhokoli možného uvažování nad koncepcí rozvoje společenských věd v ČSLA. Další determinanty, které budou ovlivňovat perspektivní rozvoj společenskovedního výzkumu, můžeme zařadit do dvou skupin. V první skupině jsou to determinanty, které působí vně armádního systému společenskovedního výzkumu; jinak jsou to faktory primárně ovlivňující zaměřenost vědního úsilí. Druhou skupinou tvoří pod-

mínky, na kterých závisí samotný vnitřní vývoj společenských věd; tyto bud umožňují realizovat výzkumné potřeby ČSLA, nutí k redukci definovaných potřeb. V nejobecnější rovině se rysuje rozpor mezi potřebami rozvoje ČSLA (definovanými samozřejmě vědecky) a možnostmi rozvoje samotné společenskovední základny. Máme na mysli kvalitu a kvalifikační strukturu společenskovední výzkumné základny ve svém dynamickém vývoji. Patří sem také materiálně technické zabezpečení vědeckovýzkumné činnosti v souladu se zdokonalováním používaných metod zkoumání.

Než přejdeme k nastínění vytypovaných hlavních směrů společenskovedního rozvoje v ČSLA v příštích deseti až patnácti letech, povšimněme si charakteru základních faktorů, jež tento rozvoj ovlivňují.

Koncepci rozvoje společenských věd v ČSLA v příštích 5—10 letech budou determinovat zejména tyto faktory:

- Potřeby branného systému armády definované vědecky, na základě předpokládaných vývojových tendencí ve vojenství. Působení vědeckotechnické revoluce s jejími sociálně politickými a ekonomickými důsledky. Potřeby rozvoje branného systému a jejich formulace chápeme ve všech důležitých vztazích. To se týká závislosti na potřebách koaličního svazku Varšavské smlouvy, na vývoji pravděpodobného nepřítele a stupni rozpracovanosti poznatků o jeho vojenské politice a psychice a v nemalé míře pak na uspořádání vnějších a vnitřních vazeb vědy. Je zřejmé, že společenskovední výzkum se neobejde bez systematictějšího uplatnění kooperace s armádami Varšavské smlouvy, zejména při řešení výzkumných úkolů z oblasti mezinárodní politiky.

- Vnitřní pohyb rozvoje branného systému ČSLA vyvolává celou řadu jevů a skutečností, které je třeba brát v úvahu. Je to především potřeba intenzifikovat operace související s procesy rozhodování.

Extenzivní způsoby řízení budou stále více ustupovat kvalitativně vyššímu stupni řízení, kterým je intenzifikace potřebných operací. Předpokládá růst požadavků na zpracování podkladů pro racionalizaci a optimalizaci rozhodovacích procesů centrálních armádních složek a také nižších řídicích stupňů. Zvlášť rozhodování v sociální sféře čeká na své rozpracování.

- V této souvislosti upozorňujeme na silné zaostávání při budování společen-

skovědního informačního systému. Bez jeho vybudování (i za současných vnitřních změn společenskovo-vědní výzkumné základny) není možné zajistit stabilně fungující systém vstupních a výstupních vědeckých informací. Nemůžeme totiž předpokládat, že dosavadní výstup vědeckých informací je přijatelný pro praxi. Vedle ucelených vědeckých prací, podaných v nezkrácené podobě, se bude stále více prosazovat vědecká informace uzpůsobená svou formou (aniž redukuje vědecký přístup k problému) k praktickému použití.

— Další trvalou determinantou je potřeba zkoumání pedagogicko-výchovných otázek. Tato potřeba vystupuje v různých rovinách ve školství, ve vojenském výcviku a v postgraduálním školení kádru. Z hlediska obsahového v sobě zahrnuje zkoumání konceptní přípravy politického aparátu, konceptů ideově výchovného působení, zvláště pak rozpracování metod boje proti antikomunistickým teoriím. Ve zkoumání výchovné problematiky vchází společenskovo-vědní výzkum do veškeré činnosti vojsk.

Druhou větší skupinu problémů tvoří samotný vnitřní vývoj společenských věd. Z obsahu celé této problematiky vyjmáme alespoň nejpodstatnější faktory, na jejichž řešení závisí realizace požadavků na výzkum, vyplývajících z potřeb ČSLA. Bez zabezpečení vývoje společenskovo-vědního výzkumného systému v jeho optimální skladbě kvalitativních i kvantitativních ukazatelů není možné řešit vzniklou disproporci mezi požadavky ČSLA na výzkum a mezi možnostmi výzkumu.

Pro ilustraci a případné porovnání s jinými vědními oblastmi uvádíme některá základní data. Značíme-li počet politických pracovníků v armádě koeficientem 100, pak plánovaný počet vědeckovýzkumných pracovníků (nepočítaje v to kapacitu kateder vojenských vysokých škol) se rovná 1,4 a skutečný stav podle obsazených míst je 1. Počítáme-li s teoretickým počtem, tj. i s třetinovou kapacitou kateder vysokých škol, která má sloužit výzkumu, dosahují plánovaný koeficient hodnoty 3,3. Avšak skutečný stav vědeckých pracovníků, kteří se mohou podílet na vědeckovýzkumné činnosti, tvoří hodnotu 1,5.

Tyto koeficienty vyjadřují podíl vědeckých pracovníků ve struktuře politických pracovníků v armádě. Chybí ještě vyjádření podílu společenskovo-vědního výzkumu na celooarmádních vědeckých úkolech, čili ve vztahu k ostatním vědám a celkové struktuře armády. I tak je však zřejmé

disproporce mezi trendy, které se obecně prosazují.

Situace se ještě zhorší, podrobíme-li rozboru vnitřní struktury vědeckých pracovníků podle oborové zaměřenosti. Srovnáme jen dva základní znaky. Z plánovaného počtu vědeckých pracovníků vyjádřeného koeficientem 3,3 je toto rozložení vědeckých pracovníků podle dvou znaků: 1,4 vědeckých pracovníků pracuje v oborech historie a 1,9 vědeckých pracovníků pro ostatní vědní disciplíny. Podle skutečného stavu vyjádřeného koeficientem 1,5 pracuje ve prospěch historie 0,6 vědeckých pracovníků a pro všechny ostatní vědní disciplíny 0,9 vědeckých pracovníků.

Z toho je zřejmé, že tato struktura nemůže perspektivně zabezpečit plnění požadovaných úkolů. Jeví se potřeba posílit kádrové obory, které se výrazně podílejí na interdisciplinárním výzkumu.

Vážným problémem, jehož řešení si vyžadá v hrubém odhadu 5 a více let, je kvalifikační struktura společenskovo-vědní základny a její úroveň kvalitativní. V mnoha směrech musí dojít k prohlubování specializací jednotlivých pracovníků, aby byl zajištěn vyšší stupeň jejich podílu na víceoborovém výzkumu. Jiná cesta přípravy vědeckých pracovníků není. Současnou formou vědeckého úkolu bude muset být stanoven trend přípravy nových vědeckých pracovníků, a to v závislosti na přiměřených proporcích jednotlivých oborů, na potřebných optimálních počtech kvalitních, tj. výkonných vědeckých pracovníků a také na způsobu jejich školení.

Bez této rozvahy hrozí nebezpečí opětového opakování živelného vývoje společenskovo-vědní základny a neefektivního využívání produktů vědecké práce.

Mezi významné determinanty dalšího rozvoje společenskovo-vědního výzkumu patří jeho těsnější přimknutí k vojenským, technickým a přírodním vědám. Umělá odtrženost jednotlivých vědních oblastí nepřispívá rozvoji společenských věd v armádě. Z tohoto hlediska budou kladeny vyšší požadavky na centrální fungování řízení vědy a jednotlivých vědních oblastí v celé armádě.

Na základě předběžných rozborů připravila HPS ČSLA za účasti zástupců společenských věd pracovníci nástin hlavních směrů rozvoje společenskovo-vědního výzkumu v ČSLA — výhledově do roku 1985. Podle tohoto nástinu by se měl společenskovo-vědní výzkum rozvíjet v těchto základních směrech:

— obecně teoretické a metodologické otázky soudobého vojenství;

— politické, ekonomické a sociálně politické rysy vědeckotechnické revoluce ve vojenství;

— internacionální, koaliční zabezpečení obrany evropských socialistických států s důrazem na politický, morální a ekonomický potenciál;

— sociálně politické a ekonomické aspekty výstavby moderního branného systému socialistického státu;

— vojenskopolitické a vojenskoekonomické aspekty mezinárodních a mezikoalických vztahů kapitalistického světa.

Pro vztahy blízké perspektivě byly hlavní směry rozpracovány do komplexních a hlavních vědeckovýzkumných úkolů. Pokud však nebudou vytvořeny alespoň základní kádrové předpoklady k zabezpečení těchto úkolů, není možné splnění většiny z nich předpokládat.

Poznámky k řízení vědeckovýzkumné činnosti v armádě

V procesu řízení systému věd se perspektivně prosazují rozporné tendence, které jsou v praktickém uplatňování různě modifikované. Stále více se prosazuje požadavek všestranného zkoumání jevů, jehož předpokladem je neustálé prohlubování specializace. Tento stálý rozpor působí rovněž v systému věd v armádě. Zasahuje svým způsobem všechny vědní oblasti. Vyvolává stálý problém, jak optimalizovat vývoj jednotlivých vědních oblastí ve vědním systému armády.

Z těchto hledisek proces řízení vědy v armádě přesahuje rámec a zájmy jednotlivých resortů. Proces řízení obsahuje centralizující momenty spolu s relativně autonomním způsobem řízení jednotlivých vědních oblastí a oborů.

Funkce centrálního řízení vědy postihuje prvek všestranného zkoumání jevů a zahrnuje vývoj vědy v souladu se společenskými podmínkami v jejich ekonomických, technických, kulturních a sociálně politických vazbách. Funkce centrálního řízení vědy obsahuje tak nejen odbornou stránku, ale také politickou stránku.

Linie politického řízení vědy působí na vytváření důležitých vazeb mezi vědou, společenskými, politickými a ekonomickými poměry daného systému. Současně však prostřednictvím moderních stimulů ovlivňuje zaměřenost vědního úsilí ve prospěch zkoumání potřeb společnosti. V neposlední řadě pak linie politického řízení vědy plní funkci utváření příznivého klimatu pro vědeckovýzkumnou činnost. Společně s linií odborného řízení se podílí na regulaci struktury vědní základny v její podřízenosti dlouhodobým potřebám armády.

Domníváme se, že v příštích letech se bude výrazněji v celoarmádním výzkumu prosazovat integrující tendence. Je to cesta, jak postupně překonávat dosavadní izolovanost resortních výzkumů a jak tuto činnost zefektivnit. Rozvoj moderních metod vytváří příznivou společnou bázi, která podporuje integraci.

Současně však bude nutné řešit další důležité otázky. Zdaleka totiž nejsou překonány projevy podceňování úlohy jednotlivých výzkumných směrů. Vzniká též otázka, jak překonávat jednostrannost v nazírání na resortní výzkum. Zvýšenou pozornost si rovněž zasluhuje překonávání subjektivismu, který dosud v řízení vědy existuje. Projevuje se v jednostranné preferenci té či oné vědní disciplíny, v dotaci jednotlivých vědních oborů, v uplatňování neodpovídajících kritérií.

Existující izolované řešení výzkumných úkolů přineslo sice řadu pozitivních výsledků, avšak jejich dosažení bylo neefektivní a mnohdy také poznamenáno jednostranností. Snahy nerespektovat politické, ekonomické a kulturní podmínky společnosti vedly k neplodnosti takových postupů.

Proto je žádoucí alespoň zkráceně nastínit představu o řízení společenskovo-vědního výzkumu v systému věd v armádě a vymezit funkci HPS ČSLA v tomto centrálním řízení.

Odborné řízení společenských věd se bude realizovat podobnými nástroji jako ostatní vědy. To znamená cestou dlouhodobých plánů, stimulů a zadáváním výzkumných úkolů. Předpokládá se široká účast vědců ve vědeckých radách, v expertizní a oponentní činnosti. Je přirozené, že specifika společenských věd a jejich třídní obsah budou klást větší požadavky na politické řízení.

Výsledky své práce přesahují společenské vědy svůj resortní rámec. Je proto oprávněný předpoklad, aby finální, integrující funkci řízení a plánování vědy plnil orgán MNO (Správa vojenských škol a vědy a Vědecká rada ministra národní obrany). Na této úrovni by mělo docházet ke koordinaci výzkumného úsilí a k delimitaci komplexně stanovených výzkumných úkolů ČSLA. V souladu s centralizující tendencí by docházelo k respektování specifiky jednotlivých věd a ke zkvalitňování jejich odborného řízení.

Tak jako se ukazuje potřebné přesněji vymezit funkci centrálního řízení vědy a jeho strukturu, tak také je nutné přesněji definovat politické řízení vědy jako důležitou součást centrálního řízení.

Důsledky vzniklé podceňováním politického řízení vědy jsou známy. Mají značný negativní teoretický, morální a ekonomický dosah. Chybným politickým řízením byl umožněn živelný vývoj vědní základny v armádě, neadekvátní hodnocení výzkumných možností armády atd.

Odpovědným orgánem ÚV KSČ za uplatňování stranického vlivu a prosazování fundovaného politického řízení vědeckých věd v armádě je HPS ČSLA. Aby mohla tento úkol plnit, rozpracuje v nejbližší době problematiku koncepce politického řízení vědy v armádě. HPS předpokládá, že ještě do konce tohoto roku zahájí formou celoarmádního aktivu a seminářů dialog s vědci v armádě ke stěžejním otázkám vědy — politiky a idologie.

Při zavádění do praxe má produkce společenskovědního výzkumu svou specifikou — převládající zprostředkovanost při uplatnění poznatků v široké činnosti vojsk.

Účinnější proces transformace vědeckých poznatků do praxe závisí především na podobě výstupních vědeckých informací, na stupni připravenosti vedoucích pracovníků armády všech stupňů přijímat vědeckou informaci a uplatňovat ji v praxi a na podmínkách vyvolaných řízením vědy.

V tomto směru je zapotřebí usilovat o vytvoření uceleného systému zavádění vědeckých poznatků do praxe. Jednou z nutných podmínek bude také vypracování takových norem a právních záruk, které by mohly postihovat zadavatele neúčelných výzkumných objednávek a stejně tak postihovat nedůslednost při realizaci výsledků plánovaného výzkumu.

Celý systém transformace vědeckých poznatků do praxe by měl tvořit relativně uzavřený, opakující se cyklus. To však předpokládá systematickou přípravu vedoucích pracovníků, zaměřenou k cílevědomé práci s uzpůsobenými vědeckými informacemi. Řešit chronické nevyužívání vědeckých informací a nekvalifikované zacházení s nimi je především úkolem řízení, práce vědců a osvěty v šíření vědeckých poznatků.

KOMPATIBILNÍ SYSTÉMY MECHANIZACE VÝPOČETNÍCH PRACÍ

Rostoucí požadavky na velení, uplatňování metod ve všech oblastech vojenské vědy a řešení praktických vojenských výpočetních úloh vyžadují použití vhodných výkonných nástrojů, především moderních prostředků výpočetní techniky.

Jako specifické rysy výpočetních úloh z oblasti velení se mimo jiné uvádějí rozsáhlé vstupy a výstupy a jednoduchá aritmetika. K řešení takových výpočetních úloh je výhodné použít mechanizačních prostředků výpočetní techniky, zvláště střední výpočetní techniky. Využití prostředků výpočetní techniky ve velení umožňuje objektivizaci a nahrazení často intuitivního a empirického přístupu k řešení vojenských úloh.

Cílem současné etapy mechanizace velení je přechod od mechanizace jednotlivých výpočetních úloh různými prostředky výpočetní techniky a mechanizace výpočetních úloh jedním prostředkem výpočetní techniky k systémům mechanizace výpočetních prací. Cestou ke komplexnosti mechanizace výpočetních prací je vytvoření plynulého pracovního postupu s maximálním použitím všech druhů mechanizačních prostředků s omezením podílu lidské práce při sběru, přenosu a zpracování informací. Úroveň mechanizace výpočetních prací však není závislá jen na technické základně, ale dotýká se všech stránek mechanizace výpočetních prací, např. organizační přípravy, programové přípravy a dalších.

Budování systému mechanizace výpočetních prací je integračním procesem. Řešit tento integrační problém znamená řešit všechny jeho pracovní etapy, které můžeme z obecného hlediska rozdělit na:

1. Spojování jednotlivých (dílčích) úloh v komplex vyššího stupně při současném využití efektivní kumulace příslušných činností (prací).

2. Spojování jednotlivých technických (výpočetních, organizačních, přenosových, ...) prostředků v systémy.

3. Propojování většího počtu dílčích programů do funkčně uzavřeného okruhu (např. soubory činností podle funkcí velení apod.).

4. Organizační experimentování a neustálé zdokonalování jednotlivých částí celého systému.

Z toho vyplývá objektivní nutnost zabývat se jak automatizací, tak i mechanizací velení a kromě organizačních, programátorských a metodických problémů řešit také problémy návaznosti systémů mechanizace výpočetních prací a systémů mechanizace organizačních prací a návaznosti mechanizovaných a automatizovaných systémů.

Jde v podstatě o **problém kompatibility**.

Jako mnoho nově se rodících pojmů, tak i kompatibilita nemá svůj přesně vymezený a ohraničený jak širší, tak i užší výklad. Jedni autoři¹⁾ zúžují kompatibilitu pouze na programovací jazyk, který můžeme použít ve dvou nebo více strojových systémech s různým hardware (programovací prostředky), druhí²⁾ ke kompatibilitě přiřazují ještě technickou stránku a nositele informací a vykládají tak kompatibilitu trojným způsobem:

¹⁾ „Umwandlung und Kompatibilität“, Bürotechnik + Automatization, číslo 8 z roku 1967.

²⁾ BIT, číslo 5 z roku 1967.

— jako možnost výměny jednotlivých složek počítače, bez jakýchkoli podstatných úprav;

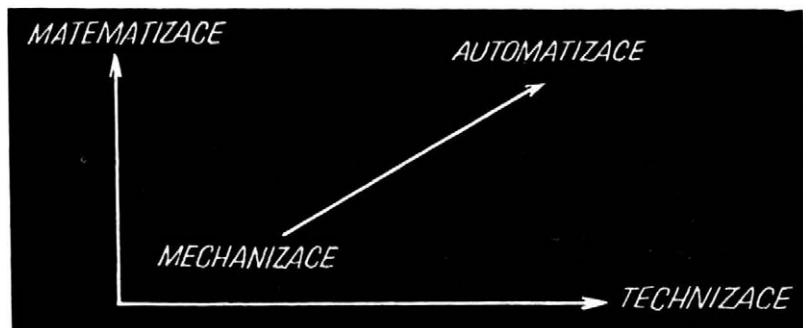
— jako možnost výměny magnetické pásky nebo nositele informací u různých typů počítačů;

— jako možnost použít programovacích systémů a jazyků ve více strojových systémech s různým hardwarem.

Oba tyto pohledy na kompatibilitu vycházejí z řešení automatizovaných systémů pomocí samočinných počítačů. K takto

výpočetní techniky doplněné organizační technikou a spojené navzájem nositeli informací s možností jejich návaznosti na integrované automatizované informační systémy.

Kompatibilní systémy mechanizace organizačních prací jsou systémy složené z prvků, kterými jsou prostředky organizační techniky spojené navzájem nositeli informací s možností jejich návaznosti na systémy mechanizace výpočetních prací. Systém mechanizace organizačních prací

Obr. 1. Vztah mechanizace a technizace velení

chápané kompatibilitě uvádím, že je pojata velmi úzce. To dokazují další názory,³⁾ kritizující takto zužovanou kompatibilitu, kterou rozšiřují i na jiné oblasti.

Z hlediska systémů mechanizace výpočetních prací chápou kompatibilitu jako podmínku analytické, technické, organizační, programové a dalších stránek těchto systémů, která zabezpečuje návaznost (soulad, harmonii) řešených stránek systému a také návaznost s podstatným okolím (se systémy mechanizace organizačních prací, s automatizovanými systémy ve velení, ...).

Z velké šíře problémů spojených s kompatibilitou systémů mechanizace výpočetních prací vybírám řešení technické stránky, které znamená:

1. Řešit kompatibilitu systémů mechanizace výpočetních prací a systémů mechanizace organizačních prací.

2. Řešit kompatibilitu mechanizovaných systémů a automatizovaných systémů ve velení.

Kompatibilní systémy mechanizace výpočetních prací jsou systémy složené z prvků, kterými jsou mechanizační prostředky

je systém, který se podílí na zpracování informací bez vlastního řešení výpočetních prací. Jde o pracovní termín, ve kterém obsah pojmu „organizační práce“ není totožný s podobným výkladem z teorie organizace. V tomto případě jde o zpracování informací prostředky organizační techniky.

Řešení kompatibility automatizovaných systémů a mechanizovaných systémů vyžaduje vymezit jejich vzájemné vztahy.

Někteří autoři mechanizované systémy a automatizované systémy od sebe navzájem oddělují a tvrdí, že mechanizace je předstupněm automatizace. Takové tvrzení je jednostranné. Mechanizované a automatizované systémy nemůžeme od sebe navzájem oddělovat. Na vyšších stupních velení mechanizační prostředky vhodně doplňují automatizované systémy, na nižších stupních velení plní mechanizační prostředky v rámci mechanizovaných systémů automatizační funkce. Vztah obou systémů je tedy logickým vztahem průniku.

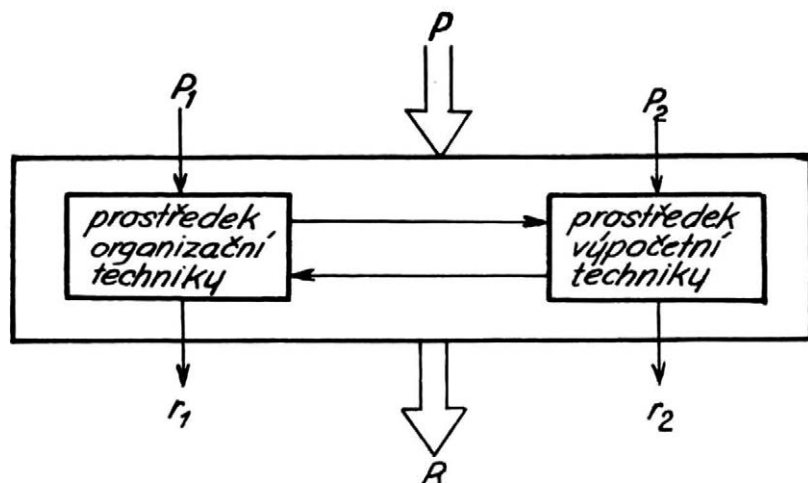
Trend vývoje mechanizačních prostředků ukazuje na přechod jejich prvků, jednotlivých strojů, ale také celých skupin mechanizačních prostředků k automatizovaným činnostem (viz obr. 1). Příkladem

³⁾ F. C. Grohs: Computergenerationen II, Donau-europäische UNIVAC Informationen číslo 6.

je přeměna kalkulačních strojů na malé stolní počítače, jak je tomu u HEWLETT-PACKARD typ HP 9100 A, OLIVETTI P 203 a u dalších.^{4,5)}

Vzhledem k tomu je možné za mechanizované systémy označit systémy na nižších stupních velení, a to zpravidla až po stupeň, kde je zařazen hlavní prostředek automatizace samočinný počítač.

organizačních mechanizovaných systémů je spojení organizačního automatu s některým prostředkem výpočetní techniky. Nejvhodnější jsou prostředky malé a střední výpočetní techniky. Programovací schopnost organizačního automatu umožňuje, že současně s prvotními doklady vznikají bez jakékoli další práce děrné pásky nebo okrajově děrované karty, které se jako no-

Obr. 2. Synchronizace prostředků organizační a výpočetní techniky

Legenda

P ... jednotný vstup

P^1, P^2 ... varianta dílčích vstupů: P^1 ... abecedně číselných
 P^2 ... výpočetně číselných

R ... jednotný výstup

r^1, r^2 ... varianta dílčích výstupů: r^1 ... abecedně číselných
 r^2 ... výpočetně číselných

Z tohoto dělení vycházím, tj. do mechanizovaných systémů pojmám nejnižší stupně velení — jde v podstatě o taktické stupně velení — kde mechanizační prostředky převažují, a to až po stupeň velení, kde je instalován samočinný počítač. Oprávněnost přijetí tohoto dělení vidím v definování automatizace a automatizovaných systémů 6, 7, 8, 9), z kterého vycházím a o které se při dělení opírám.

Jedním z možných řešení kompatibility výpočetních mechanizovaných systémů a

sítel informací používají k dalšímu automatickému zpracování dokladů. Kombinace samočinně snímaných konstantních informací s ručně vkládanými variabilními informacemi dovoluje široké možnosti využití organizačních automatů pro zpracování dokladů, obsahujících střídavě opakované informace se současnou možností děrování vybraných informací do nové děrné pásky nebo okrajově děrované karty k dalšímu zpracování. Zpracování takových informací je charakteristické právě ve vo-

⁴⁾ Materiály ze semináře HEWLETT-PACKARD z 13. 11. 1968, RAPID, Československá obchodní komora, Praha.

⁵⁾ Materiály firmy OLIVETTI, Mezinárodní veletrh Brno 1968 a 1969.

⁶⁾ Plk. doc. ing. Zdeněk Hradecký, CSc.: Metodické principy tvorby vojenského integrovaného, automatizovaného informačního systému, habilitační práce, VA AZ, 1968.

⁷⁾ Plk. gšt. ing. Richard Pekař, CSc. a kol.: Automatizované řídicí systémy, Vojenská mysl číslo 2 z roku 1969.

⁸⁾ Plk. doc. ing. Zdeněk Hradecký, CSc.: Kybernetika velení, Naše vojsko, Praha 1967.

⁹⁾ Vojenský terminologický slovník, Naše vojsko, Praha 1965.

jenké dokumentaci. Prvním racionalizačním stupněm řešení zpracování opakovaných a proměnných informací je typizace, standardizace, unifikace a další. Druhým stupněm racionalizace je jejich zpracování pomocí strojů organizační techniky, v dalším potom ve spojení s prostředky výpočetní techniky (viz obr. 2).

Forma vstupů p_1 a p_2 a vstupů r_1 a r_2 je limitovaná použitými prostředky výpočetní a organizační techniky.

Jedním z možných řešení je spojení elektronického kalkulátoru ELKA — vývojový typ s organizačním automatem CONSUL 253 s potřebným vyrovnáním časového rozdílu výpočtu elektronického kalkulátoru ELKA, který je vyšší než možnosti organizačního automatu CONSUL 253, v jeden dvouprvkový systém. Výhodou zařízení elektronického kalkulátoru ELKA — vývojový typ je vyřešená synchronizace s organizačním automatem CONSUL 253, vyřešená experimentálně výzkumným a vývojovým střediskem výpočetní a organizační techniky národního podniku Zbrojovka Brno. Další výhodou takto vzniklého dvouprvkového systému je zachování samostatnosti obou prvků (p_1 , r_1 a p_2 , r_2).

Při řešení systémů mechanizace výpočetních prací nemůžeme pominout jejich návaznost nejen na systémy mechanizace organizačních prací, ale také na vyšší stupeň, tj. na automatizované systémy.

Přechod z mechanizovaných systémů na automatizované systémy zpracování informací je vázán na jednu z podmínek kompatibility, na možnost použití téhož nositele informací, což v daném případě znamená:

1. Děrnou pásku děrovanou v kódu samočinného počítače.
2. Zařízení pro převod do kódu, ve kterém samočinný počítač pracuje.

Převod z kódu do kódu je teoreticky snadno řešitelný programem nebo podprogramem. Praktický převod z periferních zařízení s množstvím různých kódů je však neúnosný.

Na základě analýzy možností současných prostředků mechanizační výpočetní techniky a prostředků organizační techniky a jejich využití k řešení vojenských výpočetních úloh a možností současné přenosové techniky zavedené v Československé lidové armádě navrhuji jako jeden z možných model kompatibilního systému mechanizace výpočetních prací (viz obr. 3)

Předpokladem využití navrhovaného systému mechanizace výpočetních prací v poli je vyřešení schopností strojů snášet pol-

ní podmínky. První zkušenosti z použití některých prostředků výpočetní a organizační techniky v poli jsou ze spojeneckého cvičení ODRA — NYSA. Získání dalších zkušeností umožní přesně formulovat požadavky na vývoj a výrobu takových prostředků výpočetní a organizační techniky, které bychom mohli použít pro práci v poli.

Konkrétní vymezení typů výpočetních úloh, řešených navrhovaným kompatibilním systémem mechanizace výpočetních prací, je limitováno výpočetními možnostmi zařazených prostředků výpočetní techniky.

Navrhovaný kompatibilní systém mechanizace výpočetních prací je řešen jako třístupňový. U prvního stupně jsem použil variantní řešení, které předchází možným změnám daných výsledkem analýzy výpočetních prací na stupni pluk a níže (popřípadě dalších zařízení, jako sklad apod.) Variantní řešení umožňuje ponechat na stupni prostředky uvedené ve variantě B a převést prostředky varianty A na nižší stupeň velení, tj. na prapor, eventuálně až na rotu a na stupni, kde bude první stupeň zařazen, rozhodnout se pro variantní řešení B tj. B_1 nebo B_2 , přičemž varianta B_1 může být obsazena fakturovacím strojem, např. elektronickým fakturovacím automatem SOEMTRON typ 385 (383, 382, 381) a varianta B_2 účtovacím strojem, např. ASCOTA typ 170.

Druhý stupeň můžeme použít jako stavebnicový. To znamená, že jej můžeme zařazovat mezi první a třetí stupeň víc než jedenkrát. K tomu zvláště přispívá samostatnost obou prvků systémů (p_1 , r_1 ; p_2 , r_2). To umožňuje použít základní první stupeň až na nejnižší stupeň velení (prapor, rota, sklad, ...) a mezi něj a automatizovaný systém zařadit potřebný počet druhého stavebnicově řešeného stupně. Konkrétní počet stupňů kompatibilního systému mechanizace výpočetních prací, tj. využití druhého stupně jako stavebnicového, můžeme prakticky stanovit jen na základě analýzy výpočetních prací na stupni pluk a jemu podřízených stupňů velení.

Ve třístupňovém systému mechanizace výpočetních prací je jeho rozložení dáno současným organizačním zařízením samočinného počítače na stupni armáda. Tím je i dána náležitost druhého a prvního stupně:

1. stupeň ... pluk (při použití variantního řešení: pluk — prapor),
2. stupeň ... divize,
3. stupeň ... armáda.

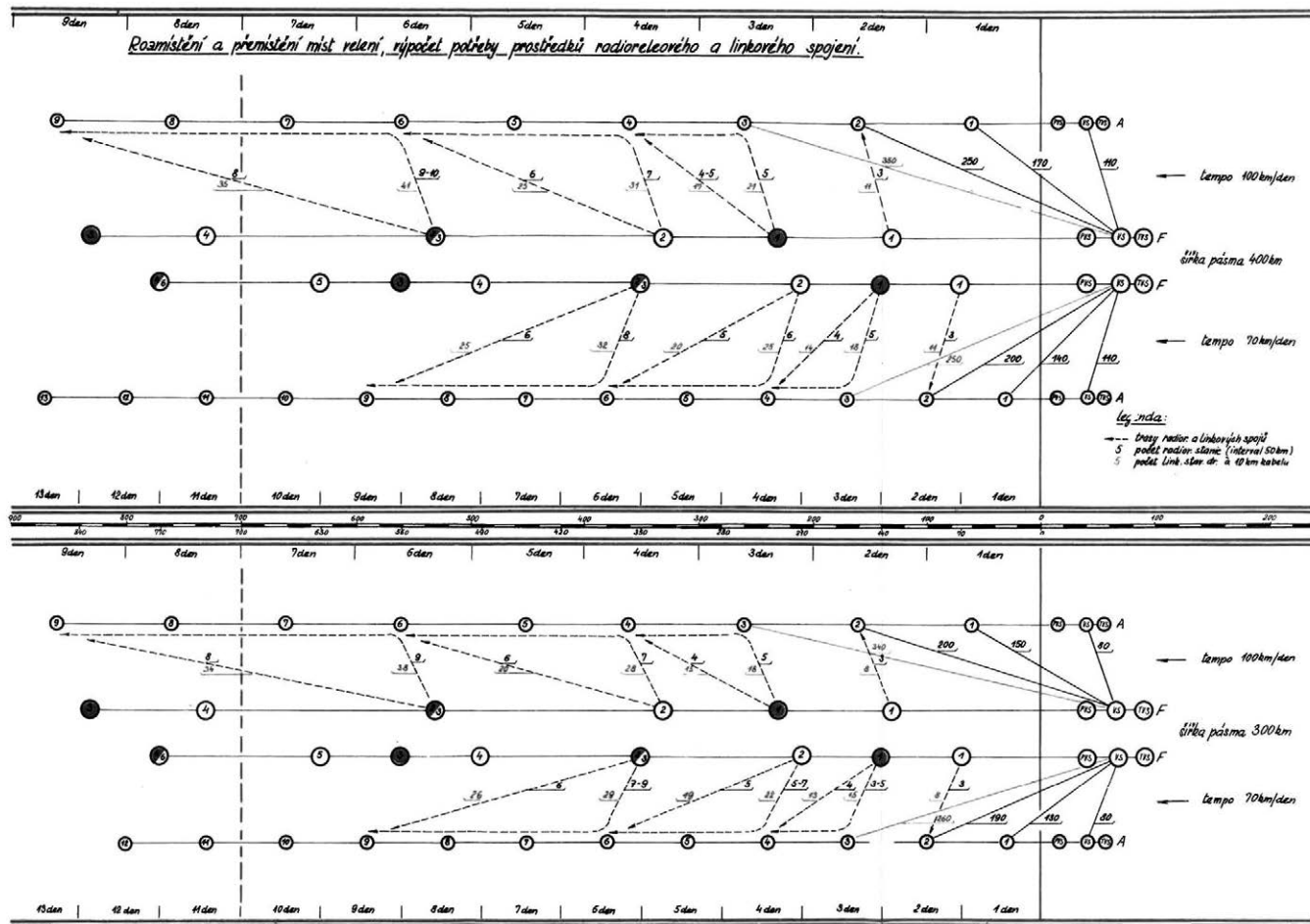
Každý systém vyžaduje pro své fungování určité předpoklady. Jedním z nutných předpokladů je přiměřená stabilita, pro které je systém budo-
ván. V armádě budování kompatibilních systémů mechanizace výpočetních
prací — a nejen ono — negativně ovlivňují nestabilní podmínky, ať již
zaviněné přechodem z mírové činnosti k činnosti v poli, či častými orga-
nizačními změnami (reorganizacemi), změnami předpisů apod.

Z toho důvodu chápeme systémy mechanizace výpočetních prací jako
systémy otevřené a rozvíjející se. Proto i tento článek řeší kompatibilitu
systému mechanizace výpočetních prací na určitém stupni poznání, který
je dán rozvojem techniky a poznatků v této oblasti a jejich předpoklá-
daným trendem. Smyslem článku není odmítnout jiné možné přístupy
k řešení kompatibility systémů mechanizace výpočetních prací, ale de-
monstrovat jednu z variant s cílem konfrontovat a hlouběji poznat slo-
žitosti problému.

**Teoreticky by bylo chybné naprosto zapomínat, že každá válka je jen pokračováním politiky jinými prostředky; nynější imperia-
listická válka je pokračováním imperialistické politiky dvou skupin
velmocí a tato politika je vyvolána a živena souhrnem vztahů im-
perialistické epochy. Ale tatáž epocha musí nutně vyvolat a živit
také politiku boje proti národnostnímu útlaku a boje proletariátu
proti buržoazii, a proto i možnost a nezbytnost, za prvé, revolu-
čních národních povstání a válek, za druhé, válek a povstání prole-
tariátu proti buržoazii, za třetí, spojení obou druhů revolučních
válek atd.**

Roamistění a přemístění míst relé, výpočet pohybu prostředků radioreleového a linkového spojení

Vojenské umění

Plukovník ing. Karel P e z l

V článku půjde zejména o první úder vedený na vojska frontu v průběhu útočné operace, protože právě přechod na použití jaderných zbraní v průběhu útočné operace je jedním z nejsložitějších období této operace. Tento kvalitativní a kvantitativní zvrat v použití prostředků ničení výrazně ovlivní průběh operace v celku.

V článku respektuji optimální variantu řešení nepřítele v této etapě. Nezahrnuji proto do ní vlastní účinná opatření k zmaření jeho napadení. To chci řešit v další studii.

V tomto článku chci rozebrat zejména tyto problémy:

1. Pravděpodobná volba cílů nepřítele na sestavu vojsk frontu,
2. Rozbor jednotlivých prvků sestav,
3. Předpokládaný stav bojeschopnosti vojsk po jaderném úderu,
4. Vztahy mezi jednotlivými etapami jaderného úderu na bojeschopnost vojsk frontu.

Má-li být rozbor reálný, musím si jako model pro tuto analýzu vybrat jednu z možných variant, jejíž charakteristika by odpovídala přijatým názorům na možný vývoj situace v počátku války při zakončování bezjaderného období.

Jako operační podklad úvah (viz schéma 1) jsem volil situaci v průběhu 4—5 dne války, kdy jsou zasazovány operační zálohy s cílem udržet (znovu-

získat) operační iniciativu. Toto období, kdy ztráta důležitých operačních prostorů je násobena ztrátou operační iniciativy, opožděným soustředěním na rozhodujících směrech hlubokých operačních a blízkých strategických záloh, může ve své podstatě motivovat ve vhodných politických podmínkách přechod na použití jaderných zbraní.

V této době vojska frontu budou zpravidla plně rozvinutá se silnými zálohami, nebo druhým sledem, v plném složení letecké armády, druhů vojsk a operačního týlu. Operace prvosledových armád budou zpravidla již dynamičtější. Proto rozeberu dynamičnost prostorového rozmístění a charakter jednotlivých prvků sestavy frontu před zahájením prvního jaderného úderu.

a) Vševojskové svazky

Front počítám ve složení 14 svazků, z nichž je 50 % tankových (tento vztah je v soudobých armádách reálný). V období, kdy se soustřeďuje druhý operační sled bude poměr svazků v přímém dotyku s nepřítelem často málo účinný. Zatím co do příchodu druhého sledu frontu byl poměr prvního ke druhému sledu 2,3 : 1 (což odpovídá možnosti maximální realizace palebné a úderné síly) s příchodem druhého operačního sledu se mění na 1 : 1. Při tom druhé sledy (dva svazky na stupni armády a 5 svazků na stupni frontu) budou zpravidla v denní době v pohybu nejvýše jednou třetinou sil, tj. hodnotou dvou divizí. Zbývající svazky nebudou v prostorech soustředění déle než 6—18 hodin, tj. prakticky v podmínkách, kdy hodnota ochrany živé síly je především dána jejich ukrytím v tankové technice, nebo v okopech.

Odolnost svazků v dotyku proti použití jaderných úderů ukazuje poměr 1,4 : 1 ve prospěch prvního sledu zasazených praporů. Tzn., že prakticky 40 % praporů svazků prvního sledu je v dosahu možnosti úderů hlavičkových prostředků jaderného napadení, z toho asi $\frac{2}{3}$ jsou soustředěny na dobu nejméně 6 hodin.

Situace svazků (v praporech jednotkách) viz **tabulka 1**.

Při pravděpodobnosti plného zjišťování a sledování objektů v hloubce divizí prvního sledu můžeme počítat s trvalou možností vést úder na 13—17 praporů divizí prvního sledu, při sledování asi $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ taktických prostředků divizí prvního sledu, je možné vést údery na 5—6 odpalovacích zařízení. V hloubce armád a frontu pravděpodobnost zjištění klesá na poloviční hodnotu. To odpovídá možnosti vést kdykoliv úder asi na 25 prvků sestavy divizí.

b) Raketové vojsko a raketové technické útvary

Vcelku beru v úvahu, že ve frontu je celkem 42 prvků operačně taktických prostředků jaderného napadení, z toho 33 na armádním a 9 na frontovém stupni. Z toho v hotovostním systému bude zpravidla do 9 armádních a 2 frontových raket. Při 50 % pravděpodobnosti zjištění operačních raket můžeme počítat s možností úderů na 4—5 odpalovacích zařízeních armádního stupně a 1—2 odpalovací zařízení frontového stupně. U ostatních baterií, které jsou v prostorech bojového rozmístění, podstatně klesá možnost jejich zjištění asi na 10 %, což představuje možnost dalšího úderu na 1—2 odpalovací zařízení operačně taktických raket. Z celkového počtu 5 raketových technických útvarů můžeme počítat se zjištěním u 20 %, tj. u jednoho útvaru.

V celku u prostředků raketového vojska můžeme počítat s možností úderů na 10 prvků jeho sestavy.

Tabulka 1

Svazy	Front				60
	Armáda				
	divize 1. sledu		12		
	prapor v dotyku	16			
1 A	20			12	
2 A	28	20	12		
Celkem	48 = 29 %	36 = 22 %	24 = 14 %	60 = 35 %	
168					
120 = 71 %					
84 = 50 %					
Intenzita pohybu na bojišti	100 %	60 %	50 %	40 %	

v do-
sahu
takt.
pro-
stř.
jad.
napa-
dení

v do-
sahu
takt.
pro-
stř.
jad.
napa-
dení

Z toho můžeme učinit závěr, že pravděpodobně trvale jako cíl bude:

Ze stupně
praporních
jednotek

divize	armáda	front
15	12	36

c) Letectvo

Letecká armáda frontu může představovat celkem 31—35 prvků jaderného napadení, z toho

stíhací bombardovací letectvo	12 prvků,
stíhací letectvo	6 prvků,
ostatní druhy letectva	9 prvků,
místa velení a zabezpečení	4—8 prvků.

Při tom počítám se sestavou hlavních druhů letectva na více letištích (6 letišť v uzlu divize).

Relativní obtížnost skrýt sestavu letectva v 4—5 den války prakticky představuje $\frac{2}{3}$ zjištěných sil, tj. kolem 20 prvků. To ukazuje na velkou relativní zranitelnost letectva ve všech fázích operace. Hlavním kritériem jeho odolnosti musí být proto především jeho rozptýlená sestava na operačních letištích a vysoká intenzita bojové činnosti.

d) Druhy vojsk armády a frontu

V souhrnu představují široce rozptýlenou sestavu, málo koncentrovanou a poměrně široce pohyblivou. To omezuje jejich zjišťování a kromě prvků PVO nejsou výraznými objekty pro jaderné napadení, i když početně dosahují hodnot kolem 50—60 000 osob.

e) Prvky operačního velení

V sestavě frontu je rozvinuto 9 prvků operačního vševojskového velení. Podle výsledků průzkumu můžeme předpokládat, že více než 50 % jich zjistí radiotechnický průzkum, z toho dalších 25—50 % upřesní doplňkový průzkum tak, aby úder měl efekt. Půjde tedy o 1—2 operační místa velení.

f) Operační týl

Operační týl představuje těžko utajitelný, koncentrovaný cíl pro jaderné napadení. Nepřetržitý pohyb v operačním týlu (a to i denní) umožňuje najít vhodné objekty pro jaderné napadení, zejména sklady PHM, munice a dopravní prapory; z toho můžeme uvažovat, že vhodným cílem by bylo 4—8 prvků sestavy operačního týlu, z nich 50 % v armádním prostoru.

Tyto úvahy v souhrnu mohou vést k těmto předpokladům:

a) V průběhu prvního jaderného úderu můžeme tedy očekávat

	prvek sestavy	úderů	%
1	na svazky v dotyku	18	20
2	na svazky druhého sledu	27	30
3	na raketové vojsko armády a frontu	10	11
4	na letectvo	18	20
5	na druhy vojsk armády a frontu	9	10
6	na místa operačního velení	2	2
7	na operační týl	6	7
Celkem na vojska frontu		90	100

Přehled počtů jaderných úderů po objektech a rážích — viz *tabulka 2*.

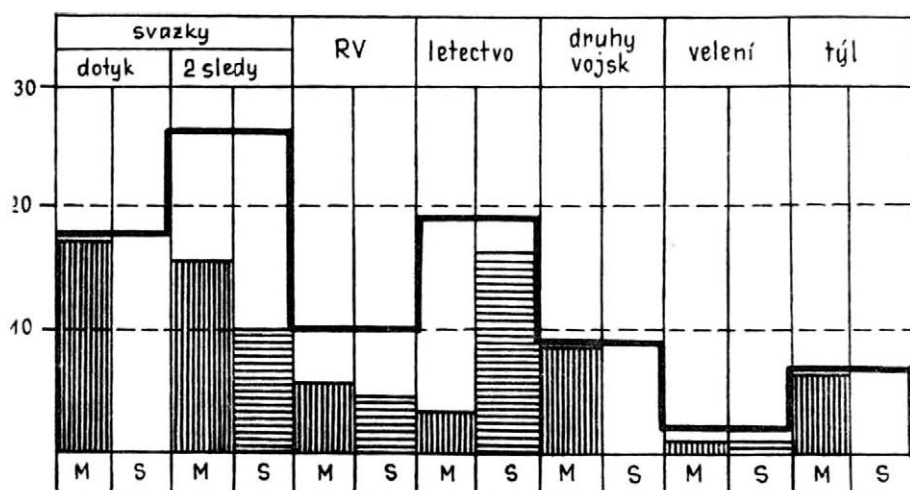
Toto číslo odpovídá přijatým normám a očekávanému rozsahu účasti v prvním jaderném úderu.

b) První jaderný úder bude mít zpravidla dvě období. První vlna jaderného napadení, která potrvá zpravidla v rozmezí 3—4 hodin, půjde na vojenské objekty frontu v hodnotě $\frac{2}{3}$ úderů — tj. podle kalkulace 60 úderů. Druhá vlna bude průběžně navazovat na první, potrvá 6—10 hodin s intenzitou $\frac{1}{3}$ počtu úderů, tj. podle kalkulace ve střední normě 30 úderů.

c) Podle charakteristiky cílů, potřeby časového sledu jejich ničení můžeme rozdělit jaderné údery na objekty v první a druhé vlně takto:

prvky sestavy	1 vlna	2 vlna
první sledy	18	—
druhé sledy	15	12
RVD	7	3
letectvo	10	8

Tabulka 2

- malá ráže
 - střední ráže
 - celkem

druhý vojsk
 velení
 týl

9
 1
 —

Celkem

60 30

d) Ve vztahu poměru ráží můžeme učinit tyto orientační závěry: Celkový poměr malých k středním rážím může být 2 : 1. Přitom můžeme podle běžných norem usuzovat o tomto složení:

r á ž e	počet	kt	celkem kt
malá ráže	30	do 10	do 300
	30	do 40	1 200
střední ráže	7	75	525
	3	130	390
	4	150	600
	3	200	600
	7	300	2 100
	3	350	1 050
	3	600	1 800
Celkem	90	10—600	8 565

e) Beru v úvahu, že při rozdělení a volbě ráží pro první a druhou vlnu nebude zde přímá úměrnost, ale že převážně v druhé vlně budou převládat střední a větší ráže na objekty a cíle v operační hloubce.

Uvádím možné složení a rozdělení ráží:

V první vlně může být — 28 ks 10 kt, 18 ks 40 kt, 7 ks 75 kt, 3 ks 130 kt,
2 ks 150 kt a 2 ks 200 kt

celkem tedy 60 ks o 2 615 kt.

V druhé vlně může být — 2 ks 10 kt, 12 ks 40 kt, 2 ks 150 kt, 1 ks 200 kt, 7 ks
300 kt, 3 ks 350 kt a 3 ks 600 kt

celkem tedy 30 ks o 5 950 kt.

Počtem kusů bude v první vlně 77 % malých ráží a 23 % středních ráží,
v druhé vlně 53 % malých ráží a 47 % středních ráží.

Avšak v kilotonách bude celkový poměr — z 8 565 kt

— v první vlně 2 615 kt, tj. 30 %,

— v druhé vlně 5 950 kt, tj. 70 %,

z toho bude v první vlně 1000 kt v malých a 1 615 kt ve středních rážích.

v druhé vlně 500 kt v malých a 5 450 kt ve středních rážích.

Z těchto výpočtů vyplývá, že i když početně je první vlna jaderného úderu největší (2/3 úderů), druhá vlna ji výrazně převyšuje v celkové kilotonážové hodnotě a může tedy i výrazně ovlivnit celkovou operační bojeschopnost vojsk frontu.

f) Kromě toho počítám, že vojska frontu budou z části zasažena i úderu, které půjdou na politická, administrativní, dopravní a ekonomická centra, případně na vodní díla. Část jich může být uskutečněna pozemním výbuchem (z celkového počtu 10 jaderných úderů může být 50 % pozemních).

g) První vlna jaderných úderů bude vedena především na vojenské objekty sestavy frontu a PVOS, teprve další úderu budou ničit stacionární objekty postupně do hloubky území státu.

— * * * —

Pro posouzení **bojeschopnosti vojsk** frontu jsou rozhodující předpokládané výsledky prvního jaderného úderu na operační sestavu vojsk.

Pokles bojeschopnosti jednotlivých prvků sestavy frontu po první a druhé vlně prvního jaderného úderu nepřítele (podle uvedených předpokladů) vyjadřuje **schéma 2**.

Z tohoto schématu můžeme učinit tyto závěry:

- Ztráty na živé síle a rozhodující bojové technice výrazně ovlivní možnost plnění dosavadních úkolů co do času a operační sestavy.
- Ztráty budou nerovnoměrné a to jak v čase, tak v jednotlivých prvcích operační sestavy.

Pokles bojeschopnosti hlavních prvků v průběhu prvního jaderného úderu ukazuje **tabulka 3**.

V první vlně budou rozhodující ztráty v úderném letectvu, raketovém vojsku a v prvních sledech.

V druhé vlně těžiště ztrát bude ve svazcích druhého sledu a v dalších druzích letectva.

c) Ztráty budou nestejně v jednotlivých armádách. Přehled růstu ztrát u armád po první a druhé vlně jaderného úderu ukazuje **tabulka 4**.

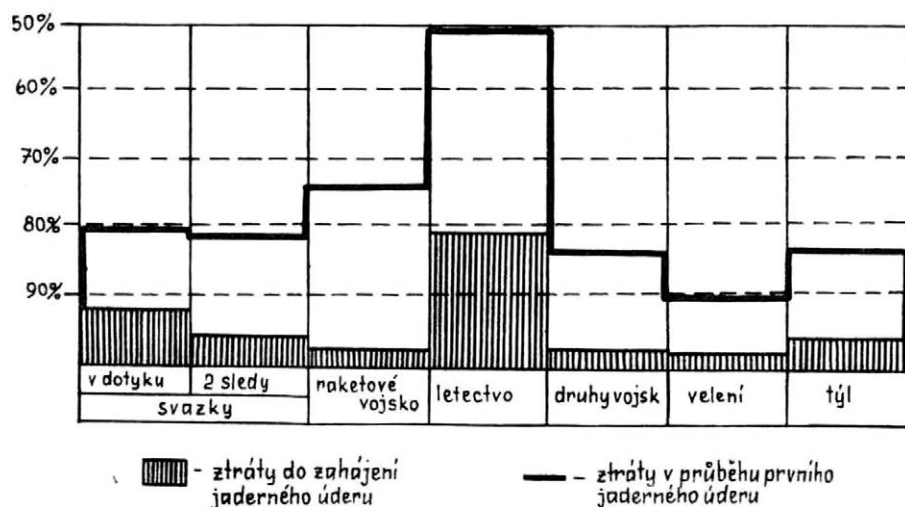
**POKLES BOJESCHOPNOSTI HLAVNÍCH OBJEKTŮ SESTAVY FRONTU
V DOBĚ PRVNÍHO JADERNÉHO ÚDERU**

FRONT

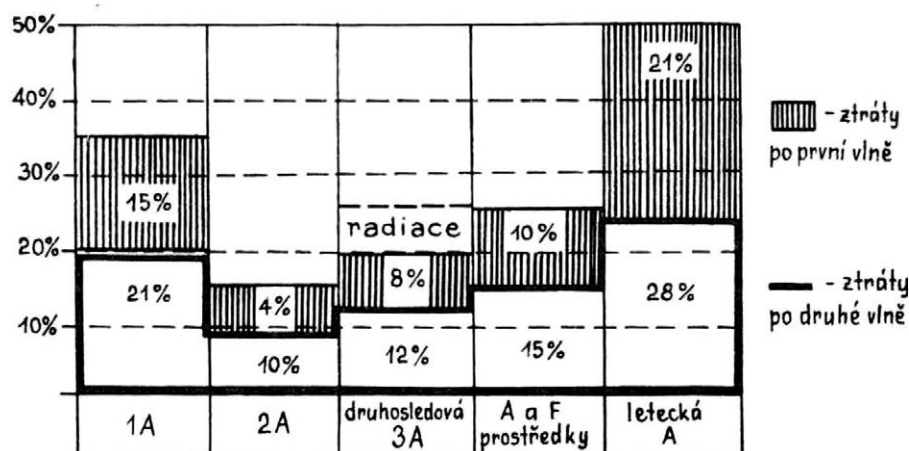
F	A	SVAZEK	Počet úderů	Celkem		Z toho		% bojeschopnosti								
				MR	SR	1 vl.	2 vl.	90	80	70	60	50	40			
FRONT	1 A první sled F	1 sl	msd	1	1		1									
			msd	4	4		4									
			td	4	4		4									
			td	2		2										
		2 sl	td	7	7		7									
			arb	3	3		3									
		prtz		1		1		1								
		druhy v.		4	4		4									
		velení		1		1		1								
		týl		3	3		3									
	2 A první sled F	1 sl	msd	1	1		1									
			msd	4	4		4									
			td	2	2		2									
		2 sl	msd													
			arb	3	3		3									
		druhy v.		1	1		1									
		velení														
		týl														
		frb		2		2	1	1								
		prtz (poz)		1		1		1								
		td														
	Letecká armáda	druhy v.		4	4		4									
		velení		1	1		1									
		týl (poz)		3	3			3								
			sbold	4		4	4									
			sbold	4		4	4									
			sld	2		2		2								
			bold/poz	2		2		2								
			pzp	1		1		1								
			dávpzp(poz)	1		1		1								
			doprzp(poz)	1		1		1								
			spojp	1	1		1									
			týl	2	2		2									
			msd(poz)	10	5	5	10									
	3 A 2. sled F	msd														
		td (poz)		10	5	5	5	5								
		arb														
		velení														
		týl														
Celkem			90	60	30	60	30									

LEGENDA: Ztráty do D4 ☐ Ztráty po první vlně jaderného úderu ☐ .
Ztráty po druhé vlně jaderného úderu ☐ +

Tabulka 3

Tabulka 4

Z těchto úvah můžeme udělat obecný operační závěr:

— po první vlně jaderného úderu síly a prostředky fronty jsou schopny prvosledovými armádami pokračovat v plnění bojového úkolu po přijmutí energických řešení v podstatně sníženém tempu a po změně operační sestavy (nejméně u jedné armády);

— akceschopnost raketového vojska a úderného letectva k uskutečnění dalších úderů výrazně poklesne (u raketového vojska o 25—30 %, u úderného letectva až na 50 %);

— výrazně se sníží schopnost plánovaného použití druhého sledu, který bude nucen manévrovat z radiální stopy a jehož $\frac{1}{4}$ sil nebudeme moci použít;

— po druhé vlně jaderného úderu síly a prostředky frontu nebudou zpravidla schopny plnit původní úkol v stanovené době a v původní operační sestavě;

— armáda na směru jaderného úsilí nepřítele ztratí svoji operační bojeschopnost (ztráty až $\frac{1}{3}$ sil). Obnovení bojeschopnosti bude vyžadovat výrazné změny ve složení armády a dlouhodobější likvidaci následků jaderného napadení;

— jedna z armád prvního sledu bude schopna po značných ztrátách pokračovat v plnění operačního úkolu, zpravidla až po zasazení svých druhých sledů;

— druhosledová armáda bude vynucena uskutečnit široký manévr mimo radiální stopu a likvidovat rozsáhlé ztráty. Její operační bojeschopnost bude snížena na poloviční hodnotu. To zpravidla umožní řešit kritickou situaci v pásmu nejvíce zasažené armády, bez výrazného vlivu na vytváření nových úderných uskupení;

— schopnost raketového vojska a úderného letectva k dalším úderům dále poklesne.

Údery na raketové technické útvary budou mít dlouhodobější vliv na raketové technické zabezpečení vojsk frontu. Ztráty v raketových svazcích a letectvu budou zpravidla vyžadovat přijetí i organizačních opatření k vytvoření nových operačních a taktických celků.

Pokles schopnosti letectva plnit úkoly v operaci bude možné odstranit jen včleněním nových sil do sestavy letecké armády. Při tom však letištní síť bude značně narušena a sestava letecké armády nebude zpravidla umožňovat využití letišť bližších k frontě. To omezí taktický dolet i reálnou intenzitu podpory vojsk frontu.

Rozbor modelu situace frontu při přechodu na použití jaderných zbraní v průběhu operace potvrzuje, že tato etapa je nejvážnějším, nejsložitějším a na činnost velitelů, štábů a vojsk nejnáročnějším obdobím operace.

Prudké změny, které vyvolávají kvantitativní a kvalitativní zvrát v bojeschopnosti vojsk frontu, jejich diferencovanost v čase, v prostorech a prvcích operační sestavy vytváří potřebu řešit tuto situaci v uzavřených komplexních problémech

— účast vojsk v prvním jaderném úderu,

— obnovení bojeschopnosti vojsk,

— plánování dalšího období operace po přechodu na použití jaderných zbraní.

Vojenská činnost v příští potenciální válce, tak jak to odpovídá charakteru epochy a principům vedení války, v ní dále prohloubí **jednotu fronty a zápolí**.

Tento trend ovlivní především tyto faktory:

— válka by byla výrazně třídní a proto by měla koaliční charakter. Do ozbrojeného zápasu by byly nasazeny dostupné síly koalic, jež plně zmobilizují morálně politické zdroje, lidský, ekonomický a vojenskovědecký potenciál tak, aby jeho realizační výsledek na frontě a v zápolí nepřátelské koalice v nejkratší době přinesl rozhodující řešení války v celku;

— prostředky ozbrojeného zápasu by působily na dvou frontách — vnější a vnitřní.

Vnější fronta — tu představuje souhrnná strategicko-operační hodnota všech druhů ozbrojených sil, která vytváří fronty na různých strategických směrech a v prostorech, kde jejich činnost má předpoklady k zničení organizovaných vojenských sil nepřítele, ovládnutí důležitých prostorů operačně strategického významu, k výraznému snížení ekonomického potenciálu, oslabení lidských a materiálních mobilizačních zdrojů a narušení morálně politické harmonie koalice.

Vnitřní fronta je zdrojem narůstajícího úsilí a sil k vedení ozbrojeného zápasu. Její funkce umožňuje dát vojskům vše nezbytné k vedení války:

- působí výrazně na morálně politický stav, myšlení a třídní rozhodnost vojsk,
- je základním zdrojem dalších lidských, ekonomických, vědeckých a technických sil,
- na jejím území jsou umístěny rozhodující druhy ozbrojených sil, jejichž zasazení ve válce rozhoduje o jejím výsledku, tj. strategická raketová vojska, strategické úderné letectvo a vojenské námořní síly,

- území vnitřní fronty je zdrojem obživy fronty i obyvatelstva států koalice, je manévrovacím prostorem umožňujícím strategické přeskupení zformovaných vojsk nebo jejich přesuny na jiné fronty.

Tyto skutečnosti mají přímo za následek, že válečná činnost prostorově zahrnuje celé oblasti koalice, pod vlivem intezity působení nepřítel zcela mizí rozdíl mezi frontou a zápolím a rozdíly mezi vnější a vnitřní frontou jsou charakteristické pouze ve formách a způsobech používaných prostředků ničení.

Tato fakta zvýrazňují nezbytnost **soustředěného úsilí**, v němž prioritní úlohu mají tyto směry:

- udržování vysoké iniciativy a akceschopnosti vojsk na frontách (oceánech) k vedení účinných rozhodujících operací,
- zabezpečení přežití států koalic v termojaderné válce při zachování nezbytných zdrojů k vedení ozbrojeného zápasu.

To soustředění jednotného úsilí se bude prakticky odrážet ve formách a způsobech **řízení koalic** jako celku, při respektování dvou základních kritérií.

Válka tedy vnese do způsobu řízení států zcela nové poznatky, které ve svém souhrnu vytvářejí novou kvalitu. Komplexní řešení obou základních úkolů si vyžádá novou organizační strukturu a funkce, ale i odlišné metody.

Výrazně se rýsují **dvě základní funkce**; řízení **vojsk** a řízení **státu**.

Obě funkce, vzhledem k třídnímu a tedy i koaličnímu charakteru války musí postupně prohlubovat integrační procesy, tak jak ozbrojený zápas na frontě a zabezpečení funkce států je nemyslitelný bez široké centralizace a ekonomického využití všech dostupných sil a zdrojů.

Považuji proto za účelné, abych ujasnil některé **základní vztahy** mezi těmito dvěma prvky řídicího integrovaného systému v některých jejich zvláštnostech, které jsou typické pro podmínky státu přifrontové zóny.

— * —

Intenzita integračních procesů musí zákonitě rychleji probíhat na **vnější frontě**. Ozbrojené síly svojí výlučnou, jednoznačnou orientací jsou organismem, který více cítí tyto potřeby a svým zaměřením, strukturou a formami přípravy na válku je uskutečňuje v nutném předstihu před vnitřní frontou. To zvyšuje jejich bezprostřední použitelnost, odstraňuje přechodové údobí, umožňuje řádově okamžitě plnou předpokládanou funkci.

Metody mírové činnosti jsou maximálně shodné s válečnou funkcí. V organizační struktuře nedochází ke kvalitativním změnám. Mění se především výrazně jen kvalita sil. Systém mírového velení je v těsné vazbě na metodologii válečného řízení vojsk. Nedílná velitelská pravomoc, přísná centralizace, velení ze stupně na stupeň, propracovaná součinnost, osvojení si nejpravděpodobnějších modelů situací ve válce a tomu odpovídající činnost velitelů, štábů a vojsk v celém komplexu jednoty rozhodovacích procesů, operační činnosti, materiálně technického zabezpečení a stranickopolitické práce umožňují snadněji překonat změny při přechodu z mírového stavu na válečnou činnost.

Bude proto vnější fronta garantem pro vytvoření podmínek k překonání krizového přechodového období i na **vnitřní frontě**. Zde bude situace značně složitější. Principy socialistického státu (komunismu), jehož konečným cílem je vytvořit beztřídní společnost, která má hojnost materiálních i morálních zdrojů, neumožňuje při respektování těchto potřeb dosahovat shodnosti mírové a válečné organizace při řízení státu. Řada prvků tohoto systému stojí dokonce

v úplném protikladu. Zatím co mírový systém vyžaduje maximální spoluúčast občanů na řízení státu, válečná potřeba bude nezbytně vyúsťovat v širokém uplatnění direktivního řízení. V míru potřebný stupeň zdravé decentralizace je zdrojem tvořivé iniciativy. Válečný stav naopak bude vyžadovat často tuhou centralizaci, která umožní maximálně využít dostupné zdroje. Zatím co mírový princip odměny má odpovídat výsledkům vytvořených hodnot, tento hodnotový zákon v zájmu potřeby státu nebude rozhodujícím kritériem. Míra osobní spotřeby bude muset být nivelizována a odpovídat standardu přežití.

To vše vyvolá dalekosáhlé zásahy do funkce státu jako celku ve všech sférách jeho působení — politické, organizátorské, materiálně výrobní, státně bezpečnostní — tak i v mechanismu jeho fungování.

Ve své podstatě půjde o proces, který vyžaduje určité časové období — období přechodu z mírového na válečný stav. Proto nemůžeme očekávat, že jeho funkce se projeví bezprostředně v krátkém čase. I když tato eventualita musí být připravena, rozpracována a ověřena, její uvedení do rytmického chodu bude zřejmě časově značně náročné.

Vnitřní frontu budou realizovat dvě složky a to **ozbrojená a civilní (občanská)**.

Zatím co ozbrojená složka je výrazným nositelem obranné a ochranné činnosti a vytváří základní předpoklady pro relativně bezpečnou funkci státu, civilní (občanská) část je rozhodujícím zdrojem lidské, ekonomické, vědeckotechnické a morálně politické síly.

Specifické vlastnosti ozbrojené složky vyžadují, aby její určité části měly plnou funkci již v míru, zejména v těch oblastech, které vzhledem k charakteru počátku války budou v plné šíři uvedeny do činnosti. Jde zejména o protivzdušnou, protiraketovou a protikosmickou obranu států koalice, systém ochrany proti zbraním hromadného ničení a státobezpečnostní systém realizovaný společným úsilím řady složek.

Tato část funkcí, bezprostředně spojená s činností na teritoriu, musí tedy již v míru, obdobně jako v polních vojscích, mít relativní schopnost okamžité funkce a seberealizace.

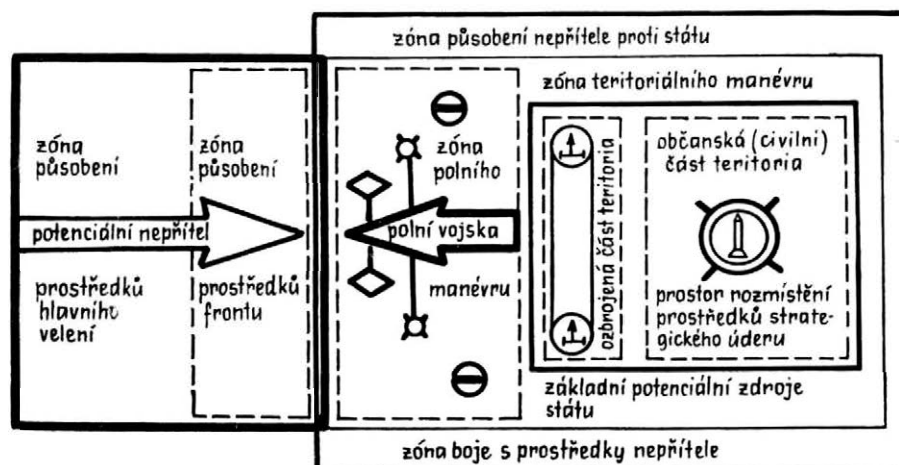
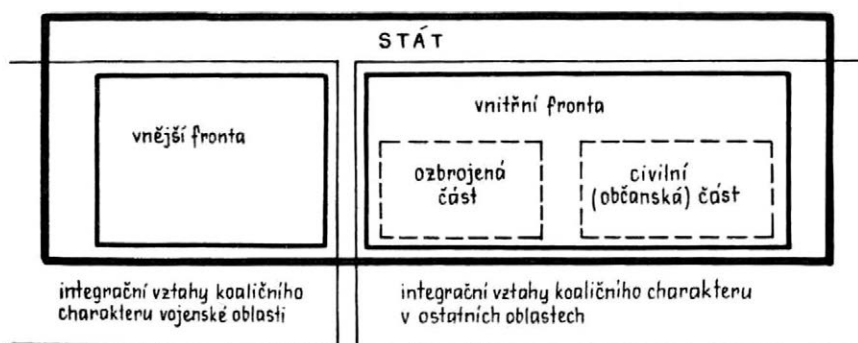
To předurčuje v podstatě ozbrojenou část vnitřní fronty jako nosný prvek nové budoucí organizační a funkční činnosti státu. Vzhledem k své pohotovosti v čase i prostoru vystoupí v jejím řízení do popředí řada **vztahových otázek s polními vojsky**. Proto považují za vhodné tento problém blíže rozebrat.

Základní vztah je vztahem plynulé funkce **organizačních struktur**, stojících vedle sebe v určitém vzájemném poměru a dělících se ve vertikálním členění v určité analogii. Každá z těchto organizačních struktur je relativně samostatná a tvoří vnitřně uzavřený v principu autonomní celek. Obě struktury mohou však fungovat jen v koordinované činnosti při plnění svých specifických úloh. To nezbytně vyvolává potřebu pevných vzájemných vztahů a úzkou součinnost. V určitých etapách dochází i k prostorově shodnému působení, vzájemnému překrytí soustav, což podstatě zvyšuje nároky na koordinovanou činnost.

Fungování a vztahy soustav ukazují schémata 1—3.

Z hlediska řízení vidím tyto stupně členění:

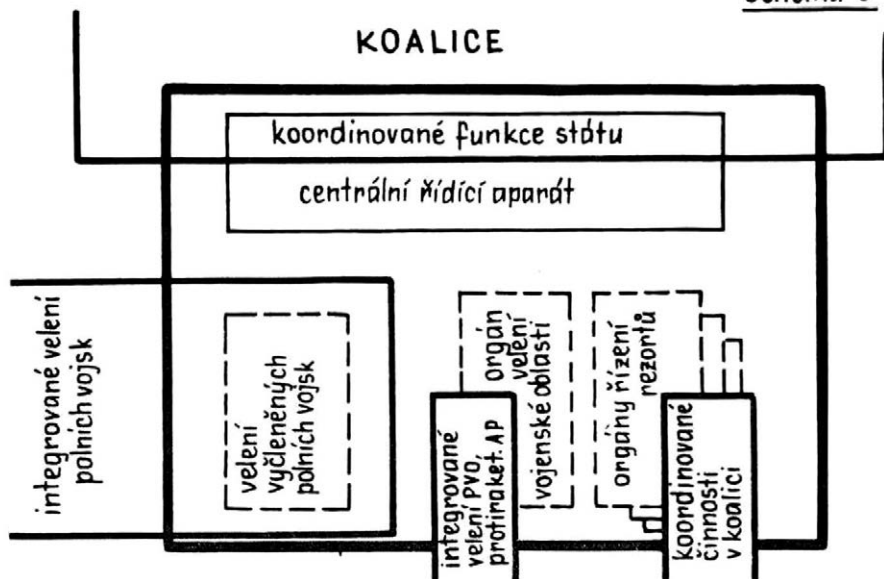
- **centrální řídicí aparát státu** (plní vrcholové úkoly řízení jako celku v koordinovaném úsilí koalice),
- **vrcholový orgán řízení polních vojsk** (jako relativně samostatná struktura, která funguje v koalici systému v interesech státu a opírá se o jeho válečný potenciál),

— **vrcholový orgán řízení vojenské činnosti** na teritoriu (který funguje v přímé podřízenosti řídicího aparátu státu jako složka zabezpečující potřeby a vazby polních vojsk a zabezpečuje obranu a ochranu teritoria státu). Rozhodující část těchto úkolů plní v integrovaných jednotných systémech, zejména protivzdušné, protiraketové a protikosmické obrany koalice. Při plnění těchto úkolů musí vystupovat jako koordinátor ve vnějších i vnitřních vazbách.

— **řídicí orgány odborných resortů** státu centrálně řízené vrcholovým orgánem státu. Realizují ve své oblasti potřeby vojsk a státu na podkladě koaličně koordinovaného úsilí.

Z hlediska **funkcí v prostoru** můžeme rozdělit celé válčiště prostorem (čarou) přímého palebného střetu (linie dotyku vojsk) na území proti sobě stojících sil.

Území potenciálního nepřítele z hlediska působení prostředků ničení můžeme dělit na

- zónu působení prostředků frontu,
- zónu výlučného působení prostředků hlavního velení.

Vlastní území zahrnuje pak v celé hloubce zónu možného působení nepřítele (současně zónu boje s prostředky ničení dopravovanými vzduchem na území státu) a můžeme je dělit na

- zónu polního manévru a
- zónu teritoriálního manévru (současně jako základní zónu potenciálních zdrojů státu).

Toto dělení není samoúčelné. Může blíže vystihnout charakter území, funkcí a odpovědnost jednotlivých stupňů velení v nich.

Zatím co činnost na celém území státu řídí a koordinuje centrální řídicí aparát s širokou působností ve všech zásadních otázkách, je nutné diferencovaně vymezit odpovědnost a působnost v zónách polního a teritoriálního manévru.

Zásadně lze obě oddělit zadní hranicí frontového týlu. Tato vzhledem k charakteru operací není fixně daná, ale je pohyblivá v prostoru na základě dynamického vývoje situace.

Zóna polního manévru je typickým prostorem frontové činnosti, kde měřítkem určujícím vyhraněnou odpovědnost je vytvoření optimálních podmínek volné činnosti vojsk frontu, odpovídající nejúčelnější variantě řešení. To v podstatě předurčuje velitele frontu do úlohy zodpovědného představitele v daném prostoru.

V **zóně teritoriálního manévru** však již vystupují do popředí kritéria potřeby výhodných podmínek pro funkci státu v oblasti válečné ekonomiky a speci-

fiky života, která vyplývá z podmínek možného trvalého působení části sil nepřítele proti obyvatelstvu, objektům, komunikacím a území jako celku. To tedy vyžaduje mít na čele vrcholový aparát, který plní funkce ve vojenské i civilní (občanské) části ve vzájemném vyvážení a při respektování potřeb fronty.

Toto rozdělení je však jen zásadní — principiální. Jsou však zde i **zvláštnosti**, které vyplývají z toho, že

1. Zóna polního manévru (frontové činnosti) je územím s lidskými, ekonomickými a materiálními zdroji,

2. Zóna polního manévru se může posouvat v obou směrech — dopředu i vzad — v závislosti na výsledcích operace.

První případ vyžaduje respektovat určité koordinační vztahy a normy, které odpovídají potřebě vytvořit optimální podmínky pro vojska, při nutnosti zvažovat podmínky občanské části života na teritoriu. V praxi to znamená, aby potřeby vojsk frontu realizoval teritoriální orgán v obecných normách při respektování zvláštností této zóny. Můžeme tedy vyjádřit základní vztah mezi velitelem frontu a orgány teritoria jako vztah realizace úkolů ve specifických podmínkách podřízenosti.

Z hlediska možného **posunu zóny polního manévru** můžeme zvažovat teoreticky tyto varianty:

1. Základní varianta

Přední okraj zóny polního manévru je dán pásmem podél státní hranice v dotyku s nepřítelem a zadní hranice je vymezena zadní hranicí týlu frontu. V tomto případě v zóně polního manévru bude frontový režim zahrnovat určitou část teritoria vlastního státu, zatím co na zbývajícím území bude v plném rozsahu uplatněn teritoriální režim.

2. Varianta rozvíjení útočné operace

a) Počáteční

Tato varianta ukazuje na dopředný posun zóny polního manévru, která bude zahrnovat převážně území nepřítele a postupně bude vycházet z vlastního území. V této zóně budeme uplatňovat frontový režim a na zbývajícím území pak teritoriální režim.

b) Pokročilá

Varianta pokročilého rozvíjení operace bude charakteristická pro takové období, kdy vojska frontu pronikají hluboko na území nepřítele, zadní hranice frontového týlu je mimo vlastní území a mezi zadní hranicí frontového týlu a státní hranicí (hranicí teritoriálních velitelství) se postupně zvětšuje obsazené území. Tato varianta předpokládá uplatnit tři režimy a to režim frontový v zóně polního manévru, režim teritoriální na území vlastního státu a zvláštní režim na obsazeném území.

3. Varianta vedení obranné operace

Při vedení obranné operace proti výrazné převaze sil nepřítele může vývoj dynamické operace vynutit dočasnou ztrátu vlastního území, posun fronty do týlu státu s postupným prohlubováním zóny polního manévru a s jejím pře-

krýváním s původní zónou teritoriálního manévru. V této variantě můžeme uplatňovat v zóně polního manévru frontový režim, v zóně teritoriálního manévru teritoriální režim a na vlastním území dočasně obsazeném nepřítelem dočasný režim.

Charakteristika jednotlivých režimů

1. Frontový režim

Frontový režim musí zabezpečit především

- volný manévru všem silám a prostředkům frontu v kteroukoliv dobu a v libovolném prostoru,

- všestrannou pomoc vojskům frontu k plnění jejich úkolů formou prací a služeb bojujícím vojskům a to direktivní formou pracovního nasazení (likvidace následků napadení, uvolňování komunikací, stavba obranných a jiných objektů, překládka materiálu), využitím civilních zařízení (zdravotnických, telekomunikačních, zařízení ke speciální očištění vojsk, opraven techniky apod.), využitím nezbytných materiálních zdrojů (PHM, proviant, zdravotnický materiál) a využitím zbylých přepravních kapacit,

- přísnou protizpravodajskou a protidiverzní činností k obraně hlavních vojskových objektů na teritoriu, které mají vojenský význam (telekomunikace, doprava, sklady důležitého vojensky využitelného materiálu).

Frontový režim realizují na základě všeobecných směrnic velitele frontu jednotliví vojenští velitelé v souhlase s delegovanou pravomocí, která určuje rozsah a zabezpečuje realizaci bez zbytečného prodlžení. Prováděcími orgány jsou jak velitelské orgány vojsk frontu, tak orgány teritoria ve vztahu k civilnímu obyvatelstvu a zdrojům na území teritoria.

2. Teritoriální režim

Tento režim zabezpečuje především

- realizaci potřeb vojsk frontu v oblasti zdrojů kádrového doplňování, doplňování technikou z národního hospodářství, z vydělených nebo dodatečně vytvořených materiálních zásob a rezerv,

- plnění povinností ve prospěch přesunujících se vojsk do sestavy frontu, zejména zabezpečení jejich plynulého přesunu po vydělených komunikacích, poskytnutí pomoci vojskům při jejich napadení, ve zdravotnické a technické pomoci, všestrannou jejich informovanost o situaci na teritoriu, vydělení potřebných technických a zdravotnických zařízení a materiálních zdrojů,

- vysokou odolnost teritoria proti různým formám působení nepřítele proti území státu.

Hlavním cílem těchto opatření bude zvýšit odolnost teritoria proti

- jadernému napadení nepřítele a radioaktivnímu zamoření,
- vzdušnému napadení nepřítele,
- napadení zpravodajskými, diverzními a jinými výsadky nepřítele (výsadkové přepady apod.).

Půjde hlavně o tato opatření

- organizaci včasného zjištění a varování obyvatelstva a vojsk na teritoriu,
- pasivní opatření, která směřují k snížení ztrát (včasná evakuace, všestranné rozptýlení, ženijně technická opatření k ukrytí živé síly, celkové uta-

jení všech důležitých objektů) a zvýšení odolnosti vybraných zařízení a objektů,

— aktivní opatření směřující k likvidaci nepřítele a následků jeho činnosti (izolace a ničení výsadků, obrana důležitých objektů, zásah teritoriálních sil k likvidaci následků napadení),

— vytvoření potřebných zdrojů zásob na podkladě rovnoměrného (přídělového) systému zásobování obyvatelstva a výrobních závodů, které by zabezpečilo určitou relativní autonomnost jednotlivých stupňů (země, kraj, okres, obec), při narušení centrálně řízené sféry.

Teritoriální režim uskutečňují na podkladě obecných závazných směrnic a norem orgány teritoria (země, kraje, okresu, obce). Vojska dočasně umístěná a přesunující se po teritoriu jej respektují na podkladě rozkazů svých velitelů. K zabezpečení součinnosti udržují velitelé styk s příslušnými teritoriálními orgány.

3. Zvláštní režim

Ten musí zabezpečovat spolehlivý cíl bojujícím vojskům na obsazeném území nepřítele. Při tom úsilí soustředíme na maximální využití sil a zdrojů obsazeného území pro potřeby fronty (obnova komunikací, přeprav, využití všech dostupných materiálních zdrojů a zařízení ve prospěch armády).

Druhá část režimu je zaměřena na použití represivních opatření zabraňujících nepřátelským silám ve zpravodajské činnosti, diverzi, organizovaném odporu, sabotážím a občanské neposlušnosti. Spočívá v izolování politicky nepřátelských živlů, v účinné politickovýchovné kampani a ve využití třídně progresivních sil ve prospěch upevnění správního režimu.

Tento režim bude uskutečňovat zvláštní správní aparát teritoriálních velitelů, kteří se v práci budou opírat o vlastní bezpečnostní a vojenský aparát a využívat progresivních politických sil na obsazeném území.

4. Dočasný režim

Bude charakteristický pro dočasně obsazené vlastní území nepřítelem. Jeho cílem bude skrytou konspirační formou udržet schopnost obyvatelstva k aktivní činnosti proti nepříteli. Bude zaměřen na aktivní politickou práci mezi vlastním obyvatelstvem, na organizování hnutí odporu (jeho forma bude závislá na podmínkách a možnostech) a na politickou činnost směrem do nepřátelských ozbrojených sil.

Hnutí odporu bude vyvíjet **zpravodajskou** činnost, **diverzní** činnost a **osvobozovací** činnost (ve výhodných podmínkách).

Dočasný režim budou řídit skryté orgány, předem organizované. Pro jejich činnost předem vytvoříme organizační, kádrovou a materiálně technickou základnu a přijmeme zámysl celkové činnosti. Tuto budou realizovat v závislosti na celkových konkrétních podmínkách.

Přítom **zpravodajská činnost** se bude opírat o kádrový, předem odborně připravený profesionální řídící i částečně výkonný aparát, který se rozšíří na patriční rozsah až v průběhu přípravy a uskutečnění akcí.

Aparát by měl být autonomní, členěn na nezávislé, vzájemně se pokrývající celky, které umožní činnost i při narušení některého z nich.

Tyto orgány by měly za úkol především

- zjišťovat a sledovat zbraně hromadného ničení nepřítele, sklady jaderné munice, jejich technické a velitelské orgány,
- zjišťovat rozmístění nepřátelských vojsk, jejich sílu, složení, výzbroj, sledovat jejich činnost, zjišťovat úroveň bojové přípravy. Udržovat s nimi trvalý zpravodajský dotyk a sledovat je i při přesunech,
- zjišťovat rozmístění nepřátelského letectva, počty a typy letounů, radionavigační systémy, místa velení, sklady a technická zařízení,
- odhalit systém PVO vojsk, zjišťovat palebná postavení PL raket, radiotechnické systémy zjišťování, sledování a navedení, místa velení prostředkům a silám PVO,
- zjišťovat a upřesňovat místa velitelských stanovišť, jejich center, rádiová vysílací střediska, pomocné spojovací uzly, zesilovací stanice,
- zjišťovat hlavní objekty týlu, zejména sklady munice a PHM,
- sledovat ženíjní úpravy terénu, které jsou charakteristické pro prostředky jaderného napadení, místa velení, rozšiřování a úpravu letištních ploch, komunikačních přechodů, přeprav, obranná zařízení a zemní okopové práce (studně pro přípravu jaderných min apod.),
- odhalovat klamné objekty, které mají upoutat pozornost vlastních vojsk,
- zjišťovat morálně politický stav vojsk nepřítele, odhalovat jeho metody speciální propagandy v působení proti vlastnímu obyvatelstvu a hledat formy jejího vhodného paralyzování.

Tyto úkoly plníme především agenturní činností, pozorováním, fotografováním, využíváním radiotechnických průzkumných prostředků, prostředků nočního vidění, moderních odposlouchávacích aparatur apod.

K zabezpečení této funkce je třeba předem vybudovat a udržovat spolehlivou síť, která zabezpečí rychlý sběr získaných informací, jejich třídění a ověřování a rychlý způsob spolehlivého předávání pojitky řídicímu středisku na teritoriu vlastního státu. K tomu musíme mít připravenou síť speciálního spojení, která pracuje s netypickými prostředky a způsoby utajeného velení.

Diverzní činnost bude především využívat vlastních výsledků zpravodajské činnosti a doplňovat je konkrétně obdrženými úkoly z centra, jejich splnění podřizujeme jednotnému zámyslu.

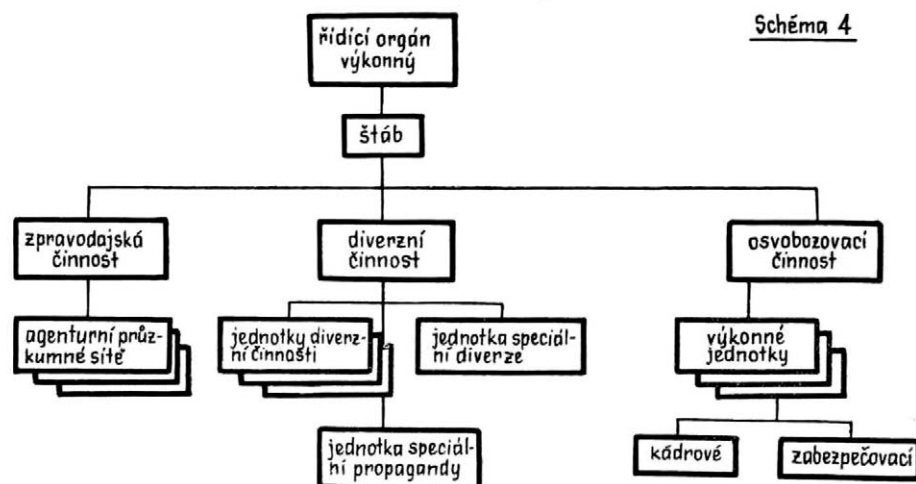
Výkonné orgány budeme vytvářet ze speciálních skupin, které bude účelné ponechat na území po odchodu vlastních vojsk a kolem nich zformovat pomocné zabezpečovací skupiny. Tyto skupiny můžeme zesílovat organickými, speciálně připravenými výsadky ke splnění jednotlivých závažných úkolů.

Základními objekty diverze budou zbraně hromadného ničení, velitelská stanoviště, zranitelné objekty letectva a radiotechnických systémů, důležité objekty na komunikacích, přepravy, vodní díla a hlavní týlové sklady.

Diverzní činnost bude účinně působit jak na bojového ducha a odhodlání vlastního obyvatelstva, tak bude vytvářet pocit trvalé nejistoty a vyčerpávat vojska nepřítele.

V diverzních skupinách bude nutné mít odborníky pro práci s trhavinami a na radiotechnickou diverzi. Výzbroj a materiál bude převážně typizovaný — vojenský. Velmi účinné, zejména k ničení raketových prostředků nepřítele, letounů na letištích a důležitých objektů, bude použití ručních řízených střel, které umožní ničit objekt z určité vzdálenosti (bez přiblížení do přímo střeženého a chráněného prostoru). K ničení těžkých objektů můžeme použít i jaderné miny malé ráže (k ničení přehrad, mostů, podzemních objektů apod.).

Schéma 4

Osvobozovací činnost můžeme rozvinout za výhodných podmínek a to buď v prostoru, který je těžko kontrolovatelný a kde zásah organizované vojenské síly je značně náročný [horská a zalesněná oblast], nebo v prostorech a situacích, kdy akceschopnost nepřítele byla výrazně snížena a narušen jeho systém jako celek. To může být i v prostorech po hromadném nebo skupinových jaderných úderech, nebo v prostorech vysazení silnějšího vlastního výsadku.

Osvobozovací činnost nemusí být prostorově a časově nepřetržitá. Při změně kvalitativního poměru sil bude výhodné ušetřit vlastní síly, vyhnout se rozhodujícímu střetnutí, ale široce manévrovat při volbě vhodných, otevřených nebo skrytých forem odporu.

Základem osvobozovací činnosti mohou být vlastní výsadky jako organizační jádro pro vytvoření samostatných taktických celků, nebo záměrně ponechaná část kádrových vojsk na území nepřítele, která se opírá pak o další síly vlasteneckého hnutí odporu.

K řízení této činnosti je třeba vybudovat řídicí aparát.

Řídící centrum se může skládat:

1. Z **organizačně politického štábu** (skupiny). Tento bude řešit úkoly politické práce ve vlastních jednotkách, mezi vlastním obyvatelstvem a pro působení do řad nepřítele [speciální propaganda].
2. Z **operačního štábu** (skupiny), který koordinuje veškerou činnost proti nepříteli v duchu cílovědomého zámyslu. Má v podřízenosti speciální diverzní jednotky.
3. Ze **zpravodajského štábu** (skupiny), který řídí zpravodajskou a obranně zpravodajskou činnost v celku. Přímě řídí speciální zpravodajské jednotky [jednotky hloubkového průzkumu a agenturu].
4. Ze **spojovacího štábu** (skupiny), který zabezpečuje vnitřní spojení a spojení s řídicím centrem na vlastním území. Má výkonné spojovací prostředky utajeného velení [spojovací uzel].

5. Ze **zásobovacího štábu** (skupiny), který zabezpečuje speciálním materiálem činnost jednotlivých skupin (má vhodné sklady).

Řídící centrum bude součástí teritoriálního štábu (z něj se vytvoří). Bude mít část **plánovací**, která bude na vlastním území, a část **výkonnou**, která bude pracovat na území dočasně obsazeném nepřítelem.

Plánovací část musí udržovat součinnost se štábem frontu k vytváření jednotného zámyslu a k plnému využití všech výsledků činnosti vlastních sil na území dočasně obsazeném nepřítelem. Tato opatření však nezabývají štáb frontu povinností organizovat a vést samostatnou autonomní zpravodajskou vojenskou činnost v zájmovém pásmu, ale využívá zprávy jen jako doplněk vlastních poznatků.

Výkonnou část řídicího centra je účelnější vzhledem ke konspirativnímu charakteru organizovat po oblastech činnosti (zpravodajská, diverzní, osvobozovací), které nejsou na sobě závislé, jsou od sebe oddělené a samostatně řízené. Při tom nezbytná součinnost musí být direktivně řízena z centra (viz schéma 4).

Ukázal jsem na složitost problematiky vojenské činnosti v průběhu války jak na vnější, tak na vnitřní frontě. Jednoznačně z ní vyplývá potřeba jejího centralizovaného řízení a vzájemné koordinace v různých značně variabilních podmínkách vedení války.

V zásadě můžeme tedy řídicí orgány rozdělit na

- centrální řídicí orgán
- orgány řízení polních vojsk
- teritoriální orgány řízení.

Při tom v centrálním i v teritoriálním orgánu bude mít výraznou úlohu složka řídicí vojenskou činnost.

Mezi těmito orgány musí být přesně definované, vyhraněně rozdělené oblasti činnosti, funkce a vztahy. Těmto funkcím musí odpovídat jejich vertikální a horizontální členění struktury, početní složení a materiálně technické zabezpečení. Veškerá jejich práce musí být účelnou syntézou stranickopolitické a organizačně odborné činnosti jak mezi vojsky, tak i mezi obyvatelstvem.

V obou směrech působení — na vnější i vnitřní frontě — trvale budou posilovány integrační tendence v rámci koalice.

Jedině tak lze v příští válce dosáhnout rozhodného vítězství.

VYUŽITÍ GRAFICKÉ METODY A VÝPOČTŮ Z OPERAČNĚ TAKTICKÝCH NEBO TAKTICKO-TECHNICKÝCH NOREM

Proces rozvoje velení v soudobých podmínkách se opírá především o teoretické předpoklady, z nichž jen část můžeme experimentálně prověřit na určitých typech modelů, majících praktický efekt a které jsou reprezentovány velitelskoštábními cvičeními v terénu s vojsky nebo bez vojsk (někdy s částečně vyvedenými vojsky), válečnými hrami na mapách, popřípadě na manévrech v různých ročních obdobích apod. Z takto realizovaných modelů pak děláme obecné závěry pro přípravu velitelů, štábů i vojsk pro opatření v materiálně technické oblasti atd.

Hovoříme-li o budoucí možné válce mezi velmocemi, vycházíme z předpokladů, že s největší pravděpodobností půjde o válku s použitím jaderných zbraní různých typů a ráží (od desetin kilotony do megaton měrné jednotky), dopravných na cíl různými typy nosičů (počínaje v současné době minomety, dělostřelectvem, letadly, ponorkami a raketami konče). Že půjde o ozbrojený zápas a boj vysoce manévrového charakteru, se srovnatelně častou změnou bojové či operační (též i strategické) situace, v uskupení a poměru sil jednotlivých bojujících stran.

Praktická verifikace těchto předpokladů neexistuje, protože značnou část bojového efektu můžeme pouze supponovat. Pouze na základě experimentů s jadernými zbraněmi, studiem jejich účinků na živou sílu, techniku, terén či inženýrské stavby a objekty, dedukujeme a aplikujeme takto získané zkušenosti na předpokládané bojové podmínky. Obdobně je to s ověřovacími praktickými experimenty s technikou všeho druhu. Na základě těchto experimentů docházíme pak k závěrům a předpokladům, že budoucí boj, operace, ozbrojený zápas, bude mít pravděpodobně „tento“ průběh, že účinky té či

oné zbraně nebo celého zbraňového systému, budou „takové a takové“.

U některých druhů vojenské techniky můžeme její takticko-technické parametry stanovit na základě praktických zkoušek zcela jednoznačně. Např. dostřel určitého typu kanónu je „x“ km, akční radius letounu „x“ km, za daných meteorologických podmínek. U některých druhů techniky jsme na základě praktických zkoušek schopni stanovit její takticko-technické parametry v určitém rozmezí: maximálním a minimálním. Např. dosah rádiové stanice určitého výkonu a v určitém frekvenčním pásmu, za daných podmínek, je minimálně „x“ a maximálně „y“ km.

U některé techniky můžeme její takticko-technické parametry stanovit pouze pravděpodobnou hodnotou.

Z uvedeného je zřejmé, že vycházíme ve velení z předpokladů, které mají velmi mnoho různých omezení, vyplývajících z neznalosti přesného účinku a možností techniky, přesného průběhu, či procesu v rámci boje – operace.

Ve svých důsledcích to vede k nepřesným předpokladům a závěrům, majícím jen určitý stupeň pravděpodobnosti, z nichž jsou pak velitelé nuceni udělat konkrétní a zcela jednoznačná rozhodnutí. V některých případech jsme sice schopni vypracovat i několik možných nebo pravděpodobných variant, ale jen pro jednu z nich se musíme za daných podmínek a v daném čase rozhodnout.

V našich rozhodnutích je pak mnoho pravděpodobných nebo i neznámých činitelů, které mohou očekávané výsledky značně podmínit, narušit nebo zcela znemožnit.

Do procesu rozhodování tak vstupuje celá řada subjektivních vlivů, o jejichž správnosti jsme sice přesvědčeni (subjektivně), ale často

nemáme průkaznou jistotu takového rozhodnutí. Tu nám dá teprve praktická realizace.

Hovoříme-li o velení v obecném smyslu, tak máme na mysli řízení v ozbrojených silách. Kritérium jeho kvality je zira objektivitou v rozhodování, která je zase podmíněna kvalitou a funkcí informací.

Zásadní význam pro rozvoj velení má proto v soudobých podmínkách rozpracování teorie velení, jako účinného přínosu, spolu s metodologií rozpracování jednotlivých disciplín velení.

Metod používaných v teorii velení je mnoho. Z hlediska teoretické objektivnosti jsou nejučinější ty, které lze modelovat nebo vyjádřit matematicky. K tomu je ovšem nutno získat potřebné parametrické údaje. Samotná parametrizace je základním předpokladem nejen k sestavení různých propočtů a logikomatematických modelů, ale i jejich výpočtů a praktické realizace. K tomu přistupuje nutnost kvalitativního exaktního popisu vzájemných vztahů ať už mezi jednotlivými druhy použité techniky (k tomu potřebnému MTZ) nebo jednotlivých jevů v procesu ozbrojeného boje, v různých úrovních a konečně nalezení a stanovení potřebných kritérií efektivnosti. Taková kritéria v konkrétní podobě existují jen ve sféře techniky a kromě velmi obecné podoby, neexistují v oblasti vojenského umění.

Takticko-operační normy, které používáme a se kterými při přípravě rozhodování a při vypracování různých podkladů manipulujeme, mají většinou určité rozmezí „od – do“, „minimální – maximální“. Např. při určování rozmachu frontové operace hovoříme, že tato může být realizována v pásmu širokém 300 až 400 km, na hloubku 700 až 900 km. Podle předpokládaného nebo zvoleného tempa 70 nebo 100 km/den, dedukujeme pravděpodobné trvání celé frontové operace. Prakticky všechny takticko-operační normy nejsou stanoveny jednoznačně, ani pravděpodobně, ale v určitém rozmezí, někdy i nepřesně ohraničeném. Není výjimkou, že u některých takticko-operačních norem, kromě rozmezí od – do, přidáváme možnost „a více“ (u tempa, u hloubky operace apod.). Rozmezí operačních taktických norem nelze kvalifikovat jako důsledek nedostatečné znalosti jevů a předpokládaných procesů. Rozmezí je podmíněno vlastními možnostmi a činností, možnostmi a pravděpodobnou činností protivníka, terénem, meteorologickými podmínkami a celou řadou dalších činitelů. Když uvedené činitele vezmeme v konkrétním případě v úvahu, můžeme rozmezí buď zcela anulovat nebo podstatně zúžit. V rozpracování teorie však s ním musíme počítat. Tato skutečnost značně negativně ovlivňuje použití celé řady vysoce účinných metod, používajících zcela jednoznačného matematického aparátu. Nepřesnosti se přenáší do matematických vztahů, které z matematického hlediska jsou naprosto perfektní, ale ve svých důsledcích

jsou prakticky nepoužitelné, protože nejsme schopni matematické symboly a vztahy podložit reálnými čísly a dojít k reálným a prakticky použitelným výpočtům.

Tímto konstatováním však v žádném případě nelze odsoudit celý matematický aparát a jeho metody, jimiž jsme schopni i ve vojenském umění vyjádřit různé a často velmi složité vztahy. Naopak, tento příspěvek má za cíl pomoci při hledání metod, jak matematické vztahy podložit reálnými čísly alespoň v některých oblastech vojenského umění.

Reálnou skutečnost si můžeme objasnit na několika příkladech:

1. Velmi významné a účinné metody operačního výzkumu (matematické programování, teorie hromadné obsluhy, her, grafů, průzkumu atd...) lze s úspěchem použít pro řešení specifických rozhodovacích procesů v oblasti vojenského umění. Pro řešení rozsáhlejších systémových problémů se usilí operačního výzkumu koncentruje do oblasti matematického modelování boje. Při matematickém popisu nejjednodušší bojové sestavy, složené z jednotových palebných bojových prostředků, můžeme u analytických modelů použít Lanchesterova kvadratického modelu boje daného soustavou dvou diferenciálních rovnic:

$$\frac{dm_1}{dt} = -\lambda_2 m_2$$

$$\frac{dm_2}{dt} = -\lambda_1 m_1$$

(m = počet palebných prostředků, λ = koeficient vyjádřený součinem průměrné kadence palebného prostředku a pravděpodobnosti zásahu při jednom výstřelu).

Uvedený Lanchesterův kvadratický model můžeme dále rozšířit o zálohy (kdy celkový počet prostředků rozdělíme na části), jejichž tempo zasazování je určeno zvolenou časovou jednotkou, dále o počet vyjadřující ztráty a tím vyjádřit změnu poměru sil v daném čase. Nedo- statkem tohoto modelu je, že jiné změny bojové sestavy nelze dobře matematicky (jako u každého jiného analytického modelu) popisovat, kromě vzájemného přibližování bojujících stran.

Bez ohledu na tyto nedostatky, zjišťujeme při rozboru Lanchesterových modelů boje, že se v nich potvrzují zkušenosti z bojových podmínek získaných při studiu válečných dějin, principy, které potvrzují nezbytnost soustředění sil, prostředků i palby k získání úspěchu v boji, vztahy mezi počtem zasazených prostředků a jejich bojovou efektivností (např. při letecké bitvě o Anglii, kde se střelky stíhací letouny zcela rozdílných kvalit, typu Stipfire a Hurricane s německými stíhačkami typu Messerschmitt).

Použijeme-li statistické modely (tyto matematické modely vznikly po druhé světové válce,

kdy již byly k dispozici výkonné počítače s velkou pamětí a kdy se podstatně zdokonalily metody operačního výzkumu), máme možnost prostorové dislokace každého prvku bojové sestavy, jestliže k jeho charakteristice přiřadíme polohové souřadnice. Navíc jednotlivé prvky můžeme matematicky popsat spolu s charakteristickým vektorem, který představuje soubor čísel, vyjadřujících jeho vlastnosti bojové, taktické či technické. Takto můžeme sestavit model bojového pole, sestavy vytvořené z jednotlivých prvků (bodových zdrojů) bojových prostředků apod. a matematicky vyjádřit jeho funkci, např.:

$$V = \sum_{i=1}^m V_i (x - x_i, y - y_i, z - z_i, B_i, G_i),$$

(m = počet prvků bojové sestavy, B_i = prvek sestavy, spolu s charakteristickým vektorem, např.: $B_i = \{a_1, a_2, a_3, \dots\}$, kde a_1 = délka střelby, a_2, a_3 atd. = kadence, rychlost pohybu atd., G_i = geografické prostředí; x, y, z jsou souřadnice bodu prostoru a souřadnice x_i, y_i, z_i jsou souřadnice polohy prostředku).

Kombinací obou metod (analytické a statistické) dostaneme statisticko-analytické modely a metody.

Z uvedeného je zřejmé, jak obtížné můžeme použít matematické vztahy podložit reálnými čísly, model realizovat a vytěžit z něho praktický závěr.

2. Nikdo nepochybuje o složitosti materiálně technického zabezpečení v armádě. Zde vystupuje do popředí celá řada velmi důležitých faktorů (normy zásob, spotřeby, skladování, doprava, přepravní kapacity a prostředky, dislokace prostředků MTZ, jejich přemísťování v prostoru a čase, informace o nich atd.), jejichž konkrétní vyjádření je bez vhodné metody téměř neřešitelné.

K nezbytným propočtům v této oblasti nelze manipulovat s rozmezím, které používáme u operačně taktických norem. Počty materiálních prostředků všeho druhu jsou pro frontovou operaci značné. Největší kvanta představují pohonné hmoty a munice. Rozmezí operační normy frontové operace, které představuje 200 „i více“ km, se v materiálně technické oblasti projeví v několika tisících tunách vyjmenovaných materiálních prostředků, v délce koloběhu, rozmísťování zásob, jejich přísunu, v čase atd.

3. V průběhu frontové operace se předpokládá přemístění VS frontu jednou za dva až tři dny. Ve svých důsledcích to znamená, že se vzdušná vzdálenost mezi VS armády a VS frontu mění v rozmezí cca 100 km. Rovněž tak jsou značné rozdíly ve frekvenci přemístění VS na celou hloubku operace (od čtyř do šesti intervalů). Takové rozmezí představuje značné materiální prostředky ať už linkové nebo radioreleové techniky, kromě toho je při takovém rozmezí nutno počítat s dosahem rádiových stanic určitého výkonu a frekvenčního rozsahu.

Obdobných příkladů mohou uvést celou řadu. Většinu podkladů pro nezbytné propočty v těchto úvahách představuje vzdálenost a čas.

Jednou z metod, která nám umožní získat tyto potřebné veličiny (reálná čísla), je grafická metoda vyjádřená v příloze.

Sestavování a konstrukce obdobných grafů je známou metodou. V našem případě však jde o to, využít tuto metodu a pracovat s ní nejen jako s matematickým diagramem, ale i nomogramem, jehož pomocí lze znázornit a vyčíslit vztahy mezi nezávisle proměnnými. Jde zejména o vzdálenost, dislokaci a vyjádření časové hodnoty jednotlivých činností ve vztahu k předpokládanému tempu operace.

V grafu, který představuje rozmístění a přemístění míst velení frontu a armády v průběhu frontové operace můžeme pomocí kótování odečítat vzdušné vzdálenosti mezi uvedenými místy velení a současně zjišťovat rozdíly, které vznikají, jestliže jde o šířku pásma 300 nebo 400 km, hloubku operace 700 nebo 900 km a tempu operace 70 nebo 100 km/den (nebo jiné zvolené hodnoty), za předpokladu, že se VS armády bude přemísťovat $1 \times$ denně a VS frontu $1 \times$ za 2–3 dny. Vychází se při tom z norem rozmístění míst velení vzhledem k fiktivnímu rozdílnému okraji, kdy se VS armády rozmísťuje na vzdálenost cca 40 km a VS frontu na vzdálenost cca 70 km od předního okraje.

Odečtením vzdušné vzdálenosti mezi místy velení, jak je znázorněno na grafu, spolu s frekvencí přemístění míst velení lze vypočítat:

- potřebný čas k přemístění míst velení,
- potřebu linkových nebo radioreleových prostředků, při různých způsobech organizace a zabezpečení spojení:

a) organizováním přímého spojení na nejkratší vzdálenost,

b) organizováním spojení po frontové ose (ve směru přemístění míst velení frontu) a s odbočením k VS armády,

c) organizováním spojení po spojovacím směru souhlasném se směrem přemístění VS armády,

d) organizováním spojení prostřednictvím pomocných spojovacích uzlů atd.;

- vypočítat potřebu prostředků linkového spojení při různých způsobech výstavby (postupné rozvíjení vedení za pohybem předního okraje fronty, současnou výstavbou několika organizačních celků apod.).

Uprostřed grafu je znázorněna kilometrová základna, kterou je možné dát do souladu s časovou základnou vyjádřenou ve dnech nebo v hodinách. Tím získat i představu o činnosti ve dne nebo v noci apod.

Obdobně, jako je v grafu znázorněno rozmístění a přemístění míst velení, lze znázornit i přemísťování a dislokaci určitých prvků bojové sestavy, např. oddílů raketové brigády, roz-

místění radiolokátorů k vytvoření souvislého radiolokačního pole, rozmístění a přemístění různých prvků týlové sestavy atd.

Příklad uvedený v grafu, představuje matematickou rovnoměrnost, která je dána zvolenou šířkou pásma, zvolenou hloubkou a tempem operace. Tuto rovnoměrnost však můžeme podle potřeby měnit.

Chceme-li takto získané teoretické hodnoty převést do určité konkrétní podoby, např. ve vztahu k mapě, připočteme k nim určené koeficienty, které vzhledem ke konkrétním podmínkám stanovíme v procentech.

Z praktických zkušeností a experimentů je např. známo, že při stavbě linkového vedení, které plánujeme podle mapy v měřítku 1 : 100 000, připočítáváme 20 % kabelu na ztráty vzniklé prostavěním. Obdobně je tomu s časovými údaji, které jsou rozdílné pro činnost ve dne nebo v noci, při přesunech v proudých apod.

Takto vypočtené údaje nám umožní získat potřebné číselné hodnoty, které můžeme využít pro celou řadu propočtů. Lze je využít i u analytických, statistických nebo analyticko-statistických matematických modelů boje. Avšak i tyto údaje jsou ve dvou základních rozmezích, maximálním a minimálním, jestliže začneme manipulovat s jednou z operačních hodnot, daných normou v určitém rozmezí, např. operace 70 až 100 km/den. Jak je zřejmé z grafu, představuje toto rozmezí cca 80kilometrový rozdíl vzdálenosti mezi VS frontu a VS armády při šířce pásma 300 km a při frekvenci přemístění VS armády 1× denně a VS frontu 1× za tři dny. (Vzdušná vzdálenost v prvním případě je 260 km, v druhém případě představuje 340 km).

Budeme-li sestavovat matematický model a chceme-li přitom podložit matematické vztahy reálnými čísly, aniž bychom tyto museli vyjadřovat ve dvou hodnotách, tj. maximální a minimální, ale pouze jedinou hodnotou, je výhodné použít matematicky vážených průměrů z metod používaných při sestavování a propočtu síťových grafů.

Jde v podstatě o dva druhy výpočtů:

1. V prvním případě vezmeme např. z hlediska času, maximální čas, v nejméně výhodných podmínkách a minimální čas v případech výhodných podmínek, pro určitou činnost.

V takových případech můžeme očekávaný čas vyjádřit podle vzorce:

$$t_{o\bar{c}} = \frac{3 t_{\min} + 2 t_{\max}}{5}$$

2. V druhé variantě výpočtů použijeme tři hodnot. Kromě maximální a minimální hodnoty, ještě pravděpodobnou hodnotu, kterou určíme podle praktických zkušeností, nebo která vzhledem k terénu nebo meteorologickým pod-

mínkám apod. je ve vztahu ke stanoveným normám nejpravděpodobnější.

V takových případech můžeme očekávaný čas vyjádřit podle vzorce:

$$t_{o\bar{c}} = \frac{t_{\min} + 4 t_{\text{pravd}} + t_{\max}}{6}$$

Uvedených vzorců lze použít i pro výpočet vzdálenosti, jestliže se tyto v průběhu operace (např. v důsledku přemístění) několikrát opakuji.

Výpočty podle těchto vzorců jsou mnohem výhodnější, než použití prostých aritmetických průměrů.

Ke stanovení míry neurčitosti, spojené s vyjádřením trvání určité činnosti podle výše uvedených vzorců se používá matematické disperze, označované symbolem $\sigma^2(t)$, která se určuje podle vzorce:

a) při dvou hodnotách:

$$\sigma^2(t) = \left(\frac{t_{\max} - t_{\min}}{5} \right)^2$$

b) při třech hodnotách:

$$\sigma^2(t) = \left(\frac{t_{\max} - t_{\min}}{6} \right)^2$$

Čím je odstup minimální hodnoty od maximální větší, tím je i větší neurčitost vypočtené hodnoty.

Vrátíme-li se ke grafu uvedenému v příloze, můžeme vzhledem k bojovým, materiálním, technickým možnostem, času a terénu v konkrétních podmínkách mnohem přesněji určit pravděpodobnou hodnotu. Výpočet mohu uvést na příkladu:

Vydáme ze dvou možných způsobů stavby linkových vedení, známe normy i předpokládaný čas výstavby, který je podle našich zkušeností nejpravděpodobnější:

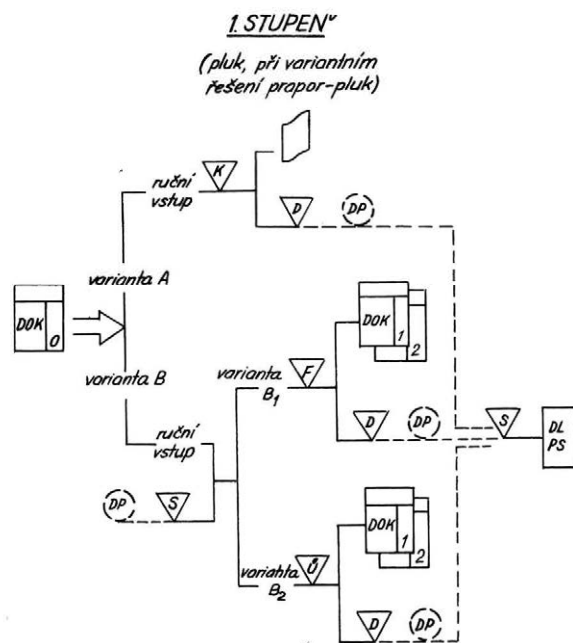
a) maximálně	80 hod.
minimálně	40 hod.
pravděpodobně	50 hod.
b) maximálně	70 hod.
minimálně	50 hod.
pravděpodobně	60 hod.

$$a) t_{o\bar{c}} = \frac{80 + 4 \cdot 50 + 40}{6} \approx 53$$

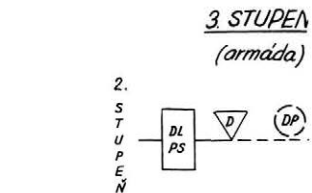
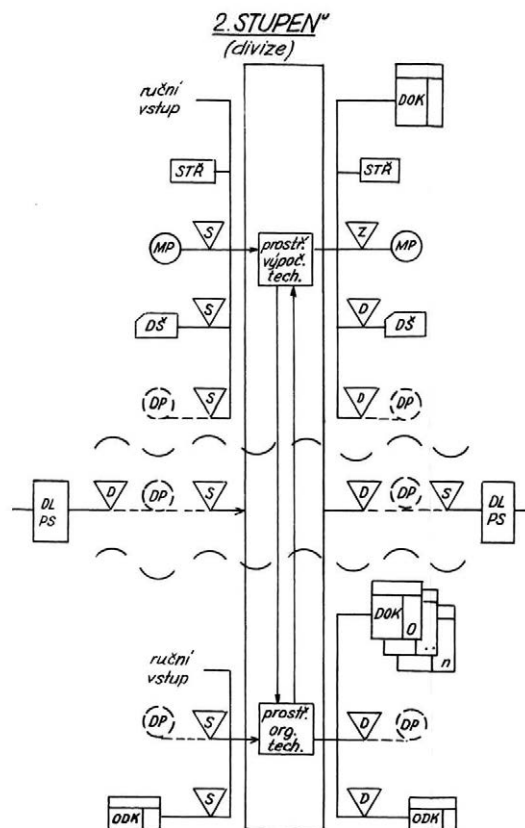
$$b) t_{o\bar{c}} = \frac{70 + 4 \cdot 60 + 50}{6} = 60$$

$$a) \sigma^2(t)_{o\bar{c}} = \left(\frac{80 - 40}{6} \right)^2 \approx 44$$

$$b) \sigma^2(t)_{o\bar{c}} = \left(\frac{70 - 50}{6} \right)^2 \approx 11.$$

Obr. 3 Kompatibilní systém mechanizace výpočetních prací
(1. stupeň - 3. stupeň)

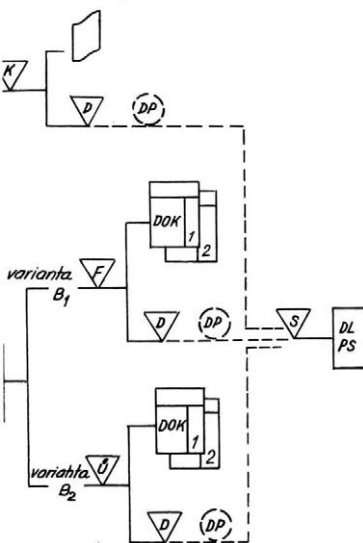

Legenda :

▽	K	ka
	F	foh
	Ú	úch
	Z	zaj
	S	sm
	D	de
DLPS	DLPS	dlp
SAPD	SAPD	sap
STŘ	STŘ	str
DP	DP	dě
MP	MP	ma
DŠ	DŠ	dě
ODK	ODK	okr
DOK	DOK	don
		ner

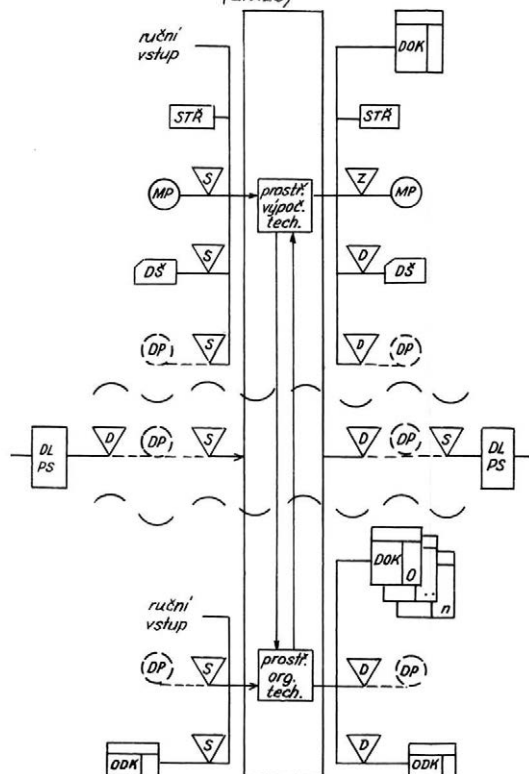
1. STUPEN

pluk, při variantním řešení prapor-pluk

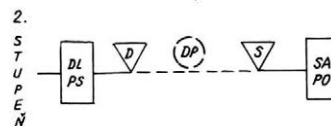

kompatibilní systém mechanizace výpočetních prací
(1. stupeň - 3. stupeň)

2. STUPEN (divize)

3. STUPEN (armáda)

Legenda :

▽	K	kalkulační stroj
▽	F	fakturovací stroj
▽	Ú	účtovací stroj
▽	Z	zapisovač
▽	S	snímač
▽	D	děrovač
□	DLPS	dálnopis
□	SAPO	samočinný počítač
□	STŘ	střídač
○	DP	děrná páska
○	MP	magnetická páska
□	DŠ	děrný štítek
□	ODK	okrajově děrovaná karta
□	DOK	doklad
□		nekonečná páska

Z výpočtů vyplývá, že v druhém případě je míra neurčitosti menší a proto je vypočtená hodnota pravděpodobnější. V dalších případech proto vezmeme v úvahu tuto hodnotu.

Trvání splnění určité činnosti může být buď determinované nebo pravděpodobné. Proto i na výpočty je nutné pohlížet z těchto hledisek. Determinovaná hodnota je určena zcela jednoznačně a použijeme ji tehdy, kdy předpokládaná činnost může být stanovena podle norem zcela přesně nebo jen s nepatrnou (zanedbatelnou) odchylkou. Pravděpodobné ohodnocení trvání určité činnosti používáme tehdy, kdy musíme počítat s určitými vlivy, např. terénem, meteo-

rologickými podmínkami, denní či noční činností apod.

Máme-li k dispozici určité prostředky, ať už bojové, technické nebo materiální, známe-li určité hodnoty z norem a zkušeností za určitých podmínek, pak můžeme podle uvedené metody přesně propočítat naše možnosti mnohem přesněji, než pomocí subjektivní představy nebo přání, vypracovat podklady pro rozhodnutí, modely, jejichž pomocí lze rozehrát předpokládanou činnost apod. U analyticko-statistických modelů můžeme do matematických vztahů dosadit vypočtené hodnoty, představující polohové souřadnice, vzdálenost nebo časový interval.

Opravdovou zkouškou naší revoluce je to, že jsme v zaostalé zemi dříve než ostatní dokázali vzít moc, vybojovat sovětskou formu vlády, moc pracujících a vykořisťovaných. Dokážeme ji také udržet, alespoň dotud, dokud se nedostanou do pohybu masy v jiných zemích? Nedokážeme-li přinést nové oběti a udržet se, pak se řekne: revoluce neměla historické oprávnění.

Kalkulace a výpočty na taktickém stupni

Soudobé podmínky plánování a vedení bojové činnosti vyžadují reálné a rychlé rozhodování velitelů. Jednou z možných forem plnění tohoto požadavku jsou výpočty a kalkulace, které prozatím většina našich štábů zpracovává ručně. Strojový způsob zpracování není realizovatelný.

Snahou všech velitelů a štábů je připravit nejlepší podklady k rozhodování a velení. Používá se různých metod a pomůcek, ne vždy nejvhodnějších a uspokojivě řešících daný úkol. Nejčastěji se setkáváme s výpočty poměrů sil a hustoty prostředků. O nich chci se zmínit a v závěru ukázat i metodu použitelnou v polních podmínkách. Podotýkám, že výpočty jsou opakující se operace, v podstatě vždy se změněnými vstupními hodnotami, poněvadž konkrétní situace vojsk se stále mění.

V závěru článku se zaměřím jen na otázku boje s tanky, OT a PT prostředky nepřítelů.

Některé poznámky k pojmům.

Nejprve se pokusím definovat a objasnit zmíněné dva pojmy, i když jsem si vědom, že ne zcela přesně a vyčerpávajícím způsobem. Poměr sil vyjadřuje na základě použitých předpokladů, nebo skutečné situace, jaké síly a prostředky budou proti sobě bojovat a dává podklad k úvaze, jaký výsledek boje lze očekávat. Vymezuje je časově i prostorově, závěry slouží k rozhodování.

Jde tedy o pomocný výpočet štábu, který má sloužit k tomu, aby velitelé měli k rozhodování seriózní podklady, vyvarovali

se chyb v použití vojsk a zbraní a současně, aby bylo odstraněno rozhodování a velení tzv. „od boku“, k němuž někdy dochází.

Při plánování boje nemáme vždy k dispozici konkrétní údaje o situaci (např. v přípravném období). Jsme nuceni vycházet ze znalostí dislokace, organizace a zásad bojové činnosti pravděpodobného nepřítele, a ne zřídka využíváme i zkušenosti ze cvičení. Takové předpoklady mohou se blížit situaci, která pak nastane v průběhu boje (operace), ale mohou se i podstatně lišit. Mnohem přesnější výsledky dosáhneme při vedení boje, kdy již známe konkrétní situaci, sílu a složení nepřítele. V tomto případě však působí jako nepříznivé faktory tlak času, změny v situaci a požadavek na rychlost výpočtů.

Vlastní výpočty musí vyústit v závěry v tomto směru

— máme-li předpoklady vést úspěšně obranný nebo útočný boj,

— co je nutné udělat a jaká opatření přijmout ke splnění úkolu daného velitelem a poměry sil nedávají záruku úspěchu,

— jaké prostředky ze sestavy vlastních vojsk mohou změnit podstatně poměr sil v náš prospěch,

— kde upravit nebo změnit rozhodnutí o použití sil a prostředků.

Z uvedeného vyplývá, že požadujeme, aby poměr sil maximálně vyjadřoval to co bude následovat z hlediska sil a prostředků, aby nám dal odpověď nebo podklad

k přijetí opatření ke zlepšení poměru sil, upřesnil slabá a silná místa v sestavě vlastní i nepřítel a umožnil tak usuzovat na možný výsledek boje.

Hustota prostředků vyjadřuje průměrný počet zbraní (hlavní dělostřelectva, PT, tanků apod.), požadovaných za nejpříznivější optimální hodnotu zpravidla na kilometr fronty, stanovenou výpočty podle počtu cílů a potřeb dělostřelectva (i PT) ke zničení nebo umlčení, bereme-li v úvahu normy z hlediska počtu hlavní i počtu střeliva. Tím je vytvářen předpoklad ke splnění úkolů stanovených velitelem.

Hustotu vztahujeme k délkové míře zpravidla ke km a mluvíme o hustotě prostředků v pásmu průlomu, na směru o šířce v km apod. Nejpříznivější hustota znamená např., že bezpečně umlčíme nebo zničíme všechny podstatné cíle v sestavě nepřítel a tím vytvoříme předpoklad, že vševojskové jednotky budou úspěšné v boji při plnění konkrétního úkolu. Při výpočtech ale také zjistíme, že jsme použili prakticky všechny síly, které máme momentálně k dispozici a vychází nám určitá hustota zbraní. V souvislosti s výpočty poměru sil, porovnáním počtu cílů a vlastních palebných možností, zjistíme, že to není dostatečná záruka splnění úkolu, a že tedy bude nutné zvýšit hustotu zbraní (pro které výpočty provádíme) některými opatřeními např. tanky ze zakrytého palebného postavení, použití PTZ apod. při řešení hustoty dělostřelectva, obdobně při řešení PT obrany. Nebo budeme nuceni změnit úkol jednotce, přeskupit bojovou sestavu, zúžit pásmo. Otázka úzce souvisí s nasycením bojové sestavy palebnými prostředky.

Setkáváme se velmi často s chybnou praxí, kdy více méně „od oka“, podle dřívějších zkušeností, zpravidla šablonovitě, stanoví velitel požadovanou hustotu např. dělostřelectva bez uvážení omezení pásma, směru útoku, bez ohledu na možnosti účinků ostatních zbraní a jednotek. Potom je to požadavek buď nerealizovatelný, nebo přehnaný pro nedostatek prostředků, někdy dokonce neodůvodněný vzhledem k silám nepřítel. Stačí připomenout např. zásadu, že útočit budeme na nejslabší místa v sestavě nepřítel a že musíme počítat i se zvýšenou účinností vševojskových jednotek (i odolností).

Uvedu zjednodušený příklad: Velitel stanovil požadavek vytvořit hustotu 30 hlavní dělostřelectva na 1 km v pásmu divize. Už předběžným propočtem zjistíme že je to nerealizovatelné a že touto cestou nelze jít, byť bychom vedli boj bez ja-

derných zbraní. Nejsme k tomu vybaveni a musíme tedy pečlivě vymezovat pásma, úseky, uvažovat reálné možnosti a vycházet právě z výpočtů.

Z dosud uvedených skutečností považují hustotu za pojem související s plánováním a vytvářejícím předpokladem ke splnění úkolu. Naproti tomu poměr sil vyjadřuje stav z hlediska obou stran. Oba pojmy úzce spolu souvisí a navzájem se doplňují. Poměr sil lze považovat za přesnější vyjádření hodnot, je předpokladem k upřesnění požadované hustoty. Můžeme tedy říci, že je pojem vyšší.

O způsobu zjišťování poměrů sil.

Podle dosavadních zkušeností a praxe se budeme setkávat asi s těmito způsoby:

a) Hodnotíme terén, kapacitu jednotlivých směrů, přechodů, terénních úseků do hloubky vlastní (nepřátelské) sestavy v obraně nebo v útoku. Dále bereme v úvahu taktické zásady nepřítel, použití jeho zbraní a techniky. z toho vyvozujeme na základě hypotéz vlastní závěry.

Vycházíme tedy z předpokladů, ale neznáme jaká bude skutečnost. Tento způsob používáme především v přípravném období při plánování. Hodnověrnost údajů je dána tím, jak se nám podaří odhadnout skutečné záměry nepřítel.

b) Hodnotíme terén, komunikace, směry apod., ale především skutečného konkrétního nepřítel jak ho vidíme v terénu (na mapě), ze zpráv a údajů průzkumu. Můžeme tedy celkem přesně určit, které konkrétní jednotky na tom kterém směru bojují nebo budou s velkou pravděpodobností bojovat a vypočteme jejich sílu. Při tom jistě nezjistíme všechno, jen některé prvky, a povinností zpravodajského náčelníka a velitele je, zjistit ostatní údaje. To je i hlavní odlišnost od prvního způsobu. S tímto způsobem se setkáváme vždy po zahájení boje.

Při tomto způsobu jde o dokonalejší podklady, tedy i výsledek bude kvalitnější. Ovšem vždy bude mít vliv nedostatek času. Rozhodujeme tedy více na základě skutečností, bude méně hypotéz.

Dvě základní metody však celou problematiku nevyčerpávají. Poměry sil se budou vyhodnocovat i v celém pásmu pluku, divize. Dále pak na důležitých směrech nebo úsecích v bojové sestavě. První údaj je z hlediska vševojskového použitelný jako výchozí podklad, ke srovnání bojových hodnot brigád, svazků nepřítel s vlastním plukem nebo divizí a to

po praporech, v dělostřelectvu, tancích, prostředcích jaderného napadení apod. Je to údaj dosti všeobecný, spíše orientačního charakteru a slouží k celkové představě o silách obou stran.

Naproti tomu údaje získané na konkrétním směru, úseku, v konkrétním čase a situaci, umožňují nám získat přesnější podklady k rozhodování. To znamená při volbě způsobu plnění úkolů, stanovení sil a prostředků k boji na daném směru — úseku, stanovení úkolů druhým vojskům apod. Mnohem častěji, zvláště pak při zahájení války, ale i za vedení boje, použijeme výsledky tohoto způsobu.

Nejhodnotnější výsledky dosáhneme, známe-li konkrétní situaci, stanovíme-li čas ke kterému budeme úlohu řešit a vymezíme-li ji prostorově. Výsledky budou vždy platné jen po tu dobu, pokud se nezmění situace. Předpoklady pro výpočty musí stanovit velitel nebo jiný zodpovědný funkcionář.

Můžeme měnit poměr sil?

Můžeme a dosti výrazně. Půjde o to, ukázat si jakými prostředky a způsobem můžeme měnit zjištěné hodnoty. Nejčastěji porovnáváme poměry sil v těchto ukazatelích

- jaderné prostředky;
- prapory;
- tanky;
- obrněné transportéry;
- PT dělostřelectvo,

Každý z uvedených ukazatelů má své oprávnění. Je otázka, zda je vždy správně využíváme. Myslím, že v této problematice je zatím dost nejasností a nejednotností v řešení. Tím i závěry a výsledky vcelku se mohou značně rozcházet. Jde tedy o to najít vhodnou metodu, na které by se mohla činnost štábů sjednotit, jak pro potřeby vševojskové, tak i druhů vojsk.

Všeobecným požadavkem je **srovnávat srovnatelné**. Řešíme-li např. situaci, že vlastní vojska se budou bránit (při překrytí státní hranice, v obraně), pak na straně nepřítelů při řešení boje s tanky a OT budeme započítávat zmíněné prostředky (OT lafetované) a navíc doprovodné PT zbraně podobného charakteru a odolnosti. Na straně vlastní pak PT prostředky a tanky, případně lafetované OT, budou-li zasazeny v obraně. Podle situace můžeme uvažovat i kanónové dělostřelectvo v zakrytých palebných postaveních. Tyto prostředky spolu povedou skutečně boj. Můžeme dílčím způsobem srovnávat — tanky a proti nim jen PT dělostřelectvo, ale dostaneme neúplný obraz.

Za útoku musíme uvažovat téměř obráceně, nepřítel je v roli, kdy se brání a má tedy výhody odolnosti na své straně. Budeme muset uvažovat i další hlediska. Účinky ostatních zbraní (dělostřelectva a letectva) i když je nelze přeceňovat vzhledem k charakteru techniky, možnostem klasických prostředků a jejich účinkům. Na cíle statické lze počítat s dílčím účinkem, na pohyblivé pak je to účinek téměř zanedbatelný (myšleno na tanky apod.).

Započítávat účinky jaderných zbraní znamená brát je reálně na obě strany, úměrně tomu i ztráty. Proto při výpočtech většinou nezahrnujeme tyto účinky, ale v závěrech můžeme vzít v úvahu předpoklady ztrát a důsledky, a to pro obě strany. Vypočítáme-li poměry sil, pak musíme dále uvažovat a zabezpečit, aby ztráty vlastních prostředků vlivem účinků ostatních zbraní byly minimální, To znamená vést boj s dělostřelectvem nepřítelů, chránit sestavu ze vzduchu proti letectvu. To řešíme stanovením úkolů druhým vojskům s cílem uchovat bojeschopnost jednotek.

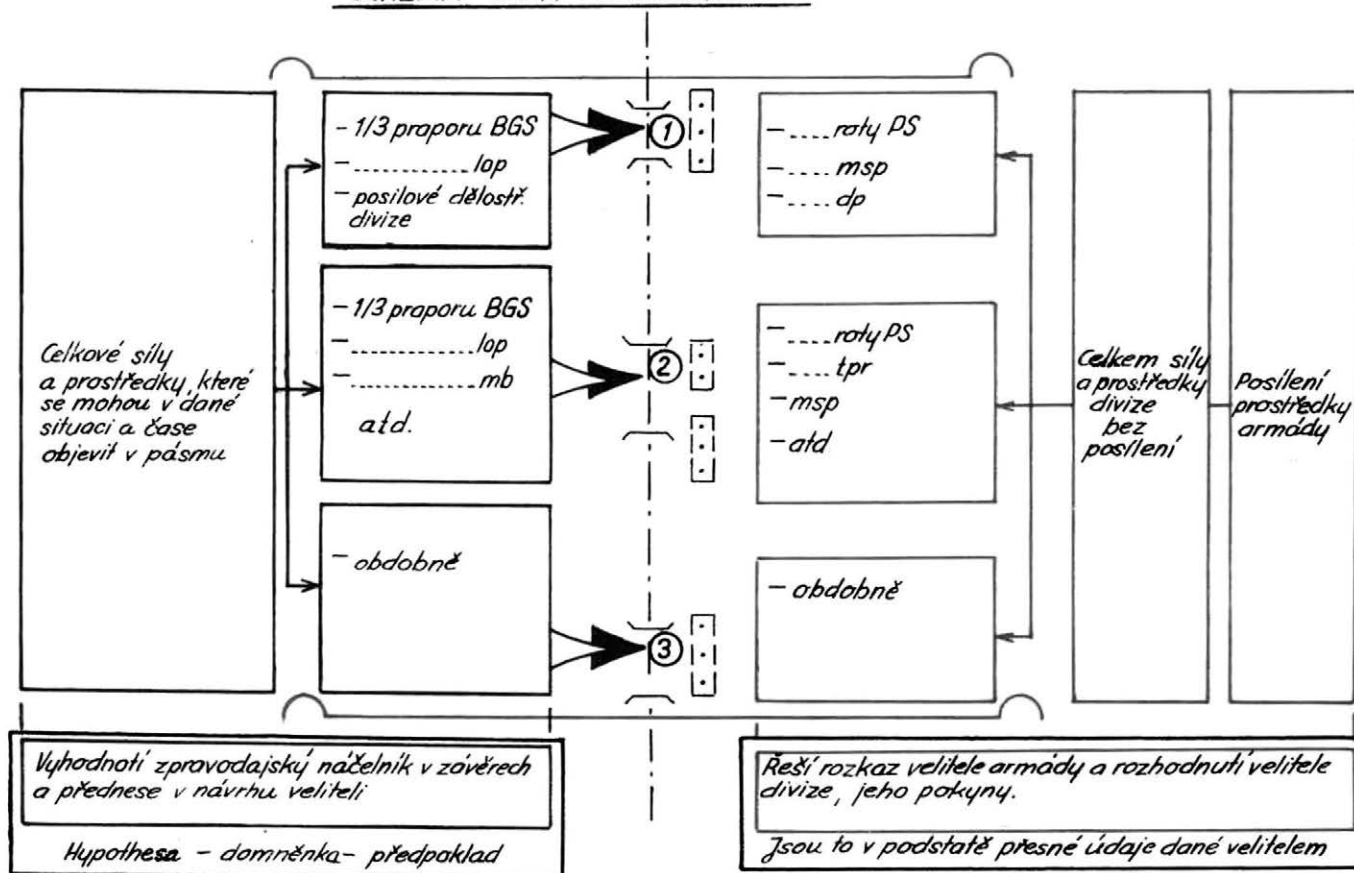
Ztráty a tím změny v poměrech sil lze jistě předpokládat v době plánování. Výsledné hodnoty jsou však málo spolehlivým ukazatelem než bychom je mohli brát příliš vážně. To proto, že jsme nuceni jen předpokládat výsledek boje a situace, pro níž budeme výpočty zpracovávat. Pracujeme s nespolehlivými veličinami, jejichž hodnotu jen stěží určíme přesně a dle toho bude i kvalita výsledku.

Počítáme s plnými hodnotami, porovnáváme výpočty a na závěr pak zvážíme nutná opatření, která je třeba přijmout, aby byly uchovány síly. Úvahy o ztrátách bereme jen orientačně dokud k nim skutečně nedojde. Pak musíme zpracovat nové výpočty k řešení vzniklé situace.

Prostředky ke změně poměru sil jsou v určité době sil a prostředků (ukazatelů) zahrnujících do pojmu ukazatele pro výpočty poměrů sil. Jaderné prostředky ničí opět jaderné prostředky, diverzní a jiné skupiny (nezapočítáváme je). Porovnáme-li poměry v praporech, pak prostředkem jsou opět prapory, dělostřelecká palba, jaderné údery, letecké údery. Účinky nerozvádím, protože jsou vesměs známy a normovány odbornými předpisy. Dělostřelectvo eliminuje opět dělostřelectvo, letectvo a jaderné údery. Zásahy jsou zakotveny v předpisech. Zbývají nám tanky, obrněné transportéry a PT zbraně. Pokud budeme uvažovat lehké tažné a přenosné PT zbraně, pak je může s úspěchem ničit dělostřelectvo a letectvo i jaderné údery jako prostředek změny poměru sil. Obecně můžeme říci, že hlavním prostředkem je tu palba a údery jaderné nebo letectvo.

SCHEMA SIL A PROSTŘEDKŮ

Příloha 1

TABULKA VÝPOČTU POMĚRU SIL

Příloha 2

Nepřítel	OT		Tanky		PT		D+M		Vlastní	Hodnoty	Počet – poměr		Hodnoty		
	N	V	N	V	N	V	N	V			Nepřítel	vlastní			
1/3 pr BGS	25	16			6	6			3 roty PS	Celkem T+OT+PT – 1. sled			Celkem T+PT 1. sled		
... lop									... msp	Poměr sil			Závěry		
atd.									atd.	Celkem T+OT+PT – s 2. sledem			Celkem T+PT s 2. sledem		
										Poměr sil			Závěry		
										Upravené hodnoty o „K“ – sestava vybudována					
										Prostředek	Počty A	Počty B	K	Uprav A	Uprav B
... tb – 2. sled									... tp-2. sled	PTŘS	18	18	3	54	54
Celkem 1. sled										Tanky + SHD	140	230	2	280	460
Poměr sil										BzK+PTK			1,5		
Celkem s 2. sl.										RPG-7			0,5		
Poměr sil										Celkem					
1. sled Celkem T+OT															
Poměr sil											Nepřítel	Vlastní			
											A	B			
2. sled Celkem T+OT										Celkem počet					
Poměr sil										Celkem neupr. poměr sil					
										Upravený poměr sil					

Závěry pro návrh a rozhodnutí

Závěry pro návrh a rozhodnutí

Zvláštní pozornost chci věnovat tankům a OT i pohyblivým PT prostředkům. Všechny tyto cíle mají společnou charakteristiku a to je značná odolnost, pohyblivost a mohutná palebná zbraň. Proto jsem již uvedl, kdo proti nim může vést boj. Způsobem boje je tu opět manévr a palba těmito prostředky. O manévru není nutné se zvlášť zmiňovat už proto, že zásady jsou známy a vcelku i vžitý. Více pozornosti zasluhuje palebná činnost.

Při výpočtech vycházíme nejprve z jednotkového ukazatele, kdy tedy srovnáváme kus jako kus v poměru 1:1. Podotýkám, že rozebírám variantu útoku nepřítel a vlastní obrany. Po této základní početní operaci pokračujeme úpravou podle druhu zbraně a koeficientu účinnosti. Každá zbraň je charakterizována koeficientem účinnosti a to ve vybudované a nevybudované sestavě. Koeficienty byly zveřejněny např. ve sborníku č. 2/68 Správy operační a bojové přípravy. V závěrečné části uvádím tabulku pro výpočty, jak je naznačeno. Koeficienty se v této situaci týkají především vlastních zbraní. Nepřítel jako útočník je v nevýhodě. Je nejen nekryt terénem, ale navíc převážně v pohybu a to mu situaci ztěžuje. Zůstáváme u něho na jednotkových počtech.

Můžeme pracovat i s tzv. nepočítanými hodnotami jednotek. Tuto hodnotu si můžeme nazvat „bojovou hodnotou“. Je to údaj vyjadřující kolik tanků, nebo OT či PT prostředků je schopna ta která jednotka vyřadit při započítání koeficientu účinnosti v boji s těmito uvedenými cíli, než bude sama zničena.

Dále uvádím nepočítané hodnoty některých vybraných jednotek, které se nejčastěji používají. Uvažují vybudovanou bojovou sestavu (palebná stanoviště) se započítáním RPG — 7 (jen za obrany), Bzk. tanků a PT hlavní. Vycházejí pak tyto hodnoty:

— motostřelecký prapor	15
— tankový prapor	62
— protitankový oddíl 100 mm K	27
— motostřelecký pluk	138
— baterie PTRS	18
— tankový pluk	186
— protitankový pluk armády	81

Tyto hodnoty mohou sloužit při řešení změny poměru sil, při zlepšení napočítaných hodnot. Obdobně bychom napočítali hodnoty pro nevybudovanou sestavu atd.

Uvedu krátký příklad možného použití. Na směru XY vypočteme, že nepřátelské zbraně uvedeného druhu dosáhnou počtu 190. Vlastních prostředků jsme zasadili 80 (včetně započtení koeficientu). Poměr sil je 2,3 : 1 v náš neprospěch. Chceme zlepšit poměr sil alespoň na 2 : 1. Přibíráním baterie PTRS [18], nebo motostřeleckého praporu [15] dostaneme:

$$a) 190 : 98 = 2 : 1$$

$$b) 190 : 95 = 2 : 1$$

Je to jeden z možných způsobů jak zrychlit výpočty a během několika minut dodat výsledky, které mohou vyústit v návrh uskupení nebo přeskupení sil.

Poměry sil lze tedy měnit dosti výrazně vhodným a správným použitím ostatních zbraní a jednotek. Můžeme tak předpokládat a uvažovat možný výsledek, ne však skutečnost. Tu ukáže teprve bojová situace. Před zahájením řešení úlohy je nutné mít vymezenou situaci, znát vlastní možnosti, nevymýšlet varianty — možné situace, ale držet se jedné základní a od ní pak odvozovat a údaje doplňovat. Výpočty nelze odmítat i když jsou pomocným úkonem. Jsou opakující se operace, které vyžadují vhodné pomůcky.

Metoda výpočtů

V závěrečné části chci s použitím schématu a tabulek, ukázat možný způsob a použitelný postup práce kdykoliv. Dává reálný výsledek a představu. Řeším pouze zmíněnou otázku boje s tanky, OT a PT prostředky za vedení obranného boje.

Práce začínáme zhotovením schématu sil a prostředků obou stran jak ukazuje příloha 1. Je názorná, nevyžaduje mnoho času, používáme ji jako výchozí podklad k výpočtům. Máme v každém štábu počty jednotek nepřítelů i vlastních a počty zbraní zvlášť.

Ze schématu převedeme údaje do tabulky (viz příloha 2) a začneme s výpočty. V závěrečné části zahrneme koeficienty účinnosti a dostaneme „upravené hodnoty“. V této tabulce jsem vyjádřil, které údaje můžeme využívat v dokladech a při rozhodování.

Tímto pojednáním jsem chtěl přispět k zevšeobecnění zkušeností z problematiky řešení otázek výpočtů poměrů sil na taktickém stupni. Uvedl jsem některé zkušenosti z praxe a domnívám se, že mohou sloužit i k použití v polních podmínkách.

RAKETOVÉ PROSTŘEDKY PŘI BOJI O PALEBNOU PŘEVAHU

Vybojování palebné převahy nad protivníkem a její udržení v celém průběhu operace patří zejména v podmínkách použití jaderných zbraní k rozhodujícím předpokladům úspěšného splnění úkolů frontové operace. Problém bývá na našich státech zužován na tzv. boj se zbraněmi hromadného ničení. Palebná převaha se však získává i jinými opatřeními a činnostmi a má mnoho dalších souvislostí. Dosahujeme ji jednak aktivní činností vlastních vojsk, jejíž hlavní součástí je i ničení prostředků jaderného napadení a jejich zabezpečovacích jednotek, jednak pasívními opatřeními s cílem snížit účinky palby protivníka nebo jiné jeho činnosti, směřující proti našim palebným prostředkům, štábům, spojovacím uzlům apod.

Boj o palebnou převahu můžeme obecně charakterizovat jako střetávání prvků dvou palebných systémů s cílem snížit míru organizovanosti systému protivníka až k dezorganizovanosti jeho palebné činnosti, naopak zvýšit míru uspořádanosti systému vlastního a tak získat volnost v rozhodování a použití vlastní palebné síly.

Poněvadž úroveň organizovanosti každého systému je dána úrovní řídicí práce, a tato řídicí práce vychází v palebném systému ze vševojskových štábů, štábů RVD, štábů raketových útvarů a svazků, popř. ze středisek koordinujících palebnou činnost, měl by být boj o palebnou převahu nejučinější jejich ničením. Teprve v dalším pak ničením a vyřazováním složek — palebných jednotek.

Ničením řídicích a výkonných složek dosahujeme ihned konkrétní výsledky — znemožňujeme uskutečnění palebného úderu určité palebné jednotky, útvaru nebo svazku, znemožňujeme jejich řízení palby. Ničením a vyřazováním zabezpečujících složek palebného systému ovlivňujeme palebnou sílu se zpožděným účinkem — ztráty se projeví zeslabováním palebné síly až za určitou dobu, podle druhu vyřazené složky.

Pasívní opatření posilují schopnost vlastního palebného systému bránit se dezorganizujícím vlivům protivníka.

V článku se budu zabývat účastí frontových raketových prostředků při boji o palebnou převahu na tomto stupni vedení. Vycházím při tom z názoru, že prvky vlastní bojové sestavy frontu se v průběhu boje [operace] mohou střetnout s prvky protivníka, patřícími do **sestavy jeho polní armády a zčásti i skupiny armád**, a že tedy palebný systém protivníka na tomto stupni vedení lze považovat za odpovídající vlastnímu frontovému palebnému systému. Z toho dále vyvozují, že je vhodné, aby při rozdělení úkolů v boji o palebnou převahu a její udržení, zejména při ničení prostředků jaderného napadení, byly prostředky polní armády protivníka přidělovány k ničení frontovým prostředkům.

Ničení řídicích center

Řízení vojsk v současných podmínkách se vyznačuje složitými součinnostními vztahy, zvýšením nároků na možnost cen-

tralizace, náhlými změnami úkolů, využíváním složitě, na poškození velmi citlivé spojovací, výpočetní a jiné techniky. A to vše činí z velení neobyčejně zranitelnou oblast, přes níž je možno účinně ovlivňovat, znemožnit nebo podstatně snížit výsledky palebné činnosti protivníka.

Raketové prostředky frontu se podílejí na takové dezorganizaci velení vyrazováním míst velení pozemním silám a taktickému letectvu.

U pozemních sil přicházejí v úvahu místa velení polní armády, její VS (středisko řízení bojové činnosti — TATOC), ZVS a PVS, a předsunutá velitelská stanoviště skupiny armád, na nichž se palebná činnost protivníka koordinuje. Takové vymezení však nevyklučuje možnost, zejména ve specifických podmínkách Středoevropského válčiště, provádět úder y i na místa velení armádního sboru (středisko bojové činnosti armádního sboru — CTOC), pokud vyjdou z dostřelu armádních prostředků nebo z jiných důvodů je tyto nemohou ničit.

V pásmu frontu v našich podmínkách můžeme očekávat 4—5 míst velení tohoto typu.

Vyřazením některého z míst velení polní armády dosáhneme narušení systému velení v operaci a snižujeme kvalitu řídicího procesu o různou hodnotu podle druhu místa velení a účinnosti úderu. Kromě oslabení palebného systému polní armády narušujeme součinnost pozemních vojsk s taktickým letectvem, neboť dojde k vyřazení střediska přímé letecké podpory — DASC — u as USA nebo operačního střediska letecké podpory — ASOC — u as NSR, jež mají za úkol plánovat a řídit přímou leteckou podporu a vzdušný průzkum ve prospěch pozemních sil a koordinují palebnou podporu vojsk.

Při úderech na prvky velení taktického letectvu je nutné vyjít z předpokladu, že velení a řízení letectva je přísně centralizováno. Z tohoto hlediska je nutné uskutečňovat prvořadě úder y na bojové operační středisko — COC — u STLV, na taktické operační středisko — TOC — u LV JIH (včetně operačního střediska spojeneckého úseku — SOC) a na střediska řízení a uvědomování — CRC. Při tom dojde k oslabení řídicí činnosti velitele letecké armády směrem k podřízeným útvarům a svazkům, ke ztrátě přehledu o vzdušné situaci a spojení s podřízenými středisky jak v systému řízení taktického letectva, tak i PVO.

V pásmu frontu v našich podmínkách mohou přijít v úvahu 2—4 střediska ří-

zení a uvědomování, jedno taktické operační středisko a jedno operační středisko spojeneckého úseku.

Níčení prostředků jaderného napadení protivníka

Význam tohoto úkolu vyžaduje centralizované řízení. Vzhledem k tomu, že úkol může být plněn jen za součinnosti všech druhů vojsk, musí základní pokyny k organizaci a řešení jejich činnosti vycházet z řídicích center vševojskového systému. Hlavní úlohu při plnění úkolů boje s prostředky jaderného napadení pochopitelně sehraje raketové vojsko a letectvo, neboť disponuje nejmohutnějšími ničivými palebnými prostředky.

Vševojskový štáb je povinen při plánování operace zpracovat kalkulaci, ze které by bylo patrné předpokládané množství a druhy prostředků jaderného napadení protivníka a možnosti vlastních vojsk při jejich níčení. Výsledkem rozvahy je rozdělení úkolů mezi druhy vojsk a stupně velení, předpoklad použití určitého množství jaderných a chemických náloží pro tento boj z celkového množství náloží na operaci, stanovení zodpovědnosti za zjištění a zničení uvedených objektů a některá opatření ke zvýšení palebné a bojové síly vůbec u vlastních vojsk (vyčlenění hotovostních jednotek u raketového vojska a letectva, stupeň ženíjního budování, zastírání vlastních palebných prostředků, pokyny k organizaci spojení, způsoby hlášení, signály apod.).

K prostředkům jaderného napadení polní armády protivníka, předpokládaného v našem frontovém pásmu, jejichž vyřazení spadá do úkolů palebného systému RVD frontu, patří:

- oddíly řízených střel PERSHING;
- letouny-nosiče jaderných náloží, rozmístěné na letištích a leteckých základnách, pokud jsou nebo se v průběhu operace dostanou do dosahu palebných prostředků frontu;
- oddíly protiletadlových řízených střel NIKE HERCULES a HAWK;
- sklady speciální munice.

a) Oddíly řízených střel PERSHING.

Organizačně patří do samostatných oddílů zálohy hlavního velitelství, které se přidělují skupině armád a polním armádám. Podle zásad platných pro Středoevropské válčiště má toto přidělení trvalý charakter.

Polní armáda může dostat 2—3 oddíly, velitel skupiny armád si ponechává jeden oddíl.

Schéma rozmístěných prvků bojové sestavy oddílů a jeho takticko-technické údaje uvádějí předpisy a pomůcky, např. Zprav-53-51 a nebudu je proto rozebírat. Musíme však vzít v úvahu, že v této době došlo k přezbrojení současných oddílů novou obměnou této střely (PERSHING-1A). Cílem obměny bylo zvýšit palebné možnosti oddílů i baterií cestou modernizování pozemního technického vybavení, zejména však zařazením nového prvku, kterým je řídicí středisko pro řízení palby, umožňující kontrolu přípravy a stavu až devíti raket. Středisko je v každé baterii. Nový systém zkrátí podle údajů odborné literatury dobu na přípravu odpálení, urychlí zjišťování závad a zjednoduší ovládání.

Vyřazením zaujatého palebného postavení dosáhneme zničení montážně odpalovacího zařízení s raketou a bojovou hlavicí, kontrolně programové stanice a spojovací stanice. Tato zařízení představují hlavní technické prostředky palebné baterie, baterie proto ztrácí zcela svou bojeschopnost. Totéž platí pro základní postavení, popř. technické postavení, kontrolovali se v něm odpalovací zařízení a rakety. Vyřazení technického postavení bez základních vozidel baterie omezuje technickou přípravu pouze zčásti. Při tom lze předpokládat zničení asi čtyř raket.

Úderem na velitelskou baterii vyřazujeme štáb oddílu a narušujeme systém vedení oddílů — VS polní armády (skupiny armád). Délka doby narušení záleží na konkrétní spojovací situaci. Vyřazením baterie služeb se ztíží zásobování oddílů náhradními díly, příprava nosičů i hlavic, může dojít ke zničení několika nosičů, skladovaných v baterii, avšak možnost oddílů uskutečňovat úder zůstává zachována. Zničením řídicího střediska dosáhneme umlčení palebných baterií oddílů. Jeho délku lze odhadnout až po získání informací o možnostech nového systému přejít na jiný způsob řízení palby.

b) Letouny — nosiče jaderných náloží.

Raketové vojsko ničí tyto prostředky jaderného napadení palebnými údery na letiště, patřící do sestavy taktické letecké armády, popř. taktického leteckého velitelství (Středoevropské válčíště). Jsou rozmístěna zpravidla v hloubce 350—500 km od předního okraje. V takovém případě leží letiště zpravidla mimo dosah raketových prostředků. V průběhu operace však můžeme předpokládat jejich přiblížení na dostřel.

V současné době lze počítat s činností do pásma fronty s jednou letkou letounů-no-

sičů leteckého velitelství JH, 4—6 letkami nosičů 1 TLV (F) a 3—4 letkami od 17 LA (USA), celkem tedy asi 8—11 letek letounů-nosičů.

Úder na letiště, obsazené zpravidla jednou letkou letounů-nosičů, může vyřadit do 21 nosičů.

c) Oddíly protiletadlových řízených střel NIKE HERCULES a HAWK.

Oddíly těchto střel, které zůstávají v přímé podřízenosti velitele polní armády nebo skupiny armád, zabezpečují PVO objektů, důležitých ke splnění úkolů těchto svazů (hlavní operační uskupení vojsk, prostředky jaderného napadení operačního významu, letištní uzly, hlavní týlové objekty a orgány velení).

V pásmu fronty možno v souhlasu se zásadami a informacemi o jejich použití očekávat zasazení 2 oddílů PLRS NIKE HERCULES a do 6 oddílů PLRS HAWK.

Údery na palebná postavení nebo řídicí postavení baterií protiletadlových řízených střel vyřazují baterii z aktivní činnosti. Zničení nebo umlčení řídicích středisek protiletadlových skupin nebo oddílů znemožňuje nebo velmi ztěžuje centralizované řízení palby, schopnost vést palbu decentralizovaně po oddílech nebo bateriích není narušena.

d) Sklady speciální munice

Ze skladu speciální munice pro pozemní síly se zabezpečují úvary a svazky jaderného napadení hlavicemi raket, řízených střel a PLRS s konvenční, jadernou, chemickou nebo biologickou náloží a součástmi těchto hlavic, dále všemi ostatními díly raket, řízených střel a PLRS mimo náhradní díly, a konečně dělostřeleckými granáty s jadernou nebo chemickou náloží. Kromě toho se v nich skladují a udržují jaderné miny.

Sklady speciální munice pozemních sil předpokládáme protivníka v Evropě, včleněných do NATO, se rozmístují v komunikační a bojové zóně. Systém zásobovací podléhá pouze americkým štábům. Způsob řízení a zásobování amerických i neamerických prostředků jaderného napadení v našem zájmovém pásmu je rozveden v našich předpisech a pomůckách v dostatečné míře.

Stupeň ženížního budování stálých skladů je různý, zpravidla půjde o betonové (železobetonové) bunkry zcela nebo polozemní, s ochrannými násypy, propojené komunikační sítí nevylučující i železniční vlečky, se silným střežením. Kde je to možné využívá se opuštěných škol a ji-

Tabulka 1

Cíle operačního významu – v útočném pásmu frontu	Počet	Záměrné body	Celkem
Oddily PERSHING	2–3	4	8–12
Letiště nosičů	8–11	1	8–11
Oddily PLŘS NIKE HERCULES	2	4	8
Oddily PLŘS HAWK	— 6	4	24
Sklady speciální munice	6	1	6
Celkem	24–27		54–61

ných pozemních zařízení. Odolnost takových zařízení je vysoká a jejich ničení přesahuje možnosti frontových raketových prostředků.

V případě rozvinutí zásobovacího systému v poli, v době vedení operací, spočívá ochrana jednotlivých zařízení polních skladů v rozptýlení, maskování, využívání terénu a v nejnútnejších ženíjních ochranných stavbách. To se týká hlavně zásobovacích míst, která staví roty přímé podpory.

Zásobovací systém lze neúčinněji narušit vyřazením jednotlivých skladů se zničením v nich uložené munice. Tím dosáhneme snížení palebné síly protivníka jako celku, dezorganizujeme jeho zásobovací systém a ztížíme palebnou činnost útvarů. Dezorganizace systému nastane i vyřazením řídicích orgánů, štábů zásobovacích jednotek, skupin nebo součástí týlu pozemních sil.

Zásobování jadernou municí pro vojenské vzdušné síly organizuje vlastní systém. Jeho zvláštností je, že sklady jsou buď přímo nebo v blízkosti leteckých základů s letouny-nosiči. Zničením základny bude zpravidla vyřazen i sklad.

e) Celkové počty prostředků jaderného napadení.

Při stanovení celkových počtů prostředků jaderného napadení v útočném pásmu frontu předpokládám operační sestavu pravděpodobného protivníka, zahrnující svazky a svazy Střední skupiny armád (USA), 7. polní armády (USA) s 2 as (NSR) jako první operační sled, a 1 A (F) jako druhý operační sled (případně mobilizované svazky NSR). Možný počet cílů — prostředků jaderného napadení — uvádí tab. 1.

Boj s průzkumnými prostředky a silami protivníka.

Průzkum patří u protivníka, stejně jako u nás, k důležitým předpokladům úspěšného boje o palebnou převahu. Je organickou součástí řízení jejich palby. Zneškodnění průzkumu, ztížení jej, dezorganizovat a oklamat, znamená snížit efektivnost palby protivníka, omezit účinky palby při zvětšení spotřeby střeliva, popř. i zabránit uskutečnění palby.

RVD frontu se podílí na této činnosti aktivně tím způsobem, že ničí a umlčuje prostředky vzdušného protivníka na jeho základnách.

V pásmu proti frontu v našich podmínkách lze předpokládat asi 6 letišť s průzkumnými letkami, z toho tři od 1 ld (NSR), dvě od 1 TLV (F) a 1 od 17LA (USA). Každé zachycení průzkumné letky na letišti a její vyřazení citelně sníží možnosti vedení průzkumu a řízení palby raketovými prostředky protivníka, povede ke zvyšování úsilí průzkumného letectva a tím ke zvýšenému opotřebování obsluh i materiálu.

Kromě aktivního působení je bezpodmínečně nutné přijímat u RVD opatření k ochraně a obraně proti průzkumným akcím protivníka, zaměřeným na palebné i technické jednotky a útvary raketových prostředků. Všechna tato opatření, jejichž rozbor se vymyká rozsahu a zaměření tohoto článku, musí být řízena jedním zámyslem, uskutečňována obrátě a se znalostí současných průzkumných a maskovacích technik, nepřetržitě a důsledně.

Schopnost odolávat úderům protivníka.

Z mnoha opatření, která obsahují zejména průzkum a varování, maskování a využívání ochranných vlastností terénu,

rozptýlení a manévry, používání ochranných prostředků jednotlivci i kolektivně, ženijní úpravu zaujímaných prostorů, kontrolu ozáření, hygienicko-epidemiologická opatření a likvidaci následků, bude se v člátku zabývat pouze otázkou ženijního budování silami a prostředky RVD frontu, které považují za opatření rozhodující.

K nejnáročnějším úkolům ženijního budování patří budování hlavních a záložních prostorů bojového rozmístění, ženijní zabezpečení přesunů, úprava a údržba komunikací uvnitř prostorů rozmístění a opatření pro likvidaci následků napadení.

Prostory bojového rozmístění u raketových útvarů a svazků budují se zpravidla v tomto pořadí:

- základní postavení palebných baterií;
- prostor bojového rozmístění technické baterie brigády a čet technického zabezpečení oddílů;
- velitelská stanoviště oddílů a štábů brigád;
- ostatní prvky bojové sestavy (povětrnostní baterie, tyl apod.).

Pořadí může být změněno vzhledem k úkolu, situaci, povětrnostním, denním nebo terénním podmínkám.

Ženijní budování se zahajuje již při skončení rekognoskace prostoru a pokračuje nepřetržitě při dodržení všech zásad utajení až do dosažení tzv. druhého stupně odolnosti (ochrany). Tento stupeň je charakterizován ukrytím živé síly v úkrytech lehkého typu a v pohotovostních úkrytech a zapuštěním bojové techniky do úkrytů na plný profil, tedy ochranou před účinky jaderných zbraní mohutnosti 20 kt na vzdálenost 500—600 m od epicentra výbuchu.

Vydeme-li z předpokladu, že objem zemní práce strojově představuje u frontové raketové brigády asi 20 600 m³ pro hlavní prostor bojového rozmístění a 14 000 m³ pro záložní, a k tomu 3600 a 1500 hodin ruční práce, pak při využití veškeré ženijní techniky brigády a 16 hodin práce (doba práce za 24 hodin), je reálné počítat s tím, že za dva dny budou hlavní prvky bojové sestavy ukryty podle požadavků druhého stupně odolnosti.

Při dobrém zabezpečení rekognoskační skupiny a organizaci její činnosti mohou odpalovací zařízení zajišťovat po přesunu do nových prostorů již do připravených úkrytů základního postavení.

Reálnost takových kalkulací byla prověřena v praxi.

Dosažení druhého stupně odolnosti (ochrany) neobyčejně zvyšuje životaschopnost raketových jednotek v podmínkách zesílené snahy protivníka tyto jednotky zjistiť a vyřadit. Tím se dává větší volnost

vlastním štábům k rozhodování o palebné činnosti, snižuje se účinnost palebných úderů protivníka, vedených proti našim raketovým jednotkám i účinnost jiných odvetných činností a průzkumu.

Vliv práce štábu RVD frontu.

Štáb RVD je řídicí orgán palebného systému RVD nejen na úrovni frontu, ale i na všech nižších stupních velení. Organizuje a řídí optimální využití palebných možností RVD při boji o palebnou převahu, určuje podíl jednotlivých stupňů velení, upravuje součinnost mezi palebnými prostředky, průzkumem, technickým a materiálním zabezpečením apod. Kvalita řídicí činnosti štábu RVD frontu, tj. hlavně **rychlost, pružnost, pohotovost** vlastní práce štábu a spolehlivost a včasnost spojení, je předpokladem úspěchu v boji o palebnou převahu.

Rychlost práce štábu je nutné prověřovat v situacích, kdy časové hledisko je nejnáročnější, tzn. v době, kdy se časová ztráta projeví jako snížení pravděpodobnosti zachycení důležitého cíle, zpravidla prostředku jaderného napadení. Tedy při souboji palebných prostředků, kdy přesnost je předpoklad, přesnost a rychlost znamenají vítězství. V takovém případě podíl času, připadající na práci štábu, musí být co nejmenší.

Současný stav, přes vysokou připravenost příslušníků štábu RVD, kteří jsou schopni i překročit normu stanovenou řády (4 minuty na přípravu a předání povelu), není uspokojivý právě vzhledem ke skutečnosti, že doba přípravy palebných prostředků protivníka se zkrátila zavedením moderní bojové techniky a automatizací její přípravy na několik desítek minut. Dále proto, že tok informací v našich štábech i mezi nimi je brzděn zastaralými prostředky k předávání informací, že se zprávy v průběhu přenosu deformují, přecházejí od zdroje k rozhodovacím centrálním a vykonavateli nikoliv plynule, ale postupně, neboť je transformuje člověk, který jejich tok při tom přerušuje. Zprávy se zapisují, přepisují, předávají ústně, různě upravují (kodují), dokonce přenášejí pohyblivými pojiťky (osobně) a to vždy s časovou ztrátou, větší či menší podle organizovanosti, sladěnosti nebo stavu výcviku.

Jsem toho názoru, že kritériem rychlosti práce štábu nemá být porovnání s rychlostí práce štábu protivníka, ale vliv této rychlosti na včasné zasazení vlastních palebných prostředků v rozhodujícím okamžiku.

Pružnost a pohotovost v práci štábu RVD frontu je dána jednak připraveností

a výcvikem každého příslušníka, ale kromě toho prací štábu jako sehraného celku, jeho účelnou organizační strukturou, vhodným rozmístěním a vybavením pracovišť, připravenou organizací součinnostních vztahů uvnitř štábu RVD i s dalšími složkami štábu frontu.

V současné době usilují naše štáby o prodloužení své práce dílčími i komplexnějšími metodikami, zpracovanými pro některá důležitá období své činnosti (zpracování návrhu náčelníka RVD, povelu, bojových nařízení apod.). Rozborové práce, které předcházejí zavedení těchto metodik, dávají možnost nalézt nejúspornější a při tom nejefektivnější organizaci a způsob práce štábu RVD v celku i jednotlivých jeho příslušníků a mohou tedy v podstatě ovlivnit pružnost a pohotovost štábu při řešení palebných úkolů.

Zásadní zlepšení však může přinést komplexní automatizace a mechanizace štábních prací, zejména zpracování informací.

Vliv práce štábu RVD frontu na boj o získání a udržení palebné převahy je nesporný. Každé zkvalitnění, zpřesnění a zrychlení palebného rozhodování, zkrácení reakční doby štábu při dodržení správnosti rozhodnutí, se projeví jako naše výhoda a převaha a vytvoří příznivé podmínky k úspěšnému vedení palby.

Boj o získání a udržení palebné převahy nad protivníkem patří k hlavním cílům palebné činnosti RVD frontu. Jeho splnění rozhodujícími způsobem ovlivní prů-

Tabulka 2

Celkový počet cílů

Cíle	Počet
Místa velení pozemním silám	4—5
Místa velení vojenským vzdušným silám	4—6
Prostředky jaderného napadení	54—61
Průzkumné prostředky	6
Celkem	68—78

běh frontové operace. Nutno jej však chápat v širších souvislostech, tedy kromě přímé palebné činnosti prostředků RVD je třeba vidět i ostatní činnost vojsk frontu, vytvářející podmínky pro nejvýhodnější uplatnění vlastní palebné síly. Uvedl jsem v článku pouze hlavní úkoly a oblasti činnosti RVD frontu, v závěru pak chci ukázat, jaké síly a prostředky je nutné na stupni front vyčlenit, aby byly vytvořeny reálné předpoklady ke splnění požadavků tohoto náročného úkolu.

Poněvadž celkový počet cílů [viz tab. 2] je vyšší než jsou palebné možnosti frontových raket, započítáváme v kalkulaci i další prostředky, zejména letectvo a výsadkové jednotky. Počty jsou orientační a uvádí je tab. 3

Tabulka 3

Prostředek ničení		Počet	Potřeba na jeden cíl	Celkem vyřadí
Údery RV	jaderné	18 ×	1	18
	chemické	15 ×	2—3	5—7
Letectvo	jaderné	12—18**)	1	12—18
	konvenční (pluk. vzlety)	asi 12	do 0,5	asi 24
Vzdušné výsadky		do 2 výs. praporů	výs. rota – prapor	2—6
Speciální skupiny		5—10	1	5—10
Celkem				66—83

*) Asi 50 % celkového počtu úderů frontových prostředků na operaci.

***) 10—15 % celkového počtu leteckých jaderných pum v operaci.

a výzbrojná služba

V dřívějším organizačním uspořádání řídil službu raketového a dělostřeleckého vyzbrojování na jednotlivých stupních náčelník RVD a nesl přímou zodpovědnost jako „Materiální hospodář“ za celou nomenklaturu materiálu třídy 01 a 21.

V současném organizačním uspořádání na jednotlivých stupních náčelník RVD jenom uplatňuje své požadavky na materiálně technické zabezpečení raketového a dělostřeleckého materiálu, nenese přímou zodpovědnost za celou nomenklaturu 01 a 21, ale stává se jenom „uživatel“ části této nomenklatury, tj. raketové a dělostřelecké techniky. To v podstatě znamená, že materiální zodpovědnost je přenesena na náčelníka výzbrojní služby (VÝS) a náčelník RVD má v této oblasti zodpovědnost jako „uživatel“. Takové pojetí bude zvlášť složité u raketové techniky.

Tyto změny jsou dosud zakotveny jenom v tabulkách počtů, nepromítají se zatím do základních řádů, předpisů a směrnic. Zejména v důsledku této skutečnosti dochází k nejasnostem a bylo by proto velmi žádoucí, aby nový „Materiální hospodář“, tj. služba vyzbrojování, urychleně dokončila přepracování a doplnění základních řádů, předpisů a ostatní dokumentace a dala je tak do potřebného souladu s organizačními změnami.

Změny v podřízenosti a v odpovědnosti se týkají nejenom mírového života, ale především života v poli, kdy musí být vytvořeny podmínky, zabraňující zbytečným nejasnostem a kdy práce jednotlivých stupňů velení musí být jednoznačně co nejrychlejší a nejefektivnější.

V plném rozsahu je nutné využívat dosavadní kladné výsledky a vytvořit předpoklady k jejich dalšímu rozvíjení a zlepšení. Z těchto hledisek také v tomto článku rozebírám jednotlivé etapy práce štábu RVD při plánování operace na stupni front a armáda.

Metodika práce v jednotlivých etapách plánování operace

Zmíním se o plánování operace v počátečním údobí války, poněvadž štáby musí být zejména na toto údobí připraveny a poněvadž i další operace mají řadu společných rysů, které nelze z této operace odvodit.

Pro názornost uvádím zjednodušenou činnost náčelníka RVD a jeho štábu v jednotlivých údobích plánování operace a potřebu nutných informací od VŮS (viz tabulka 1).

Ze zjednodušeného grafického znázornění vyplývá, že plánování operace můžeme rozdělit na tři údobí, z nichž každé vyžaduje náročnou činnost náčelníka RVD a jeho štábu. Náročnost vyplývá z celkového poslání raketového vojska a dělostřelectva, které jako jediný druh pozemního vojska ničí nepřítel palebnými údery a hromadnou palbou. Proto na přípravě rozhodnutí velitele

Tabulka 1

ČASOVÁ OSA

Údobí po zaujetí VS	Údobí přípravy rozhodnutí					Údobí plánování
Činnost náčelníka RVD a jeho štábu						
Příprava štábu a soustředování podkladů a informací o RVD	▲	▲		▲	▲	
	účast NRVD při tvorbě pojetí rozhodnutí velitele	účast NRVD na operační orientaci u velitele	upřesnění úkolů náčelníkem RVD štábu RVD	příprava návrhu	návrh NRVD velitele	příprava boj. nařízení a dalších rozkazů
					účast NRVD u velitele při vyhlášení rozhodnutí	
					vyhlášení rozhodnutí štábu RVD a vydání pokynů k plánování	
					schválení boj. nařízení pro přímo podřízené útvary	
					kontrola a pomoc u podřízených stupňů	
▲	▲					▲
- přehled útvarů VS, které zabezpečují RVD - přehled zabezpečení raketami - přehled zabezpečení raket. technikou - přehled zabezpečení munice - přehled zabezpečení děl. mat.	potřebné podklady a informace od VŮS - začlenění raketotechnických útvarů, - zabezpečení raketami - kalkulace k vyvedení RV a dosažení pohotovosti k 1. HÚ - možnosti tech. přípravy a přísunu raket - rozdělení raket na úkoly a svazy - plánované přísuny raket - manévry RV - plánované přísuny munice					- uplatnění požadavků do boj. nařízení a dalších rozkazů pro podřízené stupně - součinnost při kontrolách a pomoci u podřízených

úzce spolupracuje náčelník RVD. Zejména této činnosti a z ní vyplývajících požadavků, musí být podřízena i činnost ostatních druhů vojsk a služeb, které zabezpečují RVD.

Zvláštní úlohu při tom má VýS, která zabezpečuje RVD jak raketovou technikou a zbraněmi, tak i municí a ostatním dělostřeleckým materiálem. Proto přesné a včasné informace, zpracované VýS podle potřeby a požadavků náčelníka RVD mají pro práci štábu RVD důležitou úlohu.

V dalším rozeberu jednotlivá údobí plánování a činnosti v oblasti materiálně technického zabezpečení RVD.

Údobí po zaujetí VS

V tomto údobí musí štáb RVD soustředit všechny údaje a informace, které umožní dokonalou znalost situace v RVD.

Budou se týkat také materiálně technického zabezpečení RVD v těchto otázkách:

1. Znalost situace raketových technických útvarů, které jsou v podřízenosti VýS a určeny k technickému zabezpečení RV. Vzhledem k náročnosti a důležitosti úkolů RV je činnost těchto technických útvarů plně zaměřena v jeho prospěch. Tomu odpovídá i velení radiotechnickým útvarům v průběhu operace, kdy náčelník RVD osobně zodpovídá veliteli za celkové použití RV včetně jeho technického zabezpečení.

Stejným způsobem musí štáb RVD získat informace i o ostatních útvech, které jsou v podřízenosti VýS a které jsou určeny k materiálně technickému zabezpečení dělostřelectva (muniční sklady, opravy).

Informace o útvech tohoto typu nejsou však zdaleka tak nutné a potřebné, jako informace o raketotechnických útvech. Slouží jen k celkové orientaci štábu RVD o zásobování dělostřelectva municí a o možnostech oprav dělostřelecké techniky.

Pro potřebu štábu RVD v tomto údobí plně postačuje přehled viz tab. 2.

Tabulka 2

Přehled útvarů VýS, které zabezpečují RVD			
Poř. číslo	Název	Místo rozmístění	Poznámka

Příslušníci VýS na všech stupních mají zpracovávat tento přehled podle TP 4/69 příloha č. 7. Do poznámky musí pro štáb RVD uvést dobu zahájení přesunu a dosažení pohotovosti v novém prostoru bojového rozmístění, s důrazem na přesnost údajů o raketotechnických útvech.

2. Další důležité informace se týkají zabezpečení raketami jednotlivých raketových útvarů a svazků i zásob raket u raketotechnických útvarů.

Poněvadž část raket je u útvarů nebo svazků, které jsou v podřízenosti náčelníka RVD a část u raketotechnických útvarů, které jsou v podřízenosti náčelníka VýS, je nutné tyto počty vzájemnou součinností sladit a v další činnosti vycházet ze stejných údajů.

Pro potřebu štábu RVD plně postačuje přehled podle tab. 3.

Tabulka 3

Přehled zabezpečení raketami u																						
		TR/A					TR/A					OTR/A					OTR/F					celk.
		hlav.			N	celk.	hlav.			N	celk.	hlav.			N	celk.	hlav.			N	celk.	
		kt	kt	kt			J	CH	kt			kt	kt	J			CH	kt	kt			
Základní stav	vojska																					
	frb																					
	prtz																					
	srdo																					
	celkem																					
Přisuny do zahájení oper.		celkem:																				
Stav k zahájení operace																						
Přisuny během operace																						
	celkem																					
Celkem na operaci																						
přiděleno na operaci																						
záloha																						
Kalkulace	nedost.																					
	přebvt.																					

Poznámka: Přehled možno upravit pro všechny stupně velení, u svazku je uspořádán podle tab. 4.

Tyto přehledy zabezpečení raketami zpracovávají příslušníci výzbrojní služby podle TP 4/69 příloha č. 1, 2, 3.

Tabulka 4

Přehled zabezpečení raketami u divize									
		TR				Celkem		Poznámka	
		Hlavice			N	J	CH		
		kt	kt	kt					
Základní stav	kompletní rakety								
	neupř. rakety								
	celkem								
Přisuny do zahájení boje									
	celkem								
Stav k zahájení boje									
	celkem								
Celkem pro boj									
Přiděleno									
Záloha									
Kalkulace	nedostává se								
	přebývá								

Při zaujetí VS se vyplňují jen údaje, ke kterým stačí vzájemné informace. Jde o základní stav, přisuny do zahájení operace a stav k zahájení operace. Další údaje se zpravidla budou doplňovat až v údobí přípravy rozhodnutí.

3. Další informace o zabezpečení raketovou technikou předává štábu RVD výzbrojní služba, neboť materiálně technické zabezpečení včetně technického stavu materiálu a evidence je v jejich rukou. V tomto údobí plně postačuje pro štáb RVD přehled podle tab. 5.

Tabulka 5

Přehled zabezpečení raketovou technikou										
Útvar (svazek) (svaz)	Odpalovací zařízení				Zkušeb. stanice	Kompresory	Plniče		Pře- prav- níky	Jeřá- by
	TR/A	TR/B	OTR/A	OTR/F			paliva	okys- lič.		
pl. sk. %										

Takový přehled je důležitý zejména pro stupeň front a armáda a můžeme jej již v tomto údobí vyplnit v plném rozsahu, neboť VýS má všechny potřebné podklady.

4. Důležitým podkladem pro činnost štábu jsou informace o zabezpečení dělostřelectva municí, které představuje složitou a časově náročnou činnost jak ve štábu RVD, tak i u orgánů VýS a jednotlivých oddělení náčelníka týlu.

Poněvadž zásobování dělostřeleckou municí zabezpečují 3 složky, musí mezi nimi probíhat velmi úzká součinnost, při které je každá z nich závislá na kvalitě a rychlosti práce ostatních. Je velmi výhodné před údobím přípravy rozhodnutí soustředit nejnütnější údaje a informace a vyhodnotit je. Pro štáb RVD je nejvhodnější přehled o připravených zásobách děl. munice a o jejich rozložení jak uvádí tab. 6.

Přehled o zabezpečení municí je vhodný pro všechny stupně velení, doplňuje se postupně. Pro toto údobí plně postačí údaje o „Zásobách munice před operací“.

Potřebné údaje orgány VýS znají a proto jejich rychlé předání nečiní žádné potíže.

V rubrice označené „Spec.“ se vyplňují požadavky na speciální munici, která není zahrnuta do palebného průměru a musí se proto vyžadovat zvlášť.

Podobný přehled o zabezpečení municí vedou příslušníci výzbrojní služby podle TP 4/69 příloha č. 5 a 19 na všech stupních (může být rozšířen o pěchotní, tankovou a PL munici).

5. Dále potřebuje štáb RVD informace o zabezpečení děl. výzbrojí včetně jejího technického stavu. Také tyto všechny potřebné údaje má výzbrojní služba a k jejich předání pro štáb RVD může použít tabulku 7.

Tabulka 6

Zásoby munice před operací																
Munice pro	Děla			PT			PTRS			RM			Spec.			
Vojska																
Sklady																
Předsunutá zásoby																
Celkem																
Spotřeba a přísun během operace																
	Sp	př	z	Sp	př	z	Sp	př	z	Sp	př	z	Sp	př	z	
D-1																
D-2																
D-3																
celkem BÚ																
do DÚ																
Celkem																
Stav zásob po skončení operace																
Vojska																
Sklady																
Celkem																

Tabulka 7

Útvar (svazek) (svaz)	Děla						PT				RM				
	122 H	152 H	152 KH	100 K	122 K	Cel- kem	82 Bzk	100 PTK	100 SHD	Cel- kem	122	130	PTRS	Osv.	Poz.
PL															
SK															
%															

Podobný přehled vede VýS na všech stupních podle TP 4/69 příloha č. 6 s tím rozdílem, že může být rozšířen o pěchotní, tankové a PL zbraně a u děl. zbraní není rozveden po rážích.

To jsou hlavní údaje, které štáb RVD potřebuje pro svoji práci v oblasti materiálně technického zabezpečení RVD.

Kromě toho informuje ústně náčelník VýS zpravidla v tomto údobí náčelníka RVD nebo jeho štáb o této problematice

- možnosti přísunu dělostřelecké munice,
- hmotnost jednoho palebného průměru děl. munice za každý přímo podřízený děl. útvar nebo svazek a dále za vševojskový svazek nebo svaz,
- vyčleněné kapacity v operátorských prostředcích pro raketovou a dělostřeleckou techniku,
- předpokládané ztráty v průběhu operace a možné návratnosti opravené raketové a děl. techniky.

Podklady pro tyto informace vede VýS podle TP 4/69 příloha č. 8, 9, 10, 11, 20 a 21.

Všechny předávané informace VýS již v míru zná a musí být proto připraveny v polní dokumentaci.

Pokud jde o informace při cvičeních, připravují se natištěné formuláře, do nichž se údaje doplní při studiu námětu.

Možnosti předání těchto informací před údobím přípravy rozhodnutí jsou tedy naprosto reálné. Štáb RVD získává tak všechny potřebné podklady pro další práci v oblasti materiálně technického zabezpečení.

Pokud jde o VýS získává v tomto údobí potřebné informace pro svoji činnost od štábu RVD. Týkají se především

- bojové sestavy RVD
- lhůty začlenění posilových prostředků,
- vyvedení útvarů do připravených prostorů,
- osy přemístění raketotechnických útvarů,
- skladů a způsobů zabezpečení KRPB.

Velmi důležité je, že náčelník RVD bude se od samého počátku podílet na tvorbě rozhodnutí velitele v daleko větší míře než náčelník VýS.

Proto je ve vlastním zájmu náčelníka VýS, aby štáb RVD dostal včas dostatek kvalitních informací a měl tak možnost uplatnit případné potřeby výzbrojní služby v tak důležitém úseku její činnosti, jakým bezesporu je oblast materiálně technického zabezpečení RVD.

Zvlášť výrazná je tato skutečnost u RV, kde celá oblast materiálně technického zabezpečení musí být dokonale sladěna a podřízena plánu bojového použití raketových vojsk.

Způsob a forma předání všech informací štábu RVD, musí být upřesněna na jednotlivých stupních přímo mezi náčelníkem RVD a VýS. Po tomto upřesnění bude pravděpodobně zahrnuta do metodiky práce každého příslušného stupně velení.

Podle mého názoru by bylo nejúčelnější, aby VýS předala v tomto období štábu RVD „Plán materiálně technického zabezpečení RVD“, zpracovaný na mapě v měřítku stanoveném podle stupně velení, opatřený přehledy a potřebným grafickým znázorněním prostorů bojového rozmístění a přesunů útvarů VýS, které budou zabezpečovat RVD. Tento plán by se v údobí přípravy rozhodnutí a vlastního plánování dále doplňoval a sloužil by jako oboustranně závazný dokument pro součinnost.

Údobí přípravy rozhodnutí

Toto údobí je pro vlastní plánování operace nejdůležitější nejenom z hlediska náplně, ale i z hlediska časových možností. Klade značné nároky na náčelníka RVD zejména při tvorbě rozhodnutí velitele.

Proto veškeré úsilí štábu RVD musí být zaměřeno k tvorbě dokonalých podkladů a dokumentů pro tuto činnost náčelníka.

Jeden z důležitých momentů činnosti náčelníka RVD a jeho štábu, je operativnost v práci. A toto se v plném rozsahu týká také oblasti materiálně technického zabezpečení RVD.

Vysoká operativnost nemůže jít na úkor povrchního řešení otázek MTZ, ale musí být dosažena na základě včasných a dobře zpracovaných informací.

Potřebné informace o materiálním a technickém zabezpečení pro počáteční práce tvorby rozhodnutí náčelník RVD má. Tyto podklady zpravidla plně postačí až do jeho účasti na operační orientaci u velitele.

Po operační orientaci pokračuje štáb RVD ve zpracování podkladů a dokumentů potřebných k návrhu.

Materiálně technické oblasti se týkají hlavně tyto dokumenty:

- plán bojového použití RVD,
- mapa pro řízení palby,
- informační zpráva k návrhu náč. RVD veliteli.

Ke zpracování těchto dokumentů musí VýS dodat další informace, z nichž část bude doplňována a upřesňována na dříve dodaných přehledech a část jich musí být zpracována způsobem odpovídajícím potřebám těchto dokumentů.

Možný způsob zpracování těchto podkladů ukazují tabulky 7—13.

Možnosti a úkoly raketového vojska

1. Vyčlenění raketotechnických útvarů k zabezpečení raketového vojska:

Tabulka 8

Útvar	Koho zabezpečuje	Kapacita tech. přípravy v %		Kapacita přepravních prostředků %	Závěr o bojeschopnosti
		Hlavice	Nosiče		

Tento dokument zpracovává v plném rozsahu skupina VýS, vyčleněná na VS ke spolupráci se štábem RVD, při níž musí být upřesněno

— začlenění montážních skupin s ohledem na zásoby nosičů u raketových svazků a útvarů,

— rozmístění skladů KRPH, které zabezpečují jak rb, tak prtz,

— případný manévr raketotechnických útvarů v průběhu operace.

Skupina VýS na VS využívá při zpracování tohoto dokumentu dříve dodaný přehled podle TP 4/69 příloha 7 jen na stupni front a armáda.

2. Zabezpečení raketami

Dokument o zabezpečení raketovou municí zpracovává štáb RVD za spolupráce jednoho příslušníka VýS na VS.

Tabulka 9

		Celk.		TR/A				TR/B				OTR/A				OTR/F												
		J	CH	Hlav.			N	Celk.		N	Celk.		N	Celk.		N	Celk.		N	Celk.								
				kt	kt	kt		J	CH		kt	kt		kt	J		CH	kt		kt	kt	J	CH	kt	kt	kt	J	CH
Přiděleno na operaci																												
Do ... hod. ... bylo spotř. (zničeno)																												
Zbývá k použití	do konce operace																											
		do BŮ																										
		do DŮ																										
		záloha																										
Z toho u RV	v rak. útv. z toho	frb																										
		arb																										
		arb																										
		celkem																										
	v rak. techn. út.	prtb																										
		prtb																										
		prtb																										
		prtb																										
		srdo																										
		celkem																										
	Celkem																											
	Přísuny																											
Celkem																												
Předzásobení na novou operaci																												

V plném rozsahu se využívá dříve dodaný přehled (viz tabulka 4), který na základě této spolupráce dále doplní příslušník VýS údaji o „Přísunu raket během operace“, počty „Přidělených raket na operaci“ a o vyčleněnou zálohu raket.

Tímto opatřením budou sladěny údaje o zabezpečení raketami pro náčelníka RVD i VýS jak pro návrh velitelů, tak i pro další činnost při plánování.

Tabulka 10

Prostředky	Útvary	Na vyvedení do prostoru hodin	Na přípravu raket hodin	Na zaujetí PBR a dosa- žení poh. k odpálení 1. salvy hodin	Druhou salvu možno uskutečnit za ... hodin	Po- známka
svazu (svazku)						

Dokument je možno zpracovat ve formě tabulky 8.

Tento dokument se vede v plném rozsahu na stupni frontu. U armády a svazku musí být upraven podle druhu raketové techniky.

3. Vyvedení raketového vojska a dosažení pohotovosti k 1. HÚ (viz tab. 9).

Dokument zpracovává štáb RVD za spolupráce jednoho příslušníka VýS na VS, který v plném rozsahu zpracovává údaje za prtz.

I v tomto případě doplňuje dokumentaci pro náčelníka VýS. Při zpracování tohoto dokumentu nesmí být opomenuty součinnosti otázky, týkající se přísunu KRPH.

Tuto formu má dokument jen na stupni front a armáda, u svazku musí být upraven podle úkolů.

4. Rozdělení raket na úkoly a svazy (viz tab. 10)

Tento dokument zpracovává štáb RVD ve spolupráci se skupinou VýS na VS.

Poněvadž technická příprava probíhá jak v technických bateriích raketových svazků, tak v prtb, musí být tato součinnost velmi pružná a VýS musí pro tuto dobu počítat s plným vytížením skupiny na VS. Výpočty a dokument o rozdělení raket jsou pro VýS základem ke zpracování dalších podkladů (technické přípravy a přísunu raket).

Tento dokument vede v plném rozsahu front a armáda, musí u svazku být upraven.

5. Možnosti technické přípravy a přísunu raket.

Dokumenty z této oblasti MTZ zpracovává v plném rozsahu skupina VýS na VS na základě předchozích podkladů a požadavků štábu RVD. Jde o velmi důležité údaje ke zpracování bojových nařízení a ostatních rozkazů pro přímo podřízené raketové a raketotechnické útvary.

Podle zkušeností je nejvýhodnější zpracovat dva dokumenty (viz tab. 11 a 12).

a) Možnosti raketotechnických útvarů (tab. 11)

b) Plánované přísuny raket (tab. 12).

Tabulka 11

			TR/A				TR/B				OTR/A				OTR/F				Celk.		
			Hlavice			N	Celk.			N	Celk.			N	Celk.			N	Celk.		
			kt	kt	kt		J	CH	kt		kt	kt	J		CH	kt	kt		kt	J	CH
Celkem na operaci																					
Rozdělení na úkoly	BÚ	celkem																			
		z toho 1. HÚ																			
	DÚ																				
Rozdělení na svazky		záloha																			

Tabulka 12

Raketotechnické útvary jsou schopny přisunout raketovým útvarům do ... hod.											
			celkem		z toho do:						Poznámka
			J	CH	 hod.		 hod.		 hod.		
					J	CH	J	CH	J	CH	
Celkem											
z toho	OTR/F										
	OTR/A										
	TR/B										
	TR/A										
z toho	 prtz pro	OTR/F									
		OTR/A									
		TR/B									
		TR/A									
z toho	... prtz pro										

Tabulka 13

Přisun – odběr			Místo převzetí		TR/A				TR/B				OTR/A				OTR/F				Celkem			
od koho	komu	čas	čís.	prost.	Hlavice			N	Celkem		Hlavice			N	Celkem		Hlavice			N	Celkem		J	CH
					kt	kt	kt		J	CH	kt	kt	kt		J	CH	kt	kt	kt		J	CH		

Tabulka 14

Útvar	Prostor rozmístění		Zahájení přesunu v hod.	Ukončení pohotovosti v novém PBR v hod.	Poznámka
	starý	nový			

Tento dokument zpracovává VýS podle TP 4/69 příloha č. 15 a 16 a hodí se v plném rozsahu i pro štáb RVD frontu, na nižších stupních musí být přizpůsoben typu raket.

6. Manévr raketovými vojsky (tab. 13)

Dokument zpracovává štáb RVD i pro radiotechnické útvary za spolupráce příslušníka skupiny VýS VS a v součinnosti s NT pokud jde o přemístění skladů KRPH.

Zpracováním uvedených dokumentů v údobí přípravy rozhodnutí jsou v podstatě rozděleny povinnosti náčelníka RVD a VýS pro návrh velitelů v oblasti použití RV. Protože náč. RVD předkládá návrh před náčelníkem VýS o celkových možnostech a úkolech RV a bere v úvahu možnosti technického zabezpečení, není účelné, aby totéž opakoval náčelník VýS za raketotechnické útvary. Jeho návrh by měl být spíše zaměřen na přísuny raket a hlavíc od nadřazeného stupně, na organizaci těchto přísunů prostředky srdo a na problematiku oprav. V ostatním stačí odvolat se na uskutečněnou součinnost a návrh náčelníka RVD.

Možnosti a úkoly dělostřelectva

V údobí přípravy rozhodnutí musí být také zpracovány podklady pro dělostřelectvo. Zde je situace ve spolupráci s VýS méně rozsáhlá a její těžiště je v doplnění dříve předaného přehledu o zabezpečení děl. munice.

Jde o práci velmi složitou poněvadž se na zabezpečení municí podílejí tři složky. Zejména VýS je v obtížném postavení, protože musí náč. týlu dodat potřebné údaje k plánování dopravních prostředků a to ve velmi krátkém čase.

Týl tyto údaje nutně potřebuje, protože doprava munice váže okolo 50 % celkové kapacity týlu.

V době, kdy má VýS odevzdávat požadavky na dopravu munice, neskončil ještě štáb RVD vyhodnocení úkolů pro dělostřelectvo tak, aby mohl stanovit spotřeby munice po úkolech a svazech. Právě proto vzniká většina nedostatků na cvičeních. Abychom předešli těmto nedostatkům, považují za účelný tento postup:

a) V prvním pořadí zjistí VýS u týlu kapacitní možnosti přepravy po jednotlivých dnech. To nebude obtížné protože potřebné údaje znají pracovníci týlu spolehlivě již v prvním údobí, tj. po zaujetí VS;

b) Na základě těchto údajů navrhne VýS možnosti přísunů po jednotlivých dnech a uvede je pro štáb RVD do odstavce „Spotřeba a přísun během operace“ v přehledu o zabezpečení děl. municí;

c) Takto vyčíslenou potřebu tonáže odevzdá VýS týlu v požadovaném termínu, a to bez ohledu na to, má-li štáb RVD zpracovány spotřeby munice po jednotlivých dnech a jednotlivých družích munice.

Takový postup není podle mého názoru nijak riskantní, protože určuje jenom celkovou tonáž a dovoluje v rámci tonáže volně pohybovat s jednotlivými druhy munice podle pozdějších potřeb a požadavků štábu RVD.

Poněvadž týl na počátku operace předpokládá uvolnění co nejvyšší možné kapacity k přepravě munice, je tato možnost stejně konečná a vyšší kapacita prakticky nemůže být k přepravě munice poskytnuta.

Týl má pro tyto otázky dokonale zpracovanou metodiku a podklady, podle nichž postupuje bez ohledu na to, dostane-li včas požadavky na přísun munice

od VýS. Proto je naprosto nereálné očekávat, že se náčelník týlu bude podřizovat něčemu jinému, co by mu prakticky znemožnilo splnit stanovené úkoly;

d) Štáb RVD podle svých časových možností určí spotřeby jednotlivých druhů munice podle vyhodnocených úkolů dělostřelectva. Vychází při tom ze znalosti zásob na jednotlivých stupních a dále z možností přísunu. Při stanovení potřeby lehce zjistí, jaký bude zůstatek munice.

Pokud nebude výše navrhovaného přísunu vyhovovat požadované spotřebě, je možno v rámci dané tonáže přísun upravit v úzké součinnosti s představitelům VýS. Bude-li štáb RVD souhlasit s navrženými přísuny, není součinnost nutná a štáb RVD může tento dokument doplnit bez VýS;

e) Dále určí štáb RVD spotřeby munice pro jednotlivé svazy (svazky) a připraví návrh na výši nesnížitelné zásoby munice.

Ve většině případů stačí při určování spotřeb děl. munice pracovat na tomto jednotném dokumentu, ve kterém je vyjádřen palebný průměr příslušného stupně, to je množství munice za všechny podřízené stupně souhrnně.

Je výhodné zpracovat pro každý podřízený stupeň „Přehled o zabezpečení děl. municí“ samostatně a do něho určit stav zásob děl. munice před operací, v průběhu operace i po skončení operace.

Dlouhodobé zkušenosti potvrzují, že tato práce je účelná zejména na štábu RVD frontu nebo armády, protože z takto připravených přehledů je možno rychle reagovat na jakoukoli situaci v zabezpečení děl. munice u podřízených stupňů.

Další spolupráce s VýS u dělostřelectva se týká zpracování „Počtu a hustoty dělostřeleckých hlavních“ a rozdělení dělostřelectva.

K těmto pracem postačuje rozpracovaný „Přehled o zabezpečení děl. výzbroje“, takže další součinnost v údobí přípravy rozhodnutí je ze strany štábu RVD minimální.

Tímto způsobem jsou v údobí přípravy rozhodnutí získány, vyhodnoceny a zpracovány všechny informace z oblasti MTZ, které potřebuje náčelník RVD k vlastní účasti na tvorbě rozhodnutí a k návrhu veliteli.

I v oblasti dělostřelectva musí být návrh náčelníka RVD a náčelníka VýS sladěn.

Návrh náčelníka RVD v použití dělostřelectva je poněkud odlišnější než je tomu u raketových vojsk. Je to hlavně z důvodu, že materiálně a technicky zabezpečuje dělostřelectvo kromě VýS náčelník týlu a TAS v opravárenské problematice.

Proto náčelník RVD uvádí v návrhu jenom normy spotřeby dělostřelecké munice a výši nesnížitelné zásoby, v ostatním se odvolává na součinnost s VýS, která zodpovídá jako materiální hospodář za organizaci součinnosti s NT a TAS.

Pro názornost uvádím možnou variantu obsahu návrhu náčelníka RVD. Činnosti, které vyžadují součinnost s VýS, jsou zvýrazněny v souladu s podrobným popisem na předchozích stranách:

1. Vyhodnocení nepřítele.
2. Úkoly průzkumu, fotograficko-geodetické a povětrnostní zabezpečení.
3. Možnosti a úkoly raketového vojska:
 - počty raketových útvarů a jejich bojeschopnost;
 - **vyčlenění raketotechnických útvarů k zabezpečení raketových vojsk;**
 - **zabezpečení raketami;**

- časové možnosti uskutečnění úderu;
- stav raket a jejich stupeň pohotovosti;
- návrh prostředků pro hromadný a skupinové údery;
- návrh palebných úkolů;
- vyvedení RV a dosažení pohotovosti k prvnímu hromadnému úderu,
- **rozdělení raket na úkoly a svazy;**
- **možnosti technické přípravy a přísuny raket;**
- **plánované přísuny raket;**
- **manévr RV;**

4. Možnosti a úkoly dělostřelectva

- počty a bojeschopnost dělostřelectva,
- rozdělení dělostřelectva;
- **počty a hustoty dělostřelectva na směrech;**
- úkoly dělostřelectva;

5. Zabezpečení dělostřeleckou municí

- návrh spotřeb děl. munice.

Po přednesení návrhu schválí vševojskový velitel opatření, týkající se materiálně technického zabezpečení RVD. Náčelník RVD musí mít ale právo vyjádřit se v této oblasti systému zásobování KRHP a k systému zásobování municí.

I když za KRHP je přímo zodpovědný NT s náč. PHM a za municí s náčelníkem VýS, jsou toto stěžejní problémy, které by vážně mohly narušit plánované použití RV. Proto musí štáb RVD ještě před návrhem prověřit, zda jsou u NT a VýS jeho požadavky splněny. Není-li tomu tak, uplatní tyto poznatky náč. RVD při svém návrhu.

Vyhlášením rozhodnutí velitele je v podstatě všechno připraveno k dalšímu plánování operace.

Údobí plánování

V tomto údobí jsou rozpracovávány rozkazy, bojová nařízení a směrnice, vycházející z rozhodnutí velitele se snahou o rychlou jejich realizaci u podřízeného stupně velení.

V nařízeních a rozkazech musí být také v potřebné míře zahrnuto materiálně technické zabezpečení ukládaných úkolů tak, jak bylo rozpracováno v předchozích dokumentech.

Protože bylo rozpracováno v dostatečném měřítku, hlavně v údobí přípravy rozhodnutí, může štáb RVD nařízení a rozkazy rozpracovávat samostatně, bez zvláštních nároků na součinnost s VýS. Taková součinnost je potřebná více z hlediska VýS. Hlavně při zpracování rozkazů raketotechnickým útvarům musí být sladěna potřeba bojových útvarů s činností, týkající se technické přípravy a dopravy hlavic i nosičů.

Proto velení raketovým a raketotechnickým útvarům musí vycházet z jednoho místa a to ze štábu RVD. Tento požadavek vystupuje zvláště v počátečním údobí, kdy technická příprava raket může být uskutečňována přímo v prostoru bojového rozmístění raketových svazků nebo útvarů.

Je ve vlastním zájmu náčelníka VýS, aby včas uplatnil zásadní normy a požadavky do bojových nařízení a do rozkazů vydaných náčelníkem RVD. Takto uplatněné požadavky jsou potom závazné pro nižší stupně velení RVD a při-

slušný náčelník VÝS téhož stupně má podstatně lepší podmínky pro svoji činnost, i když se při ní řídí podrobnými směrnici, vydanými po odborné linii výzbrojní službou.

Další požadavky štábu RVD na součinnost s VÝS v údobí plánování týkají se kontrol a pomoci při plánování u podřízených stupňů velení.

Rozmístění a počty příslušníků VÝS na VS

Z uvedené metodiky práce štábu RVD vyplývá, že k zajištění součinnosti musí být na VS v bezprostřední blízkosti štábu RVD umístěna vyčleněná skupina VÝS stejným způsobem jako bývala dříve.

Tento požadavek je přímo vynucen těmito skutečnostmi:

- velením raketovým a raketotechnickým útvarům z jednoho místa podle „Plánu bojového použití raketových vojsk“ jako jediného dokumentu, který schvaluje velitel;

- vybudovaným spojením na VS k velení raketovému vojsku;

- bezprostřední a neustálou součinností jak při plánování operace, tak i v jejím průběhu.

Složení této vyčleněné skupiny na VS musí být v souladu s úkoly, uvedenými hlavně ve statí „Údobí přípravy rozhodnutí“.

Počty stálých příslušníků výzbrojní služby v této skupině se pohybují:

- na stupni front 5—7;

- na stupni armád 3—5;

- na stupni divize 1—2.

Bývá pravidlem, že v údobí přípravy rozhodnutí je na VS přítomen náčelník VÝS, který si skupinu řídí a podle potřeby povolává další důstojníky z TVS.

V údobí plánování náčelník VÝS zpravidla odjíždí na TVS, kde pracuje podle pokynů NT. Proto při jeho nepřítomnosti je třeba, aby na VS zůstal jeho zástupce, vybavený dostatečnou pravomocí.

Hospodářská a vědeckotechnická spolupráce zemí Varšavské smlouvy

Mezinárodní hospodářská a vědeckotechnická spolupráce (HVTs) v oblasti obrany se v ČSSR začala konstitovat počátkem padesátých let, kdy v souvislosti s narůstáním mezinárodního napětí rozhodl ÚV KSČ o urychleném přezbrojení ČSLA a o obnovení těch průmyslových odvětví, která mají přímý podíl na výrobě vojenského materiálu a techniky. Vývoj mezinárodní spolupráce zemí Varšavské smlouvy můžeme charakterizovat v hrubých rysech takto:

1. Do roku 1956 převažovala jednostranná pomoc Sovětského svazu při zavádění licenční výroby základních druhů vojenské techniky a to letecké, tankové, dělostřelecké, spojovací. Na polygonech Sovětské armády byly mimoto přezkušovány prototypy čs. vojenské techniky před jejím zavedením do výzbroje armády a před zahájením sériové výroby.

2. V důsledku narůstání problémů při realizaci mezinárodní spolupráce byla zří-

zena na VII. zasedání Rady vzájemné hospodářské pomoci v Berlíně v roce 1956 jako její orgán stálá komise pro obranný průmysl (KOP). V jejím rámci se začala organizačně rozvíjet mnohostranná spolupráce zemí Varšavské smlouvy. V počátcích tohoto období KOP zaměřovala hlavní úsilí na koordinaci vzájemných dodávek vojenské techniky mezi členskými zeměmi. Na základě dohod o vzájemných dodávkách se řešila též specializace výroby vojenské techniky zejména v lidově demokratických zemích.

Se vzrůstem výroby vojenské techniky v lidově demokratických zemích v tomto období dochází k narůstání výzkumných a vývojových úkolů klasické vojenské techniky. Z hlediska efektivnějšího vynakládání prostředků na technický rozvoj členských zemí, pokoušela se KOP tyto úkoly koordinovat. Pro značnou složitost a obtížnost této činnosti však byly práce v roce 1960 přerušeny a KOP doporučila člen-

ským zemím pokračovat v těchto pracích dvoustranně.

K základní představě o pravomoci KOP poznamenávám, že na svých zasedáních přijímá usnesení pouze k procedurálním otázkám, k ekonomickým otázkám pak doporučení. Tato doporučení nabývají platnost pouze v tom případě, jsou-li schválena příslušnými vládními orgány členských zemí.

3. V roce 1962 v souladu s doporučením KOP se přistoupilo k dvoustranné koordinaci plánů výzkumu a vývoje vojenské techniky mezi ČSSR a PLR, která měla vést ke společnému československo-polskému plánu výzkumu a vývoje vojenské techniky. V této době došlo v čs. a polských závodech také k náběhu společné výroby kolového obrněného transportéru SKOT. Do roku 1965 uplatňovala řada delegací lidově demokratických zemí v KOP požadavek na komplexní řešení problémů mezinárodní spolupráce. Komplexnost mezinárodní spolupráce byla chápána tak, že spolupráce zahrne celé období od vypracování dlouhodobých plánů rozvoje vojenské techniky až po její zavádění do armády a její zvládnutí u vojenských ústavů, při čemž jednotlivé etapy mnohostranné spolupráce musí na sebe logicky navazovat a být vzájemně skloubeny. Etapami spolupráce se rozumí koordinace dlouhodobých plánů rozvoje vojenské techniky, stanovení perspektivního systému výzbroje, určení směrů rozvoje vojenské techniky v lidově demokratických zemích, vypracování jednotných takticko-technických požadavků, zabezpečení spolupráce ve výzkumu a vývoji, stanovení jednotného způsobu zavádění techniky do výzbroje armád, specializace výroby a oprav, zabezpečení spolupráce ve výrobě a potřebné taktické pomoci k zvládnutí dovážené techniky.

Komplexní pojetí mezinárodní spolupráce vyžaduje systematickou úzkou součinnost generálních štábů armád zemí Varšavské smlouvy a její účinné řízení Spojeným velením a mimo to úzkou součinnost Spojeného velení (vojenskotechnické

ho orgánu) a KOP (technicko-hospodářského orgánu).

4. Počínaje rokem 1965 dochází v ČSSR i jiných lidově demokratických zemích k novým principům v řízení národních hospodářství. V důsledku toho se ve dvoustranné spolupráci začínají prosazovat ekonomické prvky a snaha o ekvivalentní směnu vědeckotechnických poznatků. To se konkrétně projevuje při koordinaci a ve spolupráci při opravách vojenské techniky.

Základní formou vědeckotechnické spolupráce jsou krátkodobé konzultace a výměna zkušeností mezi vědeckými a výzkumnými organizacemi, studijní cesty a stáže odborníků, předávání technické dokumentace (informace, výzkumné zprávy). Pro výzkumné účely se předávají nebo zapůjčují přístroje, které nejsou vyráběny běžně, zkouší se nově vyvíjená vojenská technika za účelem pomoci při řešení výzkumných a vývojových úkolů, dochází k vysílání výzkumných a odborných expertů. V oblasti výroby, oprav nebo provozu vojenské techniky jsou vysíláni odborníci na pomoc při odstraňování potíží.

Tato pomoc je poskytována v souladu s usnesením II. zasedání RVHP v Sofii v roce 1949 za úhradu skutečně vzniklých nákladů spojených s přípravou a organizační pomocí.

Mezinárodní spolupráce v oblasti obranného průmyslu je ve všech zemích Varšavské smlouvy přísně centralizována. V ČSSR řídí tuto spolupráci podle usnesení předsednictva ústředního výboru KSČ Stálá čs. delegace pro hospodářskou a vědeckotechnickou spolupráci. Vedením čs. delegace je pověřen náměstek ministra federálního plánování, členy delegace jsou představitelé ministerstev, jejichž činnost zasahuje do oblasti obranného průmyslu. Za ministerstvo národní obrany je stálým členem čs. delegace zástupce náčelníka generálního štábu pro technické věci.

Stálá čs. delegace navrhuje koncepci mezinárodní spolupráce, projednává veškeré otázky technickoekonomického a ekonomického charakteru a určuje náplň a

rozsah spolupráce s jednotlivými zeměmi. Žádný orgán ani organizace (kromě MNO) nemá právo projednávat bez jejího souhlasu spolupráci v oblasti obranného průmyslu se zahraničním partnerem.

V MNO projednává samostatně GŠ po své linii spolupráci v otázkách operačně-taktických, organizačních, mobilizačních, školských, vojenskovědeckých apod. Z hlediska vojenské techniky sem např. patří úvahy a studie o perspektivních požadavcích armády na vývoj a bojovou techniku, takticko-technické požadavky, zkoušky výzbroje a bojové techniky, organizace technického úseku, působnost jednotlivých orgánů a metodika jejich práce.

V žádném případě však MNO nemůže samostatně projednávat po své linii otázky technickoekonomické. Vzhledem k tomu, že vojenskotechnické otázky mohou být v určitém rozsahu projednávány samostatně po linii generálních štábů, je nutné je v celém rozsahu koordinovat s tím orgánem, který se v MNO zabývá problematikou Stálé čs. delegace.

Konkrétně jde o správu ústředního plánování. Potřeba takové koordinace vyvstává zejména v poslední době, kdy se zásadně mění názory na bezplatné předávání vědeckotechnických poznatků. MNO proto musí dbát, aby při projednávání vědeckotechnických poznatků nebyly poškozeny ekonomické zájmy ČSSR.

Tak jak docházelo ke změnám v zaměření HVTS, měnila se i struktura a náplň jejích orgánů.

Mezinárodní spolupráce v oblasti obranného průmyslu (vojenské techniky) zahrnuje širokou problematiku od úvah a rozborů o nové výzbroji a bojové technice až po její dodávky armádě, technickoekonomické otázky, jako např. specializaci a kooperaci výroby a také otázky metodické. Bezprostřední vliv na zvyšování bojeschopnosti ČSLA má dovoz vojenské techniky a s ním související technická pomoc k zvládnutí jejího provozu a oprav. Ostatní spolupráce vytváří předpoklady ke zvyšování bojeschopnosti v dalších letech. Těžiště

vědeckotechnické spolupráce spočívá ve spolupráci se SSSR, která má podstatný význam při zvyšování bojeschopnosti ČSLA. Základní druhy výzbroje a bojové techniky dodává SSSR nebo jsou vyráběny v ČSSR podle licenční dokumentace a také převážná většina požadavků na poskytnutí pomoci v oblasti vědeckotechnické spolupráce je uplatňována v SSSR. V důsledku toho je spolupráce se SSSR organizována převážně ve prospěch ČSLA.

Dovoz vojenské techniky, zejména moderní bojové techniky ze SSSR, má neustále rostoucí tendenci a má rozhodující význam při zvyšování bojeschopnosti a bojové pohotovosti ČSLA.

Mezinárodní HVTS je jedna z důležitých oblastí, která má vliv nejen na technickou a ekonomickou stránku čs. obrany, schopnosti, ale posiluje i internacionální charakter naší armády a tím kladně ovlivňuje i její morálně politickou stránku. Prostřednictvím této spolupráce, zejména v minulých dvou krizových letech, byly zvýrazňovány internacionální prvky v naší armádě a tudíž i kladně stimulovala politickou situaci v orgánech ČSLA i v řadě odvětví obranného průmyslu.

Publikováním i těchto stručných, mnohdy s ohledem na možnost zveřejnění kusých údajů, se přesvědčivě dokumentuje význam a místo socialistické HVTS. Zejména bratrská pomoc SSSR, převážně orientovaná jednostranně na pomoc vybavení ČSLA moderními prostředky, mnohdy (a zejména v minulosti) bez adekvátní spolupráce z čs. strany, výrazně vyzvedává po celou dobu činnosti HVTS internacionální charakter a pomoc SSSR a představitelů Sovětské armády. Publikování výsledků a zkušeností v oblasti HVTS přispívá nejen ke zvyšování teoretického rozhledu vojenské veřejnosti, ale i k politickému působení na myšlení čtenářů, v nedávné minulosti často ovlivňovaných různými tendencemi názory o nevýhodnosti československo-sovětských vztahů. Podobně v minulosti rovněž čs. strana poskytovala v rámci této spolupráce nezištnou a převažující pomoc

bratrským zemím Varšavské smlouvy, zejména Bulharsku, Polsku, Maďarsku a NDR.

Cílem mezinárodní spolupráce v oblasti vojenské techniky je:

1. Výzkum a vývoj vojenské techniky

— přispět konzultacemi se specialisty Sovětské armády k ujasnění koncepce rozvoje oborů i jednotlivých druhů vojenské techniky v ČSSR, urychlit průběh vývojových prací a dosáhnout vyšší kvality takticko-technických parametrů;

— na jednáních za účasti vojenských specialistů zemí Varšavské smlouvy sjednotit takticko-technické požadavky na novou vojenskou techniku, která bude perspektivně zařazována do výzbroje armád, a zabezpečit unifikaci některých druhů vojenské techniky;

— koordinací výzkumu a vývoje vojenské techniky vyřadit z plánu výzkumu a vývoje ČSSR neúčelné duplicitní úkoly, dosáhnout vyšší sériovosti výroby zavedením vyvinuté techniky do výzbroje ČSIA a zúčastněných lidově demokratických zemí a tím zvýšit efektivnost ve vynakládání prostředků na rozvoj vojenské techniky.

Mezinárodním orgánem pro spolupráci zemí Varšavské smlouvy je Stálá komise RVHP pro obranný průmysl. Cílem této komise je napomáhat rozvoji obranného průmyslu soustavným rozšiřováním hospodářských styků a organizováním mnohostranné spolupráce mezi členskými zeměmi, urychlovat technický pokrok, zvyšovat produktivitu práce a dosahovat co nejmenších vlastních nákladů v tomto výrobním odvětví v zájmu co nejuplněnějšího zabezpečení členských zemí potřebnou vojenskou technikou. K řešení jednotlivých úkolů i pro celkovou efektivní činnost komise RVHP je nezbytná její úzká spolupráce s velením spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy.

2. Výroba vojenské techniky

— zabezpečit osvojení výroby některých druhů vojenské techniky podle sovětské licenční dokumentace, případně podle dokumentace modernizované vlastním vývojem v ČSSR;

— koordinovat plány výroby vojenské techniky lidově demokratických zemí a vypracovat doporučení ke specializaci její výroby.

3. Dovoz vojenské techniky, zabezpečení jejího provozu a oprav

— zabezpečit dovoz vojenské techniky v potřebném rozsahu a termínech včetně příslušenství a náhradních dílů,

— zvládnout provoz, údržbu, ošetřování, skladování, střední a generální opravy dovážené vojenské techniky, případně techniky vyráběné v ČSSR podle licenční dokumentace;

— rozdělením oprav některých druhů vojenské techniky mezi lidově demokratické země zvýšit ekonomickou efektivnost za současného kvalitnějšího provádění prací.

Vzhledem k zaměření komise RVHP na problematiku koncepčního charakteru, neovlivňují výsledky její činnosti bezprostředně bojeschopnost armád. Komise však vytváří předpoklady k jejímu zvyšování v dalších letech tím, že:

a) koordinuje výrobu a vzájemné do-
dávky vojenské techniky s cílem pokrýt potřebu armád v pětiletých údobích. Při organizování této činnosti komise vychází z nomenklatury vojenské techniky, doporučené Spojeným velením do systému výzbroje členských zemí Varšavské smlouvy. Smyslem koordinace je docílit takové splánování výroby s potřebami jednotlivých armád, aby bylo dosaženo optimální materiálové zabezpečení jejich plánované

výstavby. Určitou brzdou dosavadního postupu koordinace je snaha při některých dvoustranných jednáních dosáhnout vyrovnanosti platebních bilancí při dodávkách vojenské techniky;

b) vypracovává doporučení o specializaci a koordinaci výroby vojenské techniky. Cílem této činnosti KOP je vytvořit efektivní mezinárodní dělbu výrobních programů ve speciální oblasti. K úplnému dosažení tohoto cíle je na překážku skutečnost, že specializovaný výrobce nemůže uspokojit včas a v požadovaném množství požadavky uživatele techniky. Proto se uživatel obrací raději nebo i z nutnosti na majitele licence, i když byla přijata zásada objednávat vojenskou techniku jen u specializovaného výrobce. I zde působí někdy negativně snaha po dosažení vyrovnanosti platební bilance a snaha zabezpečit průmyslu jednotlivých zemí určitý dlouhodobý efekt.

Pro příští pětileté období bylo doporučeno specializovat výrobu vojenské techniky u 86 druhů. Pro ČSSR je výroba specializována u 26 druhů vojenské techniky a z toho je ČSSR u 13 druhů jediným výrobcem (mimo SSSR). U dalších 8 druhů je společným výrobcem s jednou zemí a u 5 druhů společně se dvěma zeměmi;

c) unifikuje vojenskou techniku, zejména její takticko-technické parametry a metodiky zkoušek. Unifikační činnost KOP má význam zejména při vývoji a konstrukci nové vojenské techniky. Úsilí KOP se doposud nezaměřovalo ve všech případech na hlavní problémy, neboť doposud byly unifikovány převážně méně významné předměty vojenské techniky a také bylo opomíjeno bezprostřední využití závěrů v konstrukci techniky;

d) řeší metodické otázky, společně všem zemím, jako je např. systém předávání informací o nové vojenské technice.

Komise pro obranný průmysl je v podstatě jediný orgán pro mnohostrannou spolupráci v oblasti vojenské techniky, na jejíž činnosti se podílejí všechny země Varšavské smlouvy. Jednání KOP a jejich orgánů musí překonávat a řešit řadu složitých problémů. Musí být sledovány značné rozdílné názory jednotlivých delegací na projednávané otázky, dané různým stavem ekonomiky zemí, úrovní jejich obranného průmyslu a stupněm výstavby armády. KOP musí při vypracování doporučení hledat takové řešení, které by bylo přijatelné pro všechny delegace, při čemž realizace těchto doporučení podléhá schválení příslušných vládních orgánů jednotlivých zemí. Přes všechny problémy, které musí KOP ve své činnosti řešit, je takový orgán pro mnohostrannou technickoekonomickou spolupráci v oblasti vojenské techniky nezbytně nutný.

Další zvýšení úrovně činnosti KOP je možno dosáhnout realizací některých úkolů vyplývajících pro ni ze závěrů XXIII. zvláštního zasedání Rady vzájemné hospodářské pomoci, které se konalo za účasti stranických a státních představitelů členských zemí Rady. Půjde především o otázky koncepčního charakteru, např. uplatňování prognostické činnosti v mezinárodní spolupráci, zkvalitnění koordinace pětiletých plánů výroby a vzájemných dodávek vojenské techniky, společné plánování výroby u jednotlivých vybraných druhů vojenské techniky mezi zainteresovanými zeměmi, mnohostranná koordinace úkolů výzkumu a vývoje vojenské techniky.

Dalším mezinárodním orgánem pro spolupráci zemí Varšavské smlouvy jsou Stálé komise pro HVTS v oblasti obranného průmyslu. Vytvářely se postupně, podle iniciativy a potřeb jednotlivých zemí. V únoru 1954 byla uzavřena dohoda

o vytvoření této komise mezi vládou ČSSR a MLR, v dubnu 1955 s PLR, únoru 1962 s BLR a v roce 1967 se SFRJ. Hlavním posláním těchto komisí je dosáhnout cestou vzájemné hospodářské a vědeckotechnické spolupráce stále těsnější svaz-

ky na úseku obrany a rozvoje nové vojenské techniky mezi dvěma státy.

Rozsah spolupráce s lidově demokratickými zeměmi je dán úrovní jejich obranného průmyslu, etapou výstavby a v neposlední řadě i ekonomickými možnostmi národního hospodářství.

V rámci dvoustranné spolupráce se rozvinula *přímá spolupráce* vojenských opravárenských závodů. Cílem této spolupráce je urychlit a zlevnit opravy vo-

jenské techniky, specializovat výrobu různých přípravků a náhradních dílů, vzájemně si vyměňovat zkušenosti z technologie a z organizace výroby a v neposlední řadě i vypomáhat si dodávkami nedostatkových náhradních dílů. Taková spolupráce byla organizována mezi závody automobilní, tankové a letecké techniky ČSSR, NDR, PLR a MLR. Dosavadní výsledky potvrzují, že je vzájemně výhodná a ekonomicky prospěšná.

V závěru mohu jednoznačně konstatovat, že bez mezinárodní mnohostranné socialistické spolupráce v oblasti obranného průmyslu, si nelze představit soustavné zvyšování bojeschopnosti armád zemí Varšavské smlouvy, realizované na leninských principech bratrských vztahů socialistických zemí.

Všichni, kdo si uvědomují svou politickou odpovědnost, kdo těžce nesou nedostatky naší armády, ať jdou do řad a do šiků jako ručdoarmějci nebo velitelé, jako političtí pracovníci nebo komisaři a ať pracuje každý — místo si každý člen strany najde podle svých schopností — ve vojenské organizaci pro její zlepšení.

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

TANKY v moderních operacích

Již v 2. světové válce byly tanky hlavní údernou silou pozemních vojsk. Dodávaly útočným operacím rozhodující charakter, pohyblivost, zvyšovaly jejich rozsah, zvyšovaly tempo útoku a umožňovaly zničit v krátké době velká nepřátelská uskupení. Tanky byly zasazovány masově v rozhodujících fázích, aby prolomily nepřipravenou obranu, rozšířily vlnu a plnily úkoly v operační hloubce.

Se zavedením jaderných zbraní a při plné mechanizaci pozemních vojsk se význam tankových jednotek ještě zvýšil. V důsledku jejich relativně velké odolnosti proti účinkům jaderných úderů a pohyblivosti, mohou rychle využívat účinky jaderných úderů, úspěšně překonávat obranu protivníka a rychle pronikat do prostorů jaderných zbraní, ničit raketové jaderné prostředky a zmocnit se důležitých operačně strategických objektů a prostorů.

V útočných operacích jaderné války plní tanky hlavní úkoly k využití účinků jaderných úderů v operační hloubce obrany, kde jsou umístěny nejdůležitější objekty. Poněvadž útočí ve vysokém tempu, mohou zmařit pokusy protivníka o obnovení obrany a jeho úsilí o spojení obklíčených vojsk.

Při použití jaderných zbraní bude útočné tempo, ve srovnání k tempu v minulé válce, větší. V několika operacích VVV bylo útočné tempo 60—70 km za den (např. 2. a 3. gard. armáda v běloruské operaci nebo 1. a 2. gard. tanková armáda v oderské operaci).

Musíme ovšem brát v úvahu, že tanky, které působí na čele úderného uskupení, budou hlavním objektem jaderných úderů, úderů letectva a záloh protivníka. Na směrech postupu budou muset překonávat uzávěry a překážky různého druhu, především zamořená pásma a výbušné zátarasy. Proto nebude snadné útočné tempo udržet. Bude velmi důležité získávat včas zprávy o umístění těchto překážek, především minových polí a systému jejich položení.

Není-li možné pásmo uzávěr obejít, může být překonáváno různými způsoby. Aktivní úseky s nepatrným zamořením mohou být překonány z chodu, silně zamořená pásma až po poklesu radiace. Je

také možné použít kombinovaný způsob, při kterém část sil (především tankové jednotky) překonávají zamořené pásmo ve směrech s nejnižším stupněm zamoření, druhá část (dělostřelectvo a raketové jednotky) začne překonávat zamořený prostor až po poklesu radiace. Před rozhodnutím o způsobu překonání zamořeného pásma je vždy nutné sledovat údaje radiačního průzkumu o stupni zamoření a údaje o situaci.

V moderních operacích bude pravděpodobně docházet ke střetným bojům a sražením tankových jednotek. Proto musí být stále připraveny rychle se rozvíjet, uskutečnit nutný manévry, aby předešly protivníkovi ve vedení boje a aby mohly stejně silného i silnějšího protivníka porazit. Přitom bude zvlášť důležité předejít protivníkovi v jaderných úderech. To dosáhneme

- účinným průzkumem cílů a objektů, které mají být zničeny,
- stálou hotovostí jaderných prostředků,
- vedením úderů s cílem, aby jednotky maximálně využily jejich účinků.

Způsoby ničení protivníka ve střetném boji a střetném sražení závisí především na výsledcích jaderných úderů, na operační situaci, stavu jednotek a terénních podmínkách. Úder může být zasazen všemi silami do boku protivníka, nebudou-li situace vyžadovat komplikovaný manévry a příliš mnoho času. Úder do boku protivníka může být uskutečněn v součinnosti s jinými jednotkami, které útočí buď čelně nebo do druhého boku. Musí-li být k postupnému ničení protistojícího uskupení použity jaderné údery a manévry do boku by vyžadoval mnoho času, pak je výhodnější roztínající úder.

Postupují-li z různých směrů zálohy protivníka na útočící jednotky, ničíme je postupně. Důležité je určit správně hlavní uskupení protivníka, na něž použijeme jaderný úder a jeho zničení dokončí tankové jednotky.

Přejde-li nepřítel po svém neúspěchu ve střetném boji (sražení) do obrany, musíme mu zabránit zachytit se ve výhodném úseku. Tankové jednotky mohou mít za úkol proniknout mezerami do hloubky a udeřit z boku nebo na záď protivníka. V některých případech může být účelné vázat protivníka částí vlastních sil a hlavními silami udeřit do hloubky. Vedeme-li ovšem proti nepříteli hromadný jaderný úder, je výhodnější zničit ho v krátké době všemi silami tankového uskupení a teprve potom pokračovat v útoku do hloubky.

K úspěšnému zničení protivníka ve střetném sražení mají široké uplatnění výsadky a důležitou úlohu přitom mají i předpusuté odřady.

Během VVV dokončily často tankové jednotky průlom taktické hloubky obrany a z chodu prolomily úseky obrany v operační hloubce. Použití jaderných zbraní jim dnes umožňuje buď na začátku operace nebo i v jejím průběhu prolomit obranu protivníka samostatně a v kratším čase.

Přejde-li protivník se svými ustupujícími jednotkami do obrany na vodní překážce, mohou tanky s využitím své pohyblivosti a odpovídající výzbrojí a ženíjnými prostředky proniknout na protější břeh. Překročení vodní překážky bude zvlášť účinné, podaří-li se pokud možno velkému počtu jednotek současně na široké frontě, poněvadž tím úsilí protivníka bude roztříštěno a vodní překážka může být překonána na více úsecích.

Velký význam při plnění tohoto úkolu má také výzbroj tanků k jízdě pod vodou a možnost manévru tankových jednotek z úseků, kde není možno překonat vodní překážku na úseky, kde přechod probíhá úspěšně.

Použití vzdušných výsadků a předpusnutých odřadů, jakož i rychlý přesun přepravních prostředků k vodní překážce umožňují předejít protivníka v získání úseků, výhodných k překonání vodní překážky.

Abychom ztížili protivníkovi přepravení jednotky zničit jadernými údery a protizteči, musí tankové jednotky po překonání vodní překážky rozvíjet útok do hloubky.

V moderních podmínkách může dojít v důsledku rychlé změny situace k tomu, že tankové jednotky budou muset uskutečnit rozsáhlý manévry. Manévry podél fronty na velké vzdálenosti bez dotyku s pozemními silami protivníka (např. k rozbíjení jeho uskupení na boku), bude v podmínkách použití jaderných zbraní zřejmě vzácnější než tomu bylo v minulé válce. Při takovém manévru mohl by protivník tankové uskupení rozbít jadernými údery dříve, než by dosáhlo stanoveného prostoru. Častější bude manévry do boku, aniž by dotyk s protivníkem byl ztracen. Takový manévry může uskutečnit tatáž tanková jednotka nebo jen její část, avšak bude muset překonávat silný odpor vzdušných i pozemních sil protivníka, jakož i různé překážky. To vyžaduje pečlivou organizaci manévru a jeho všestranné zabezpečení.

Během přesunu bude nutné neustále získávat průzkumné údaje o protivníkovi

a terénu a to jak v prostoru činnosti tankového uskupení, tak i v prostoru nastávající bojové činnosti. V operační hloubce (odtržené od hlavních sil a bez dotyku se sousedy) je třeba vést průzkum na široké frontě (před frontou i na bocích). Proto musí tankové svazky vyslat na velkou vzdálenost zesílené tankové jednotky jako silné průzkumné oddáry, které získávají průzkumné údaje a mohou i ničit malé skupiny protivníka nebo jeho jednotlivě umístěné prostředky jaderného napadení.

V prostorech, ve kterých bude vedena operace bez použití JZ, mohou tankové svazky (jednotky) působit jak v prvním, tak i druhém sledu. Útočí-li v 1. sledu, mohou lépe využít svoji vysokou palebnou a údernou sílu, právě tak jako svoji velkou pohyblivost k rychlé porážce protivníka. Poněvadž při průlomu připravené obrany dojde ke ztrátám, způsobeným PT prostředky protivníka, bude útočné tempo v operační hloubce nižší než v případě, kdy tanky budou zasazeny až v průběhu operace z 2. sledu.

Nesnadným úkolem v těchto podmínkách bude zničit PT prostředky, jejichž počet v poválečné době podstatně vzrostl. V divizích armády USA došlo ke zvýšení počtu PT prostředků ve srovnání s r. 1945 o 160 % a v NSR oproti armádě USA o více než 300 %. K boji s těmito prostředky potřebujeme nejen dělostřelečtvo a PT řízené střely, ale také samotné tanky. Bude také obtížné získat potřebnou převahu v těchto prostředcích nad protivníkem. Poněvadž je stále nebezpečí, že protivník může překvapivě použít JZ, nemůže být převaha zajištěna jen koncentrací sil a prostředků v určeném prostoru. Má-li být protivník poražen, je bezpodmínečně nutné pečlivě zhodnotit jeho prostředky jaderného napadení a jejich pohotovost k vedení boje. Koncentrace sil a prostředků na malém prostoru může trvat jen krátkou dobu a jen tenkrát, je-li zdůvodněna domněnka, že protivník nepoužije ihned JZ.

Zkušenosti z minulé války potvrzují velký význam tanků při obklíčení a ničení velkých uskupení protivníka. Tankové jednotky bojovaly zpravidla na čele útočících jednotek a roztínaly silnými údery obranu protivníka. Ve většině případů pronikaly jako první do operační hloubky a vytvářely vnější i vnitřní kruh obklíčení.

Také v moderních podmínkách mohou silná tanková uskupení vytvářet vnitřní a především vnější kruh obklíčení. Přece však na rozdíl od minulosti mohou být tanky po ukončení obklíčení vystřídány

rychle přicházejícími jednotkami za tím účelem, aby dále bojovaly na vnějším kruhu obklíčení. Mohou se však také zúčastnit ničení obklíčeného protivníka. Mají-li tankové jednotky úspěšně řešit tyto mnohostranné a složité úkoly, vyžaduje to, aby jejich činnost byla dokonale organizována a všestranně zajištěna.

Zvláštní pozornost musí být věnována *součinnosti a velení*. Rozhodující předpoklad k dosažení operačních cílů je dnes pečlivá koordinace činnosti tankových svazků, především v operační hloubce, s údery raketových vojsk a vzdušných sil, s činností vzdušných výsadek PVO a obnovení součinnosti během operace. Narušením této součinnosti mohlo by dojít ke ztrátám nejen jadernými údery protivníka, ale také vlastními (nebo údery vlastního letectva) nebo i k rozbití vysazených výsadek.

Součinnost mezi tanky, raketovým vojskem, vzdušnými silami a výsadek organizuje nadřazený velitelský stupeň. Poněvadž se situace v průběhu operace může rychle měnit, bude součinnost k plnění nejbližších úkolů organizována podrobněji a pro další činnost jen v hrubých rysech. Vzniknou-li nové dílčí úkoly v operační hloubce, budou organizací součinnosti upřesněny.

Pevné a nepřetržitě velení vojskům předpokládá:

- komplexně používat všechny prostředky velení, které jsou k dispozici,
- zřizovat pohyblivá velitelská stanoviště a včas je přemísťovat bezprostředně za jednotkami,
- předvídat možné změny situace a operativně řešit úkoly všemi veliteli a štáby.

Při rychle probíhající, pohyblivé činnosti může být dosažen úspěch jedině při rychlém rozhodování a včasné doručení rozkazů jednotkám. To však předpokládá dobře organizovaný nepřetržitý průzkum protivníka a terénu a rychlé využití údajů průzkumu k rozhodnutí.

Tanky zůstávají i nadále údernou silou pozemních vojsk. Dodávají útočným operacím manévrový charakter, umožňují zničit protivníka v krátkém čase. Rozsah úkolů, které musí řešit tankové jednotky, oproti minulosti vzrostl a podmínky jejich činnosti, především v operační hloubce jsou složitější. Jejich způsoby činnosti se změnily. S ohledem na zavedení nových zbraní a technických bojových prostředků to vyžaduje přizpůsobit jim i výcvik v ozbrojených silách.

Upraveno z tisku NDR

Letecký a raketový průmysl

**Podplukovník ing. Jiří John
Marie Pojerová**

Letecký a raketový průmysl patří ve Velké Británii mezi nejdůležitější průmyslové odvětví. Zaměstnává přibližně 250 000 osob a jeho roční obrát činí okolo 1 400 miliónů Lstg.¹⁾ Z evropských států má Velká Británie nejrozsáhlejší výrobu raketové techniky, a to jak pokud jde o objem, tak i počet vyráběných druhů vojenských i civilních materiálů.

Již v předválečném období měla britská vláda snahu podporovat co nejúčinněji letecký průmysl především tím, že opatrovala leteckou techniku převážně z vlastních zdrojů. Během druhé světové války došlo ve Velké Británii k nesmírnému rozmachu leteckého průmyslu, který zaměstnával až dva milióny lidí (v r. 1944).

V poválečném období nastal opět pokles výroby. V letech 1950 až 1955 došlo v britském leteckém a raketovém průmyslu dokonce k vážné krizi, jejíž příčiny byly především v nesprávném zaměření výrobních programů na málo progresivní techniku. To mělo za důsledek vytlačování britských leteckých výrobků ze zahraničního a dokonce i z domácího trhu, především leteckou technikou USA. Největším evropským konkurentem té doby byl francouzský letecký a raketový průmysl. Další činitel, který přispěl k tomuto stavu, byla velká roztržitost výroby do 15 až 20 malých podniků, z nichž více než polovina měla méně než 5 000 zaměstnanců. Na druhé straně v téže době zaměstnávalo deset největších amerických společností od 20 000 do 60 000 osob.

Z popudu britské vlády, počínaje rokem 1959, započaly se slučovat podniky a vytvářely se velké koncerny. Největšími společnostmi, zabývajícími se leteckou a raketovou technikou, staly se skupina Hawker Siddeley a BAC (British Aircraft Corporation). Výrobci vrtulníků sloučili firmy do společnosti Westland. Největší výrobce britských motorů, společnost Rolls Royce, pohltila menší firmu Napier Aero-Engines. Výroba motorů byla svěřena i společnosti Bristol Siddeley Engines, která vznikla opět fuzí několika firem. Samostatnými zůstaly z větších firem jediné společnosti Handley Page a Short Bros & Harland. K poslední fuzi došlo v roce 1965, kdy byly sloučeny Rolls Royce a Bristol Siddeley Engines.

Nově vytvořené koncerny pokračovaly v rozpracovaných programech jednotlivých bývalých firem. V období let 1955 až 1960 byla realizována a dokončena výroba námořních víceúčelových letounů

¹⁾ Počet zaměstnanců (300.000) je rozsáhlejší jediné britský elektronický průmysl.

SHACKLETON (100 kusů) a SEA VENOM (200 kusů). Hlavními výrobními programy té doby byly lehký víceúčelový letoun CANBERRA (500 kusů), strategický bombardovací letoun VALIANT (110 kusů) námořní víceúčelové letouny SEA HAWK (400 kusů) a SCIMITAR (70 kusů), stíhací bombardovací letouny HUNTER (1000 kusů) a SWIFT (150 kusů), stíhací letoun JAVELIN (428 kusů), dále cvičné letouny PROVOST (300 kusů) a dopravní letouny BEVERLEY (50 kusů) a BRITANNIA (23 kusů). Z vrtulníků se vyráběly hlavně SYCAMORE a WHIRLWIND.

V první polovině šedesátých let byly nejdůležitějšími výrobními programy strategické bombardovací letouny VULCAN (50 kusů) a VICTOR (50 kusů), víceúčelové námořní letouny SEA VIXEN (200 kusů) a BUCCANEER (100 kusů), lehký víceúčelový letoun LIGHTNING (200 kusů), cvičné letouny GNAT (50 kusů) a dopravní letouny ARGOSY (56 kusů). Vzrostl počet typů vrtulníků; vyráběny byly především WESSEX, SCOUT, WASP a BELVEDERE.

Z taktických řízených střel, vyráběných na přelomu padesátých a šedesátých let, můžeme uvést loďní PLRS SEACAT a SEASLUG, letecké PLRS FIRE-STREAK a RED TOP pozemní PLRS BLOODHOUND a THUNDERBIRD. Vyvinutá strategická RS BLUE STREAK se nedostala do výroby.

Britský výzkum a vývoj letecké a raketové techniky se v šedesátých letech orientoval hlavně na bojové víceúčelové letouny, moderní dopravní letouny a techniku VTOL (svislý start a přistání). Nejdůležitějším vývojovým projektem té doby byl bojový letoun TSR-2.²⁾ Dále byly vyvíjeny bojové letouny VTOL P.1154³⁾ a stíhací bombardovací letoun VTOL HARRIER. V oboru dopravních letounů byla vyvíjena celá řada nových typů, z nichž mnohé se nedostaly do sériové výroby.

V současné době stále pokračuje výroba některých starších letounů ve zlepšených verzích, jako CANBERRA, LIGHTNING, BUCCANEER a HUNTER, dále bojové letouny HARRIER.⁴⁾ Začíná výroba námořních víceúčelových letounů NIMROD.⁵⁾ Jejichž vývoj nedávno skončil. Z dopravních letounů se vyrábí především BAC-111, B.206, ISLANDER, JETSTREAM, HS-125 DOMINIE, HS-748, BELFAST, SKYVAN, ANDOVER.

Z taktických řízených střel vyráběných až do současné doby, můžeme uvést loďní PLRS SEA DART, pozemní PLRS TIGERCAT a zlepšené verze pozemních PLRS BLOODHOUND a THUNDERBIRD.

Díky trvalému úspěšnému výzkumu a vývoji leteckých motorů zakončenému sériovou výrobou vybavila Velká Británie veškeré letouny motory vlastní konstrukce. Kromě toho se stala dodavatelem leteckých motorů do dalších kapitalistických států a je dosud v tomto oboru jediným skutečným konkurentem USA.

Rozvoj britského leteckého a raketového průmyslu⁶⁾ je orientován v současné době, kdy se staly ponorky na jaderný pohon vyzbrojené řízenými střelami Polaris jedinou britskou strategickou jadernou silou, v oblasti vojenské techniky pouze na letouny a řízené střely operačně taktického použití, přičemž výroba letounů je dominantní. Význam leteckého odvětví průmyslu je zvyšován i významnou výrobou civilních dopravních letounů a především výrobou leteckých motorů, kde má Velká Británie významné světové postavení.

Rychlý technický rozvoj si vynucuje kromě monopolizace odvětví i stále rostoucí finanční prostředky na výzkum a vývoj. Za této situace může být letecký a raketový průmysl rentabilní pouze zvýšenou finanční státní účastí, především v oblasti výzkumu a vývoje a zvyšující se mezinárodní spolupráci. V roce 1964/65 činily náklady na výzkum a vývoj v leteckém a raketovém průmyslu 138,5 miliónu Lstg; z toho státní dotace 116,5 miliónu Lstg. V roce 1966/67 uhradil stát z celkových nákladů ve výši 159 miliónů Lstg. již 136 miliónů Lstg. Přes rozhodující podíl státu ve financování výzkumu a vývoje je těžiště činnosti stále ve výrobních závodech.

Mezinárodní spolupráce v leteckém a raketovém průmyslu se realizuje hlavně ve vojenské oblasti. S Francií běží program lehkého víceúčelového letounu JAGUAR (výroba prototypů), sériová výroba vrtulníků SA 330 PUMA a letecké protizemní řízené střely AS.37/AJ.168 MARTEL. V civilní oblasti pracuje Velká Británie s Francií především na výrobě nadzvukového dopravního letounu CONCORDE. S Německou spolkovou republikou a Itálií spolupracuje britský letecký a raketový průmysl na vývoji moderního víceúčelového letounu s měnitelnou šípovitostí křidel MRCA-75.

²⁾ Tyto letouny nebyly sériově vyráběny.
³⁾ Britské ozbrojené síly prozatím objednaly 90 kusů letounů HARRIER.

⁴⁾ Britské ozbrojené síly prozatím objednaly 38 kusů letounů NIMROD.

⁶⁾ V americkém leteckém a raketovém průmyslu spočívá naproti tomu těžiště v oblasti raket dalekého dosahu vojenského a civilního použití (v oblasti kosmu).

Letecký a raketový průmysl Velké Británie přesahuje svojí kapacitou potřeby domácího trhu. Z těchto důvodů mají velký význam dodávky do zahraničí. Největším zákazníkem jsou USA, dále následují NSR, Holandsko, Švédsko, Finsko, Austrálie, Nový Zéland, státy Středního východu, Indie a Jihoafrická republika. Britský export letecké a raketové techniky má zvyšující tendenci. V roce 1969 se zvýšil oproti roku 1968 téměř o 15 % a podle předběžných odhadů dosáhl hodnoty značně přes 300 miliónů Lstg.

Pokud jde o nejbližší budoucnost, britský letecký a raketový průmysl bude nadále pravděpodobně vyrábět dosavadní vojenské i civilní letouny.

Výzkum a vývoj se zaměří v nejbližší budoucnosti na projekty:

1. JAGUAR ve spolupráci s Francií (dokončení prototypů);
2. MRCA-75 (ve spolupráci s NSR a Itálií);
3. HARRIER Mk.2 (spolu s novým motorem);
4. BUCCANEER Mk. 2 (adaptace pro vojenské letectvo);
5. WG. 13 a SA 341 GAZELLE (vrtulníky ve spolupráci s Francií);
6. VICTOR Mk.2 (přeměna na cisternový letoun);

II. Spojené státy — výzkum a vývoj

V souladu se všeobecným prudkým technickým rozvojem, jehož tempo se stále zvyšuje, se stává oblast výzkumu a vývoje zbraní a bojové techniky stále významnější součástí vojenských příprav. Vojenský výzkum a vývoj není již v poválečném období izolovanou záležitostí vojenského rozpočtu a speciálního zařízení, nýbrž splyvá v podstatě s nevojenským výzkumem a vývojem, takže pro vojenské účely je využíváno nejširších vědeckých poznatků. Na druhé straně úspěchy ve vojenské oblasti nacházejí uplatnění i jinde. V souvislosti s vysoce náročnými požadavky vojenství a kosmu roste nebyvalou měrou účast státu na financování výzkumu a vývoje. V posledních letech, i když je výzkum a vývoj soustředěn převážně v průmyslových podnicích, je z rozhodující části financován ze státního rozpočtu.⁷⁾ Největší význam pro vo-

7. SEA DART (další obměna);
8. RAPIER (pozemní PLRS pro boj proti nízkoletícím letounům);
9. SEAWOLF PLRS pro vojenské námořnictvo);
10. BLOWPIPE (PLRS pro pozemní síly)

V případě realizace předpokládaných leteckých raketových programů má se podle názoru sdružení výrobců letecké a raketové techniky SBAC zvýšit roční daň z obrátu, která činila v roce 1968 449 miliónů Lstg (z toho 300 miliónů Lstg export) na 880 Lstg v roce 1977⁷⁾ (z toho má připadnout na vývoz asi 570 miliónů Lstg, tj. asi 70 %).

Dosavadní orientaci si britský letecký a raketový průmysl podrží i v budoucnosti. Pro zvýrazněnou orientaci na raketové zbraně, jako je tomu v USA, nemá předpoklady nejen vzhledem k finančním nárokům, ale zejména vzhledem k monopolu USA v tomto odvětví.

Státní podpora se bude nadále zvyšovat. Rovněž tak se bude prosazovat úsilí v rozšíření mezinárodní spolupráce, i když vzhledem k vyhraněným národním zájmům není její realizace vždy snadnou záležitostí. Vzhledem k vysoké závislosti na vývozu bude muset Velká Británie brát zřeteli nejen na vlastní, ale i na zahraniční požadavky, zejména USA.

jenství a technický pokrok vůbec má výzkum a vývoj letounů a raket.

Během posledního desetiletí se význam výzkumu a vývoje v letecké a raketové technice v USA stále zvyšuje. U mnoha společností leteckého a raketového průmyslu se stal výzkum a vývoj hlavní pracovní náplní. Podle censu z roku 1963 bylo ve Spojených státech amerických 274 tisíc výrobních společností, z nichž méně než 0,5 % bylo klasifikováno jako letecké a raketové společnosti. Nicméně tyto společnosti se podílely na celkovém obrátu více než 4 % a zaměstnávaly více než 5 % zaměstnanců.

Čtyři vedoucí společnosti leteckého a raketového průmyslu konaly v roce 1967 55 % výzkumné a vývojové činnosti, zatímco realizovaly pouze 39 % všech prodejů odvětví. Prvních osm společností realizovalo 79 % výzkumu a vývoje, prvních 20 společností 98 %. Finanční prostředky, vynaložené 20 vedoucími společnostmi na výzkum a vývoj, představují 33 % z 16,4 miliard dolarů, vynaložených v roce 1967 v USA na výzkum a vývoj. Z toho vyplývá, že malý počet velkých společností se zabývá v USA prakticky celým výzkum-

⁷⁾ Počítáno v cenách roku 1968.

⁸⁾ V roce 1969 vynaložily USA na výzkum a vývoj celkem 19,2 miliard dolarů; z toho bylo financováno ze státního rozpočtu 36 % a pouze z vojenského rozpočtu 40 %. Výzkum a vývoj ve státních zařízeních (asi 14 %) a na univerzitách (asi 10 %) je financován přímo ze státního rozpočtu, v průmyslu (76 %) formou subvencí.

mem a vývojem v oblasti letecké a raketové techniky. Tyto společnosti jsou soustředěny převážně v jižní Kalifornii vzhledem k tamní koncentraci kvalifikovaných pracovníků a velmi výhodnému podnebí.

Z hlediska odpovědnosti za jednotlivé programy vystupují jednotlivé společnosti jako dodavatelé, hlavní subdodavatelé (nesou zodpovědnost za celé podsystemy) a vedlejší dodavatelé (zabývají se pouze dílčími položkami jako motorovými částmi, radiolokátory apod.). Typickými hlavními dodavateli jsou společnosti Boeing, Lockheed, General Dynamics, Avco, Grumman, Mc Donnell Douglas a North American Rockwell. Hlavními subdodavateli bývají společnosti Thiokol, Nortrop, Rohr a Ryan. Z vedlejších dodavatelů můžeme uvést společnosti Menasco, Pneumodynamics, Whitehall, Electronics a Wheelabrator. Např. na programu Apollo se zúčastnilo v roce 1966 3 500 vedlejších dodavatelů se 32 tisíci zaměstnanci. S cílem zvýšit možnosti dochází v poslední době k fúzím i velkých společností.

V roce 1967 se spojily firmy North American Aviation a Rockwell a Mc Donnell Company a Douglas Aircraft Company. Firma Douglas se zaměřila na kosmos a na civilní trh, Mc Donnell rovněž na kosmos a místo civilního trhu na vojenský trh.

Vysoké nároky na výzkum a vývoj v leteckém a raketovém průmyslu se odrážejí i v personálním vybavení tohoto odvětví. V lednu 1968 pracovala čtvrtina všech vědců a inženýrů z průmyslu v oblasti výzkumu a vývoje v leteckém a raketovém průmyslu. V době od ledna 1958 do ledna 1968 se zvýšil počet vědeckých pracovníků a inženýrů v leteckém a raketovém průmyslu ve výzkumu a vývoji z 58 600 na 106 300, hlavně vzhledem k nárokům raketových a kosmických programů.

V roce 1958 připadalo v leteckém a raketovém průmyslu na 1 000 zaměstnanců 72 vědeckých pracovníků a inženýrů pracujících ve výzkumu a vývoji, v roce 1965 jich na 1 000 zaměstnanců připadlo 113.

V roce 1967 došlo k poklesu na 89 vědeckovýzkumných pracovníků, nicméně v ostatních průmyslových odvětvích činil v roce 1967 dosažený průměr pouze 22. V dalších letech dochází k dalšímu absolutnímu růstu vědeckovýzkumných pracovníků, jejich podíl na úhrnu zaměstnanců odvětví se však nezvyšuje.

Z částky 5,6 miliard dolarů, vynaložených v roce 1967 na výzkum a vývoj v leteckém a raketovém průmyslu, při-

padlo 40 % na platy (26 % na platy vědeckovýzkumných pracovníků a 14 % na platy pomocných pracovníků), 40 % na ostatní provozní náklady a 20 % na investice.

Z jiného hlediska můžeme rozdělit 5,6 miliard dolarů na 4,8 miliard na vývoj, 731 miliónů dolarů na aplikovaný výzkum a 71 miliónů na základní výzkum.^{*)} Toto rozdělení je dlouhodobého charakteru.

Velký podíl výzkumu je důsledkem značného podílu státem podporovaných projektů, které jsou relativně krátkodobé povahy. Ze 71 miliónů dolarů, věnovaných v roce 1967 na základní výzkum, bylo použito 34 miliónů dolarů v oblasti matematiky, fyziky a chemie. Z hlavních oblastí v roce 1968 uvádíme lasery, nukleární fyziku, elektrooptiku. V oblasti aplikovaného výzkumu a vývoje je zaměřeno hlavní úsilí v poslední době na raketový a kosmický program.

Finanční prostředky na výzkum a vývoj mají trvalou zvyšující se tendenci ve všech vyspělých členských státech NATO. USA mají v roce 1972 vynaložit na výzkum a vývoj 22 972 miliónů dolarů, tj. zvýšení oproti roku 1969 o téměř 20 %. V tom má být na výzkum letadel a raket 7389 miliónů dolarů. Finanční prostředky na základní výzkum se mají do roku 1972 zvýšit o 2 % na úkor vývoje.

Přesto budou i nadále v celostátním měřítku věnovány rozhodující finanční prostředky na vývoj (65 %). V USA i v NATO budou ve vojenské oblasti v sedmdesátých letech s největší pravděpodobností převážně zdokonalovány dosavadní systémy zbraní. O tom svědčí známé vývojové programy a pozornost, která se vývojovým pracem věnuje. Militarizace amerického výzkumu a vývoje se bude dále prohlubovat. Na rozdíl od zbrojní výroby, jejíž podíl na úhrnné průmyslové produkci se bude nadále pohybovat na úrovni 5 %, bude vojenský výzkum a vývoj představovat asi 80 % celkového úsilí.

^{*)} Podle definice Americké národní vědecké nadace:

- **Vývoj** je technická činnost, jejímž cílem je převést výsledky výzkumu nebo vědecké poznatky vůbec do hotových výrobků.
- **Aplikovaný výzkum** je přizpůsobení výsledků základního výzkumu obchodním požadavkům.
- **Základní výzkum** je výzkumná činnost bez konkrétních obchodních požadavků, i když může být v oblasti potenciálního zájmu společnosti.

KANDIDÁTSKÁ DISERTAČNÍ PRÁCE

Před komisí vědecké rady fakulty vyšších velitelů VA AZ pro obhajoby kandidátských disertačních prací v oboru „Operační umění a vševojsková taktika“ obhájil v březnu 1970 podplukovník ing. Václav Muroň kandidátskou disertační práci na téma:

„Zvláštnosti útočné bojové činnosti motostřeleckých útvarů a svazků v horském a zalesněném terénu ve střední části západního válečného fronty“.

Jako cíl práce disertant si vytyčil úkol — na základě analýzy charakteru horského zalesněného terénu v zájmovém prostoru pražsko-sárského a přálpského operačního směru a vzhledem k pravděpodobnému charakteru bojové činnosti možného nepřítele — zhodnotit místo a úlohu útočné činnosti vševojskových svazků a útvarů v příští možné válce a formulovat reálná doporučení pro taktickou přípravu, výcvik, organizaci a materiálně technické zabezpečení útvarů a svazků.

Práce má kromě úvodu šest kapitol.

V úvodu disertant analyzuje podmínky a hlavní problémy vševojskového boje v horském a zalesněném terénu. Zdůrazňuje, že význam terénu, jeho vlivy, vazby a vztahy k bojové činnosti při vzrůstající početnosti moderních zbraňových systémů a komplexů nových bojových prostředků jsou ještě výraznější a početnější, než tomu bylo dříve. Rozebírá místo a úlohu taktických celků v bojové činnosti v horském a zalesněném terénu různého typu a ukazuje analogické příklady z druhé světové války. Zaujímá kritické stanovisko k některým zásadám předpisu Vševojsk-2-4 „Bojová činnost v horách“. Posléze uvádí, že disertační práci nemůžeme pokládat za konečné řešení všech problémů, ale naopak že bude nutné v další práci hlouběji rozpracovat některé otázky podle konkrétních potřeb, místa a úkolů ČSLA.

V první kapitole zkoumá zájmový prostor na pražsko-sárském a přálpském operačním směru z hlediska vedení bojové činnosti v nízkých, středních a vysokých horách, z hlediska pokrytosti terénu lesy a osadami a možností ovládnutí komunikací palbou protitankových zbraní. Používá přitom velmi četných statistických šetření s přihlédnutím k taktickým hlediskům a požadavkům. Dokazuje, že nízkohorský a středohorský terén s lesy a osadami na 39 % povrchu zájmového prostoru skýtá výhodné podmínky k ovládnutí komunikací palbou do dálky 0,8 km. V této části disertační práce aplikuje též poznatky z rozboru vlivu horského a zalesněného terénu na některé oblasti útočné bojové činnosti s důrazem na boj při použití prostředků hromadného ničení.

Druhá kapitola disertační práce je rozbořením názorů, zásad a způsobů obranného boje armád NSR a USA v horských podmínkách analogického charakteru s oběma zkoumanými směry vzhledem k vlastní útočné činnosti. Disertant si všímá zejména na účlenění obrany, bojových sestav, zásad vedení obranného boje a vyvozuje závěry o silných a slabých stránkách možného nepřítele. V závěru kapitoly shrnuje požadavky na útočnou činnost našich útvarů a svazků, které vyplývají z celé řady zvláštností boje v horském a zalesněném terénu.

Třetí kapitola je v podstatě shrnutím závěrů z předcházejících dvou kapitol. Autor v ní uvádí zhodnocení místa a úlohy útočné bojové činnosti tankových a motostřeleckých útvarů a svazků v horském a zalesněném terénu různých typů a stanoví podíl tohoto druhu boje na celkové útočné činnosti vojsk. Dochází k závěru, že ne 10 %, ale 30–40 % z celkové útočné bojové činnosti útvarů a svazků v uvedeném prostoru může probíhat v horském a zalesněném prostoru. V příhraničních prostorech na některých směrech bude toto procento ještě vyšší, někde až 70 %. Z těchto zjištění disertant vyvozuje závěr, že znalost boje v horských a zalesněných prostorech pro naši armádu je velmi významná a musíme jí proto věnovat zvýšenou pozornost.

Ve čtvrté kapitole uvádí hlavní zvláštnosti útoku z chodu a hlavní zvláštnosti zabezpečení bojové činnosti motostřeleckých a tankových útvarů a svazků v horském a zalesněném terénu. Disertant zde shrnuje zásady, způsoby a zvláštnosti útoku z chodu především v podmínkách nízkých hor vzhledem ke konkrétním podmínkám zkoumaného zájmového prostoru a uvedeným zásadám činnosti nepřítele. Velmi podrobně rozebírá směr útoku, šířku

pásma, hloubku bojových úkolů, tempo útoku a bojovou sestavu. Zabývá se dále využíváním vzdušných výsadků v horském a zalesněném terénu, volbou čáry zasazení a organizace jejího zaujetí. V další části rozebírá hlavní zásady vedení boje v horském a zalesněném terénu, jakož i některé otázky jeho zabezpečení.

V páté kapitole disertant uvádí zhodnocení současného stavu při uplatnění požadavků zvláštního útočného boje v daném terénu v oblasti taktické přípravy, techniky a organizace vojsk. V podstatě jde o konfrontaci dříve uvedených závěrů s některými zjištěnými fakty v přípravě velitelů, štábů a vojsk u některých pohraničních útvarů a svazků pro boj v horském a zalesněném terénu. Uváděné skutečnosti ukazují jak na velmi různé chápání a postihnutí specifiky útoku v horském a zalesněném terénu v bojové přípravě, tak i na řadu vážných příčin, které podle názoru disertanta brání dosahovat lepší a komplexnější výsledky v přípravě vojsk na bojovou činnost tohoto druhu. Tyto příčiny vidí autor nejen v polní přípravě, ale i v opatřeních rázu technického, materiálního a organizačního.

Šestá kapitola obsahuje závěr a návrhy na taktická a výcviková organizační a materiálně technická opatření. Jde v podstatě o shrnutí hlavních závěrů z rozborů jednotlivých kapitol a o konkrétní doporučení včetně návrhů na řešení příslušných opatření pro taktickou přípravu, výcvik, organizaci a materiálně technické zabezpečení útvarů a svazků.

Disertační práce má celou řadu příloh, které doplňují a konkretizují některé názory a problémy v ní uvedené.

Kandidátská disertační práce podplukovníka ing. Václava Muroně je uložena v Ústřední tajné knihovně VA AZ v Brně.

СОДЕРЖАНИЕ

Кандидат исторических наук — подполковник Эдуард Зубек	
Стремление командования армии к новому пониманию обороны ЧСР после второй мировой войны	3
Ленинские требования, предъявляемые к военным кадрам	12
Кандидат общественных наук — подполковник Ладислав Копецки, подполковник Йиржи Зайиш	
Общественные науки и оборона страны	16
Кандидат военных наук — подполковник Мирослав Странски	
Компьютерные системы механизации вычислительных работ	24

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Карел Пезл	
Первый ядерный удар	29
Полковник Карел Пезл	
Полевое и территориальное управление	38
Доктор военных наук — полковник Милан Сладечек	
Использование графического метода и вычислений из оперативных-тактических или тактико-технических норм	49
Полковник Йосиф Фалоут	
Калькуляции и вычисления в тактическом звене	54
Кандидат военных наук — подполковник Яромир Ланк	
Ракетные средства в бою за захват огневого превосходства	59
Полковник Бедржих Безоушка	
Ракетные войска и артиллерия и служба снабжения и вооружения	65
Кандидат военных наук — полковник Яромир Лангер, подполковник Ян Юрисичек	
Экономическое и научно-техническое сотрудничество стран-участниц Варшавского Договора	81

ИНФОРМАЦИИ

Танки в современных операциях	87
Подполковник Йиржи Йогл, Мария Поерова	
Авиационная и ракетная промышленность — 1. Великобритания	90
2. США, исследование и развитие	92
Кандидатские диссертации	94